[illegible]ଲ୍ଲନାଞ୍ଚଳର ଏକମାତ୍ର ମାସିକ ପତ୍ରିକା

ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟା

ସମ୍ପାଦକ—ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ଦେବ ବି.ଏ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୂଚୀ

ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟା

କ୍ର. ନ:	ବିଷୟ	ଲେଖକ	ପୃଷ୍ଠା
୧.	ଚନ୍ଦ୍ରଚୂଡ଼ (କବିତା)	ରାଜା ଭଗୀରଥ ଦେବ ବର୍ମା ଓ. ବି. ଇ. ଏମ. ଆର୍. ଏ. ଏସ୍.	୧
୨.	ମଧୁସୂଦନ ଓ ଦେଶାନୁରାଗ (ଆଲୋଚନା)	ଶ୍ରୀ ଭାନୁଚରଣ ମିଶ୍ର ଏମ୍. ଏ.	୨
୩.	ଲକ୍ଷ୍ୟଭେଦ (ଅନୁବାଦ)	ଶ୍ରୀ ଅଖିଳମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ	୪
୪.	ଜନ୍ମପଦ୍ମ (କବିତା)	ଶ୍ରୀ ରାଧାନାରାୟଣ ବରାଳ ବି.ଏ (ଅନର୍ସ)	୯
୫.	କେଉଁମତ ଅସ୍ତ୍ର (ଆଲୋଚନା)	ରାଜ୍ୟଗୁରୁ ଶ୍ରୀ ଲୋକନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ	୯
୬.	ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ (ଗଳ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ମହାନ୍ତି	୧୧
୭.	ନୂଆବର (କବିତା)	ଶ୍ରୀ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ	୧୩
୮.	ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଲେଖକମାନେ (ଆଲୋଚନା)	ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ	୧୩
୯.	ରକ୍ତଚୋପା (ଗଳ୍ପ)	ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ଶ୍ୟାମଲ ବି. ଏ. ବି. ଏଲ.	୧୬
୧୦.	ମହାରାଜ [illegible]	ସ୍ୱର୍ଗତ ଶ୍ରୀ [illegible]	୧୯
୧୧.	ସମ୍ପାଦକୀୟ		୨୪
୧୨.	ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ		୩[illegible]

Digitized by srujanika@gmail.com

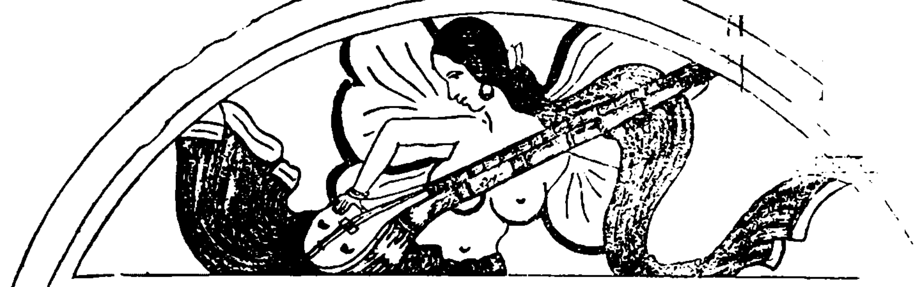

୧ମ ସଂଖ୍ୟା

ଦୀପା

୩ୟ ଭାଗ

ଓଁ ଯସ୍ତେ ସ୍ତନଃ ଶୁଶୟୋ ଯୋମୟୋଭୁ
ଯେନ ବିଶ୍ୱା ପୁଷ୍ୟସି ବାର୍ଯାଣି
ଯୋ ରତ୍ନଧା ବସୁବିଦ୍ୟଃ ସୁଦତ୍ରଃ ।
ସରସ୍ୱତୀ ତମିହ ଧାତବେ କଃ ॥

ଚୈତ୍ର ୧୩୪୭

ପହିଲ ଧୂପ

ରାଜା ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ ବର୍ମା ଏ. ଏସ୍. ସି., ଏମ୍. ଆର୍. ଏ. ଏସ୍.

ନାଗାବଳୀ ତୀର ପାପିଆ ମୁଖର;
ମାତ୍ର ନାହିଁ ରାତି, ତାତ୍ର ନାହିଁ,
ତାଳାନ୍ତ୍ରିଆ ମୁକୁଳ କାଉଁଳିଆ କାନ୍ତ
ବସୁ ନାହିଁ, ଆଉ ବସୁ ନାହିଁ;
ମାଲତୀ ଫୁଲର ପରିମଳ ଚୋରି
ନିଏ ଆସେ ଧୀରେ ମନ୍ଦ ବାତ,
କଅଁଳିଆ ବରସ ମନ୍ଦାର-କଳିକା
ନାଚି ଉଠେ ତଳେ ଶତ ଶତ:
ନବ-ସମିଆଣ ତଳେ
ତହିଁରେ ଏ କଥା ଗଳାଏ ମୁକୁଳା
'ଜୀବନର ମଧୁ ଢାଳେ ।
ସୁନୀଳ ଗଗନେ ଅରୁଣ ଦର୍ଶନ
ଉଇଁଲାଣି ରବି ଧୀରେ ଧୀରେ,
ହସିଲାଣି ଆହା ଧରଣୀ ରାଣୀକ
ସୁଧା ଭରା ଗୋରା ଜବା ଧରେ;
କମଳ ପାଖୁଡ଼ା ମେଲିଲାଣି ଭିନ୍ନ;
ଲାଗିଲା ନଳିନୀର କ୍ଷୁଦ୍ର ହାତ,
ଗୁଞ୍ଜୁ ଗୁଞ୍ଜୁ ସ୍ୱନେ ଭ୍ରମର ଉଡ଼ିଲେ
ଭ୍ରମର ଧରିଲେ ... ଦ ନ ;

ଏକାଳେ ଏକ ସୁନ୍ଦରୀ
ଉଭା ହେଲା ଆସି ଉଠି ନୀଳ ସୋପାନେ
ହସ୍ତେ ଚଳିଛି ଧରି ।
ନବ କୁସୁମିତ ତନୁ ଲତିକାଟି
ଢାଳି ଦେଇ ବାମା ବାମଭଙ୍ଗୀ,
ଫୁଟାଇଲା କଂସ ଶଙ୍ଖରେ ଶୋଭିଲ
ଜାତେ କୁସୁମ ଅନୁରାଗେ ।
ଲୁଚୁ ଅପାଙ୍ଗେ ନବ ଯଉବନ
ଚଳୁଛି ମଧୁର ଛମ ଛେଲା;
ତୁହି ନାହିଁ ତାକୁ ଟେର ବେଦନା
ରସ ନାହିଁ ବାଳା ପ୍ରେମ ଲୀଳା,
ପୃଥୁଳ ନିତମ୍ବ ଭାରେ
ସୋପାନୁ ସୋପାନେ ଓହ୍ଲାଇ ଚକୋର
ଯାଏ ମନ୍ଥର ଗତିରେ ।
ଶୀଣ ଦେହେ ତାର ପୀନ ପୟୋଧର
ଫୁଟିନାହିଁ ଅବା କୁମ୍ଭ ଯୋଡ଼ି;
ଗୁଞ୍ଜି ଦେଲ ଛଳେ ମୋର ଲଘୁ ସ୍ୱନେ
ସରମେ ଉରଜ ଦେଲ ଭାଙ୍ଗି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବେନାକୁଞ୍ଜ କୋଣେ   ପ୍ରେମ-ନିର୍ଭର [illegible],
ମୁଗ୍ଧ [illegible] ଭାଷା ହେଲା ମାଳତୀ;
ପ୍ରଣୟ-ବିହ୍ୱଳ   ଝଙ୍କାର ଉଠିଲା
ଲଳିତ ଲବଙ୍ଗ ମଧୁଗାନେ;
ଏ ଶୁଭ ଲଗନେ ଥୋଇ ଅଙ୍ଗ,
ଉଥଳି ଉଲ୍ଲାସେ   ଉଡ଼ି ଉଡ଼ିଗଲା
ପତଙ୍ଗୀ ପ୍ରିୟା ସଙ୍ଗ ।
ଝୁମୁରୁ ଝୁମୁରୁ   ଝିଞ୍ଜିରି ଝିଞ୍ଜିର
ମିଶିଗଲା ନଦୀ ଜଳ ରାଗେ

ଅଳସେ ଚଳୁଥ   ଯୁଗଳ ପାଦଯୁଗ
ଜଳେ ହେଲା ଜବା ଅନୁରାଗେ
କଦମ୍ବ ଫିଟାଇ   ପଖାଳନ୍ତେ କେଶ
ନବୀନ କଟର ତନ୍ୱୀ ଗ୍ରୀବା ଭଙ୍ଗି,
ଦେହଳି ସମୀରେ   ମୃଦୁ ମନ୍ଦ ବାଣ
ଚୂଡ଼ିକ ଛୁଇଁଲା ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ;
ତରୁଣ ଲବ କଳ୍ପନା,
ନାଚିଲା କଉଁଙ୍ଗେ   ସରସ ହୃଦୟେ
କସି ବୁଲେକ ଯୌବନ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା

ମଧୁସୂଦନ ଓ ବସନ୍ତ ଗାଥା

ଶ୍ରୀ କାହ୍ନୁଚରଣ ମିଶ୍ର, ଏମ୍. ଏ.

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଯେ ତେଜୋଦୀପ୍ତ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜ୍ୟୋତିଷ୍କ ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ ଗଗନରେ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ଅତୁଳନୀୟ ଅସାମାନ୍ୟ ପ୍ରତିଭାରେ ସାରା ଦେଶକୁ ସମ୍ଭାସିତ କରିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରକୃତ ରୂପସଜ୍ଜ ଜନ ରାଧାନାଥ—ଭକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନ ଓ ବ୍ୟାସକବି ଫକୀର ମୋହନ ପ୍ରଧାନ । ଏହି ତିନିଙ୍କୁ ତିନି ଜଣଙ୍କର ମୌଳିକ ପ୍ରତିଭା ଯୋଗୁଁ ତିନି ବିଶିଷ୍ଟ ଦିଗକୁ ଅବଦାନ । ସାହିତ୍ୟରେ ଯେଉଁ 'ସତ୍ୟମ୍ ଶିବମ୍ ସୁନ୍ଦରମ୍' ର ପରିଚୟ ମିଳେ, ଉକ୍ତ ତିନୋଟି ଭାବ ଯେପରି ପୃଥକ ଭାବରେ ତିନିଜଣଙ୍କ ଲେଖାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ରାଧାନାଥଙ୍କ ଲେଖାରେ ସୁନ୍ଦର, ଫକୀର ମୋହନଙ୍କ ଲେଖାରେ ସତ୍ୟର ଓ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଲେଖାରେ ଶିବର ସନ୍ଧାନ ମିଳେ । ତିନିହେଁ ବାସ୍ତବିକ କବି, ଦିବ୍ୟଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସତ୍ୟଦ୍ରଷ୍ଟା । ମାତ୍ର ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଧର୍ମର ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଥିବା ହୁଏ ଯାହାକି ଅନ୍ୟ ଦୁଇ କବିଙ୍କ ଜୀବନରେ ଅଭାବ ରହି ଯାଇଛି । ସେଇଟା ତାଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମୋପଲବ୍ଧି ବା ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ । ତେଣୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଭକ୍ତ କବି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ସେ ଥିଲେ ଋଷି ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞ । ଫଳରେ ତାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ପବିତ୍ରତାର ଧାରା ସର୍ବଦା ପ୍ରବାହିତ । ସେ ଧାରା ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଠକଙ୍କ ହୃଦୟକୁ ପୁଣ୍ୟ-ଶ୍ରୀରେ ବିମଣ୍ଡିତ କରେ । ତାଙ୍କ ରଚିତ ଭକ୍ତିମୟ ଘୋଷଣାକାରୀ ଅମୃତ ନିସ୍ୟନ୍ଦୀ ମଧୁମୟ ସଙ୍ଗୀତାବଳୀ ଗାନ କଲେ କାହାର ହୃଦୟ ଦ୍ରବୀଭୂତ ନ ହେବ ? ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ କାବ୍ୟ ପାଠ କଲେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ପରିଚୟ ମିଳେ—ସେ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ତାଙ୍କର ସଙ୍ଗୀତ ମଧ୍ୟ କାବ୍ୟରେ ସୁସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ପ୍ରତିଫଳିତ । ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଲେଖା ସୁନ୍ଦର ସରଳ ଓ ସୁଲଳିତ ଭାବଯୁକ୍ତ । ନିଜର ଚିନ୍ମୟ ଭାବରାଶିରେ ସେ ତାଙ୍କର କବିତା ଚିତ୍ରିତ ଅଭିଷିକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ବିଶ୍ୱପ୍ରାଣରେ ନିଜର କ୍ଷୁଦ୍ର ଜୀବନ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବାର ଦେଖିଛନ୍ତି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ସୀମାବଦ୍ଧ ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟରେ ବିଶ୍ୱପ୍ରକୃତିର ସୀମାହୀନ ଶାଶ୍ୱତ ଜୀବନର

Digitized by srujanika@gmail.com

ସନ୍ଧାନ ପାଇଛନ୍ତି । ସେ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତ ପ୍ରେମିକ—ବିଶ୍ୱ ପ୍ରେମିକ—ଭଗବତ ପ୍ରେମିକ । ସାର୍ବଜନୀନ ପ୍ରେମ ବା ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରେମ ଭାବରେ ତାଙ୍କ କବିତା ଆପ୍ଳୁତ । ଭକ୍ତିରସାତ୍ମକ କବିତା ପ୍ରକୃତ ଗୋଟାଏ ମହାଭାବରେ ଉଦ୍‌ଭାସିତ । କିନ୍ତୁ ଉକ୍ତ ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣିତ ଜୀବନଯାପନ କରିଥିବାରୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କବିମାନଙ୍କ ପରି ଏହି ଜଗତରେ ଅମଙ୍ଗଳ, ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଖିବାକୁ ପାଉନାହାନ୍ତି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାବରେ ସେ ଏପରି ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଥିଲେ ଯେ ଯାହା ଫଳରେ ସେ ଜଗତର ନରନାରୀଙ୍କର ମିଳନରେ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ ନ କରି ଦ୍ୱିବସ୍ତୁଥିବାର ମିଳନରେ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି—ଆତ୍ମା ସଙ୍ଗରେ ପରମାତ୍ମାର ମିଳନ ଘଟାଇ କବି ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ମାନବ ପ୍ରାଣରେ ପ୍ରେମାବତରଣ ନ କରି ଋଷି ପ୍ରାଣରେ ଦେବାବତରଣ କରିବାକୁ ଶ୍ରେୟ ମନେ କରିଛନ୍ତି । ଏହିପରି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଭାବର ନିଦର୍ଶନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ବି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ସ୍ୱର୍ଗୀୟଭାବ କିପରି ତାଙ୍କ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀର ମୂଳସୂତ୍ରରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ବସନ୍ତଗାଥାର ସମସ୍ତ କବିତାର ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛି ତାହାହିଁ ଦର୍ଶାଇବା ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ମାଳାର ଗ୍ରନ୍ଥନରେ ସୂତ୍ରର ଯେପରି ପ୍ରୟୋଜନ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼େ ସେହିପରି 'ବସନ୍ତ ଗାଥା'ର ସମସ୍ତ କବିତାରୂପ ପୁଷ୍ପରାଜିକୁ ସେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟପ୍ରେମ ରୂପ ମହାଭାବ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରଥିତ କରି ତାଙ୍କର ଆରାଧ୍ୟ ଦେବୀ ଭାରତୀଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ କବିତା ବସନ୍ତ କାଳରେ ରଚନା କରିଥିଲେ ବୋଲି ନାମ ରଖିଛନ୍ତି 'ବସନ୍ତ ଗାଥା' ବସନ୍ତଗାଥାରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶପଦୀ କବିତାର ସମାବେଶ ହୋଇଛି ଏହି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶପଦୀ କବିତା ସର୍ବୋତ ଭାବରେ ଆଧୁନିକ ପାମର ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ଦାନ । କବି ସର୍ବପ୍ରଥମ ସେହି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶପଦୀ କବିତାର ନମୁନା ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଦେଖାଇଲେ ଓ ସାର୍ଥକତା ମଧ୍ୟ ଲଭିଲେ ! ଇଂରାଜ କବି Wordsworth, Keats ଓ Shelly ଙ୍କର ଭାବମୟ କବିତା ପାଠ କରି କବି ମଧୁସୂଦନ ତାଙ୍କ କବିତାରେ ବି ଅନୁରୂପ ଭାବ ରାଜିର ନିର୍ବାଚନ ଦେଖାଇଲେ । କବି Wordsworth ତାଙ୍କ "World is toomuch with us and what man has made of man" ପ୍ରଭୃତି କବିତାରେ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛନ୍ତି ଯେ ଲବସ୍ତୁରର ଜୀବନ ଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଏବଂ ନାନା ଆଧିଭୌତିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କ୍ଳେଶଦ୍ୱାରା ଜର୍ଜରିତ ହୋଇ ମାନବ ସମାଜ ସୁନ୍ଦର ଓ ସରସ ଜୀବନ ଯାପନର-ଉପାୟ ନ ପାଇ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ବିଚ୍ଛେଦ-ସମ୍ଭୂତ ସୃଷ୍ଟିକରି ବହୁଳ ପରିମାଣରେ କ୍ଳେଶ ପାଉଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯଦି ବେଶୀ ଭାବରେ ଜଡ଼ ଜଗତ ସହିତ ସଂଯୋଗ ପରିତ୍ୟାଗକରି Nature (ପ୍ରକୃତି) ସହିତ ସଂଯୋଗ ରଖନ୍ତେ ତାହାହେଲେ ସେମାନେ ସଂସାରର ଏହି କ୍ଳେଶପଙ୍କିଳ ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ସୁଖ ଅନୁଭବ କରନ୍ତେ । Keab ତାଙ୍କ Skylark ନାମକ କବିତାରେ ପ୍ରତିପାଦନ କରିଛନ୍ତି ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଯଦି ତାଙ୍କ Skylark ଭଳି ଅମୃତ ଓ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଜଗତର ମଧ୍ୟରେ ରହି ଏ ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖନ୍ତା ତାହାହେଲେ ଏହି ମର ଜଗତର ଯାହା କିଛି କ୍ଷୁଦ୍ରତା, ଯାହା କିଛି ପଙ୍କିଳତା ଏବଂ ଯାହା କିଛି ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣତା ଅଛି ତାହା ସମସ୍ତ ଅମୃତ ପରସରେ ଅପସାରିତ ହୋଇଯାଆନ୍ତା ଓ ଏହି ଜଗତ ପରମ ସୁଖମୟ ସ୍ଥାନରେ ପରିଣତ ହୁଅନ୍ତା । ଏହାର ମର୍ମ ଏହି ଯେ ମନୁଷ୍ୟ ଅତିରିକ୍ତ ଜଡ଼ବାଦ ଦ୍ୱାରା ବର୍ତ୍ତମାନ ସଭ୍ୟତାରେ କ୍ଳିଷ୍ଟ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯଦି ଅନ୍ତର ମନ ଧ୍ରୁବପୁରରେ ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରି ଭଗବାନ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରେରଣା ମନ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତେ ତାହା ହେଲେ ସଂସାର ପରିତ୍ୟାଗ କରି ସନ୍ନ୍ୟାସ ଧର୍ମ ଅବଲମ୍ବନ ନକରି ମଧ୍ୟ ଏହି ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସାରକୁ ସୁଖମୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତେ ।

କବି ମଧୁସୂଦନ ଅନୁରୂପ ଭାବ ହୃଦୟରେ ପୋଷଣ କରି ଅଦ୍ଭୁତ ଉଚ୍ଚସ୍ତରକୁ ଉଠି ପାରିଛନ୍ତି । ସେ ଯେ କେବଳ କବି ଥିଲେ ତାହା ନୁହେଁ ପରନ୍ତୁ ସେ ଥିଲେ ଯୋଗୀ—ସାଧକ ସର୍ବଦା, ସେ ହୃଦୟରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରେରଣା ଅନୁଭବ କରି-ଥିବାରୁ ମନକୁ ସଦା ଉଚ୍ଚସ୍ତରରେ ସମୁନ୍ନୀତ କରି ପାରୁଥିଲେ—ଏବଂ ସେହି ପ୍ରେରଣା ଦ୍ୱାରା ଅନୁରଞ୍ଜିତ ମନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏହି ଜଡ଼ ଜଗତର ଦୁଃଖ କ୍ଲେଶ ଦ୍ୱାରା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭିନ୍ନ aspects ଅବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଅପୂର୍ବ ଜ୍ୟୋତି ଦେଖି ପାରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେହି ଅପୂର୍ବ ଦର୍ଶନରୁ ଜଗତରେ ଯାହା କିଛି ନୈରାଶ୍ୟ—ସବୁ ଉଭେଇ ଯାଇଛି । ଦୁଃଖମୟ ଜଗତକୁ ସେ ସୁଖମୟମଣୁଛନ୍ତି । ଜରା ଆକ୍ରମଣରେ ନିରାଶ ନହୋଇ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଭୁଲି ନଶ୍ୱର ଅନ୍ତରରେ ସେହି ଅନ୍ତରର ପ୍ରେରଣା ଅନୁଭବ କରି ସୁଖ ପାଉଛନ୍ତି—ଏପରିକି ପତିତାରମଣୀ ମଧ୍ୟରେ ଯାହା କିଛି କଦର୍ଯ୍ୟତା—କଳଙ୍କିତା ଅଛି—ସେ ପତିତା ଯେ "ଅମୃତ ତନୟା"—ଏହି ଚିନ୍ତାର ପ୍ରାବଲ୍ୟରେ କବି ମଧୁସୂଦନ ପତିତାରମଣୀର ସେହି ସବୁ ପଙ୍କିଳତା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଅପୂର୍ବ ଜ୍ୟୋତି ଦେଖିଥିଲେ । ତେଣୁ 'ପତିତା ରମଣୀ ଶୀର୍ଷକ' କବିତାରେ କବି ଗାଇଲେ ।"

"ଦେଖିଲି, ଅଭୟବାଣୀ ଶୁଣିଲି ଶ୍ରବଣେ
କହୁଥିଲେ ମା ଜଗଦମ୍ବା ପତିତ ପାବନୀ
"ପତିତା ହୋଇଲେ ହେଁ ନାରୀ ମୋହରି ତନୟ
ଦେଖିଲେ ତାକୁ ଅନ୍ତରେ ହେବ ମୁକ୍ତି ମଣି

× × × ×

ଘୃଣାର ଦେବାକୁ ତାର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଲକ୍ଷିତ
ରେ ତାକୁ ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବ କହିନ,"

ଏହିପରି ଉଦାର ମନୋଭାବ ଜଗତରେ କେତେଜଣ କବିଙ୍କଠାରେ ଦେଖାଯାଇପାରେ ?

ଜରା ଆକ୍ରମଣରେ କବି ବ୍ୟଥିତ ନ ହୋଇ ଗାଇଛନ୍ତି—

"ଜରା ଆକ୍ରମଣ ଯେବେ ହେବ କି ନିରାଶ ?
ତାଳିବ କି ଶକ୍ତିନାଦେ ବିଷାଦର ଶ୍ୱାସ ?
ନିଃଶ୍ୱାସର କଥା ଛାଡ଼ି କହିବି କେମନ୍ତେ
ଅନ୍ତରରେ ଅନୁଭବି ଅନନ୍ତ ବସନ୍ତେ"

'ସତ୍ୟ' ନାମକ କବିତାରେ କବି ସତ୍ୟ ଓ ପ୍ରେମର ଆଲୋକ କପରି ସର୍ବତ୍ର ବିରାଜିତ ହୋଇଛି ତାର ନିଦର୍ଶନ ଦେଖାଇ ଅଛନ୍ତି କବି କହୁଛନ୍ତି ।

ଅସତ୍ୟର ଅନ୍ଧକାର ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବସ୍ତ୍ର ଯେବେ
ଭାଳୁଛ ସତ୍ୟର ଜ୍ୟୋତି ଦ୍ୟୁତି ଲୋକରେ ଭୂଲୋକରେ
ବିଜୁଳିରେ ଭାଙ୍ଗି ମୋର ମୋହ-ଭୁ ସ୍ୱପନ
ସତ୍ୟର ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ ପ୍ରାଣ ମନ ।

(ଅଗତ) ଶୀର୍ଷକ କବିତାରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ପ୍ରେମ ମଧୁ କଣ କଥା କହୁଛନ୍ତି—

କହିଲେ ପ୍ରଭାତେ ପଶୁଥିବ ମୋ ଚିତ୍ତନେ
ସ୍ୱଚ୍ଛ ପ୍ରେମ ମଧୁ କଣ ବହାଇଛୁ ଆଣି
ସଦା ତୋ ଜୀବନେ ଓପନ୍ତୁ ସ୍ୱରଗ ଭୁବନେ
ତୁ ତହିଁ କଲୁଷ ମିଶାଉଛୁ ଜାଣି ଜାଣି ।"

ହୃଦୟ ସଙ୍ଗୀତରେ କବି ପ୍ରେମ ବିନ୍ଦୁ ମଧୁ ପାଇବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ କବି ଗାଇଲେ ।

"ଭାଙ୍ଗି ସେ ପଷାଣ ଲଭି ପ୍ରେମ ବିନ୍ଦୁ ମଧୁ
ଅନନ୍ତେ ମିଳାଉ କବିର ଅନ୍ତର ସଙ୍ଗୀତ ।"

ଯୌବନର ସ୍ୱପ୍ନ ଶୀର୍ଷକ କବିତାରେ ପ୍ରେମିକ କବି ମଧୁସୂଦନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରେମର ଆଭାସ ଦେଉଛନ୍ତି—କବି କହିଲେ ।

ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ବନମାଳୀ ଅମୃତ ଯୌବନେ
ଅଙ୍କିଛନ୍ତି ତାକୁ କଣ୍ଠେ ମହା ପ୍ରେମେ ଆଣି
ଧାଇଁ ଆସେ ଧ୍ୱନୀଙ୍କଇ ଯେ ବିଶ୍ୱମୋହନ
ମୁଗ୍ଧ ଲାବଣ୍ୟମାନରେ ହେଲି ନିମଗନ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

'ନବଜାତ ଶିଶୁ ଦର୍ଶନରେ' ଶୀର୍ଷକ କବିତାରେ କବି ଅନୁରୂପଭାବର ନିଦର୍ଶନ ଦେଖାଇ ଅଛନ୍ତି—କବି କହୁଛନ୍ତି ।

"ଧରିଛନ୍ତି ପ୍ରେମ କୋଡ଼େ ପ୍ରେମ ପ୍ରସ୍ରବଣ
କି ଅମୃତ ଚୁମ୍ବନ ସେ କି ପୁଣ୍ୟ ପରଶ
କି ପବିତ୍ର ଆଶୀର୍ବାଦ, କାହିଁ ଆରେ ଶିଶୁ
ଲଭି ଯାହା ତୁହି ଏଡ଼େ ମନୋହର ଦଶ ।"

ଏହିପରି ଭାବରେ ବସନ୍ତ ଗାଥାରେ ସନ୍ନିବେଶିତ ହୋଇଥିବା ବିଭିନ୍ନ କବିତା ଆଲୋଚନା କରି ବସିଲେ ଆମେ ଦେଖିବା ଯେ ସାଧକ ମଧୁସୂଦନ ସାଧାରଣଙ୍କଠାରୁ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟି ଭଙ୍ଗୀରେ ଏ ଦୁଃଖମୟ ଓ କ୍ଲେଶମୟ ଜଡ଼ ଜଗତକୁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେହି ଅନୁଭୂତି ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରେରଣା ବା ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରେମ ଥିଲା ତାଙ୍କ ଚରିତ୍ରାଧାରର ମୂଳସୂତ୍ର । ସେହି ଦୃଷ୍ଟି ଭଙ୍ଗୀ ଦ୍ୱାରା ସର୍ବଦା ସେ ଏହି ଜଗତର ବିଷୟ ବସ୍ତୁକୁ ଅନୁଭବ କରିଥିବାରୁ ସେ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟରେ ସୁଖ, ନୈରାଶ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଆଶା, ତମସ ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ସତ୍ୟର ଅପୂର୍ବ ଆଲୋକ, ବିଶ୍ୱଜଗତର ବିଭିନ୍ନତା ମଧ୍ୟରେ ଏକତ୍ୱ—ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ମଧ୍ୟରେ ସଂଯୋଗ, ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟାଏ ଅପୂର୍ବ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଦେଖିପାରିଥିଲେ ।

ଲକ୍ଷଭେଦ

(ଅନୁବାଦ ମୋପାଁସା)

ଶ୍ରୀ ଅଖିଳ ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ

"ବାବୁ ଯେ ଖାଲି ଛୁଚ୍ଛା ହାତର କସରତ ଆଉ ଖିଆଲମତ୍ ଅଭ୍ୟାସ-ଖାଲି ଏଇଯା । ଅବଶ୍ୟ ନିହାତି ଲକ୍ଷ୍ୟଭ୍ରଷ୍ଟ ନହେବାକୁ ହେଲେ ଅନେକଟା ଖୋଦାର ମେହେରବାନି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ହୁଏ । ତେବେ ଅଧିକାଂଶଟା ଖାଲି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ନିଚ୍ଛକ୍ ଅଭ୍ୟାସ ଫଳରେ ଆୟତ୍ତ କରି ହବା ସମ୍ଭବ ।

ସେ ଧପାବାଜ୍ ଟା ବସି ବସି ମୋ ସାଙ୍ଗେ ଗପ କରୁଥିଲା ।

ତା'ର ଏ ନିଜନ ଭାବ ଦେଖି ମୁଁ ଏକରକମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି । ଚିର ହସ୍ତ କୌଶଳରେ ସେ ଅନେକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଖେଳବାଡ଼ିଙ୍କୁ ଟପିଯିବ । ମୁଁ ତାକୁ ଅନେକଥର ଦେଖିଛି—ମୋ'ପରି ମଧ୍ୟ ଅନେକେ ଦେଖିଥିବେ । ସେ ନାନା ସର୍କସ ଦଳ ସାଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ଖୁବ୍ ଗୁଡ଼ାଏ ଯାଗା ବୁଲିଛି ।—ଅନେକ ଜାଗା ସେଇ ପୁରୁଣା ଖେଳ ସେ ଦେଖାଏ—କାଠପଟା ଉପରେ ମଣିଷଟାଏ ହାତଟେକି ଠିଆହେବ ଆଉ ଦୂରରୁ ଛୁରୀ ସବୁ ଯାଇଁ ତା ମୁଣ୍ଡ ଚାରିପଟେ-ଦେହ ସନ୍ଧାରେ ଅଙ୍ଗୁଳି ଫାଙ୍କରେ ଗଳିଯିବ । ଲୋକଟାଏ ଛୁରୀ ଫୋପାଡୁଥିବ ଦୂରରୁ ରହି । ଥରେ ଖାଲି କାଇଦା ଜାଣିଗଲେ ଅବଶ୍ୟ ଏଥିରେ କିଛି ବିଶେଷତ୍ୱ ନାହିଁ—ଖାଲି କାଇଦାଟା ପଢ଼ା ଜାଣିବା ଦରକାର । ଛୁରୀ ଗୁଡ଼ାକ ମୋଟେ ଧ ଚୁଆ ନୁହଁ—ଚି'ଗୁଡ଼ା ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଦେହଠାରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ଯାଇ ସେଗୁଡ଼ା ପଟାରେ ବାଜନ୍ତି । ଖାଲି ଏଇ ଆଖି ଝଟକୁଡ଼ାଟେକ ଫେସା-ଡ଼ବା ଆଉ ଚକ୍ ଚକ୍ ଛୁରୀ ଗୁଡ଼ାକ ଯାହା ମଣିଷ ମନରେ ଆତଙ୍କ ଜନ୍ମାଏ । ଅତି ସାଧାରଣ କଥା ଆଉ ସାଧାରଣ କୌଶଳ ମଧ୍ୟ ।

ମୁଁ ସେ ଛୁରୀ ଗୁଡ଼ାକ ପରୀକ୍ଷା କରିଥିଲି ବସି ବସି । ତେଣୁ ଏଠି କିଛି କାଇଦା ବା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଖିରେ ଧୂଳି ଦେଇ ଦିଏ ନାହିଁ । କାହାରି ସଙ୍ଗ ଛୁଆ ଖେଳେ ଏ । ଛୁଆ ଗୁଡ଼ାକ ଖୁବ୍ ଧାଡ଼ୁଆ ଆଉ ମଧ ନୂଆ ଏ ଗଛର ପାଖରେ ଯାଇ ଲୁଚିଯାଏ । ସେଇ ଛୁଆ ଗୋଟାଏ ସମାପ୍ତ ହୁଏ ମୂଣ୍ଡ ଗୁଡ଼ିକେ ଅଙ୍କି ନେଇ ଯାଏ ଏପରିକି ଦେଖ ଆଉ କାଖ ପଛରେ ଛୁଆ ହୋଇ ବସେ । ପ୍ରଥମେ ଛୁଆ ଗୁଡ଼ାକ ଦେଖି ନ ଗଲେ ମଣିଷ ତା' ଉପରୁ ବାହାରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଅସାବଧାନ ହେଲେ ହେବ କଷ୍ଟ । ମୁଁ ଉପରେ ଆଖିର ଢପଦ ବସ ଲୋକଟା ଗୋଟାଏ ମୋଟା କନାରେ ଆଖିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ଛୁଆ ଫିଙ୍ଗେ । କିନ୍ତୁ ଦେଖିବାର ଜୁ ନାହିଁ ।

ସତକୁ ସେ ସବୁ ଭଲ ଖେଳ ବାଜି ପର ତା' ମହତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଲୋକେ ବୁଝିପାରି ନଥିଲେ— ସମସ୍ତେ କହୁଥିଲେ କେଉଁ ଏ ଅନ୍ଧ ଆଖିରେ କନା ବାନ୍ଧିବାରୁ ତାକୁ ଅଦ୍ଭୁତ ବଡ଼ କେ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଲୋକେ କହୁଥିଲେ ସେ ବୋଧହୁଏ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୋକା ମନେ କରୁଛି, ତା' ନହେଲେ ଅନ୍ଧ ଆଖି ବାନ୍ଧି ଛୁଆ ଗୁଡ଼ାକ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଯାଆନ୍ତା ! ଏଡ଼େ ଫୋପାଡ଼ିବା ବାଜି— କଣ ସହଜ କଥା ପଡ଼ୁଛି । ସେ କନାଟା ଭିତରେ ନିଶ୍ଚୟ କଣ ସବୁ ଅଛି । ବାନ୍ଧିବା ପୂର୍ବରୁ କନାଟାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖାଉଥାନ୍ତା କି ଜଣାପଡ଼ନ୍ତା । ସେ ଯେ ଠକୁଛି ଏକଥା କିଛି ଠିକ କରି କହି ପାରିବେ ନାହିଁ, ତଥାପି ସେମାନଙ୍କର ମନର ଧାରଣା ସେମାନେ ଖାଲି ଠକୁଛନ୍ତି ଆଉ ଠକୁଛନ୍ତି ।—ନ ହେଲେ ଆଖିବାନ୍ଧି ଛୁଆ ଫୋପାଡ଼ିବା କଣ ସମ୍ଭବ !

ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଏଇ ଧପ୍ପାବାଜି ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଚତୁର ଖେଳବାଡ଼ର ସନ୍ଧାନ ପାଇଥିଲି ଓ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାର ମୁହଁଉପରେ ତା'ର କାରିଗରୀ ପ୍ରଶଂସା କରିଛି ଅନେକବାର । ଅନେକ ଥର ଆମେ ଦୁହେଁ ବନ୍ଧୁଭାବରେ ଅନେକଟା ଘନିଷ୍ଠ ହୋଇ ଆସିଛୁ କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁବେଳେ ସେମିତି କନଯ୍ୟଭାବରେ କହେ ଲୋକେ ଅସଲ କଥା ବୁଝିପାରନ୍ତି ନାହିଁ—ଛୁଆ ଫୋପାଡ଼ିବା ପାଇଁ ଖାଲି ବର୍ଷ ବର୍ଷର ଅଭ୍ୟାସ ଦରକାର । ସବୁବେଳେ ସେଇ ଏକା କଥା—ଲୋକେ ବୁଝି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ମୋ ପାଖରେ ସେ ତାର ପରିଶ୍ରମ ଓ କୌଶଳର ଅନେକଟା ସମର୍ଥନ ପାଏ । ମୋର ସହାନୁଭୂତି କିନ୍ତୁ ସେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରେନାଏ କେତେଥର ପର ଥରେ ମୁଁ ତାକୁ ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲି ହଠାତ୍ କପରେ ତା' ମୁହଁଟା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଅସିଲା—ଆଖି ଦୁଇଟା ଓଦା ହୋଇ ଆସିଲା—କଣ ଯେମିତି କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ସେ ଅବସ୍ଥାରେ ତାକୁ କଣ ପଚାରିବାକୁ ମୋର ଭୟ ହେଲା । ତଥାପି ମୋର ଆଖି ଦୁଇଟରେ ମୁଁ ଧରାପଡ଼ି ଯାଇଥିଲି, ଶୁଣିବାର ଯେମିତି ଗୋଟାଏ ପ୍ରବଳଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି ।

ମୋ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ ଆରମ୍ଭ କଲା "ହୁଁ" ତୁମକୁ କହିବି-ତୁମକୁ କହିଲେ ମୋର କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ ବରଂ ତୁମେ କଥାଟା ବୁଝିବ । ତମେ ବୁଝ ନବୁଝ ସେ ବୁଝିଥିଲା ଏ କଥାଟା ପୁରାପୁରି ।

କିଏ ବୁଝିଥିଲା ? ମୁଁ ହଠାତ୍ ପଚାରି ଦେଲି ।

ଆକାଶର ଗୋଟାଏ ବିନ୍ଦୁକୁ ଲକ୍ଷ କରି ସେ ଆରମ୍ଭ କଲା । "ହୁଁ-ସେ-ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ-କାହାକି କଷ୍ଟ ଦିଏନି । ଆପଣ ଧାରଣା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ସେ କେତେ ଜଘନ୍ୟ କେତେ ଘୃଣ୍ୟ-ଅତି ନୀଚ ସ୍ତରର ନାରୀ ସେ । କିନ୍ତୁ ସେ ବୁଝିଥିଲା-ଠିକ୍ ବୁଝି ପାରିଥିଲା । ଆଉ ଠିକ୍ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ତାକୁ ଘୃଣା କରେ । ତାର ଦୋଷ ଅପେକ୍ଷା ମୁଁ ତାକୁ ବେଶୀ ଘୃଣା କରୁଥିଲି କାରଣ ସେ ମତେ ବୁଝିପାରିଥିଲା ବୋଲି । ଜୀବନରେ କାହାର ଯେମିତି ଭୁଲ ଥାଏ ... ଥାଏ କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟଟା-ଅସମ୍ଭବ ...।

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରତିଦିନ କାଠଘଣ୍ଟା ପାଖରେ ଛୁରୀକୁ ଶୁଣ ଦେବାଲାଗି ଯେଉଁ ନାପିତଟି ଠିଆ ହୁଏ ଓ ଯାହା ପାଖରେ ଏ ଲୋକଟି ଛୁରୀର ମାଲ ଗୁଣ୍ଡି ଦେଇ ଯାଏ-ସେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ । ବୟସ ପ୍ରାୟ ପାଖାପାଖି ପଚାଶ ହେବ—କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲେ କେହି ଏତେ ବୟସ ବୋଲି କହିବ ନାହିଁ—ଦେଖିବାକୁ ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ।

ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକଥର ଲକ୍ଷ କରେ । ପ୍ରତିଥର ଯେତେବେଳେ ଲୋକଟା ଛୁରୀ ପାଇ କାଠ ପଟାରେ ବାଡ଼େଇ ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ଟିକିଏ ହସେ-ଅତି କ୍ଷୀଣ ସେ ହସ । ହୁଏତ ସବୁ ଲୋକ ଜାଣି ପାରୁ ନଥିବେ । ସେ ହସରେ ମନହୁଏ ଯେମିତି ଅନେକଟା ଉପହାସ, ବ୍ୟଙ୍ଗ ମିଶ୍ରିତ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାକୁ ମନେ କରି ନେଇଥିଲି ଯେପରି ସାହସର ପରିଚୟ ସେ ହସଟା । ଗାଲି ଗୁଚ୍ଛକୁ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଖେଳର ସେ ସେମିତି ହସେ ।

ହଠାତ୍ ମୁହଁ ଫେରାଇ ସେ ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନ କଲା । "ଲକ୍ଷ କରୁଛ ସେ କେମିତି ହସେ-କି ଦୁଷ୍ଟ ହସ ?" ସେଇ ହସ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଏକ-ରକମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି । ସେ କହିଚାଲିଥାଏ-ଓଃ କି ଦୁଷ୍ଟ ହସ ସେ ହୃଦୟ-କାପୁରୁଷ-ଶିକ୍ଷ-ନିହାତି-ସେ ଏକରକମ ମତେ ଅବହେଳା କରେ ଉପହାସ କରେ ଅତି ତୀବ୍ର ସେ ଉପହାସ । ଯାର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ସେ ଜାଣେ ତା ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାର କିଛି କରିପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ତା' ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ତମେ କଣ କରିବାକୁ ଚାହଁ ? ମୁଁ ପଚାରିଲି । ତମେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝିନାହଁ ମୁଁ କଣ କରିବାକୁ ଚାହେଁ—ସେ ମତେ ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନେଇ ରହିଥିଲା-ମୁଁ ତାକୁ ମାରିଦେବାକୁ ଚାହେଁ ।

କଣ ତାର ଉତ୍ତର ଦେବି ମୁଁ ତାକୁ ଏକବାରେ—ମୁଁ ରହିଗଲି ।

ନାଁ ନାଁ ମୋଟେ ନୁହେଁ [illegible] ଚରିତ୍ର ମନ୍ଦ ମୁଁ ତାକୁ ବହୁତ ଦିନରୁ କ୍ଷ [illegible] ।ର [illegible] ତା' ସହିତ ମୁଁ ଏକରକମ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲିଣି । କିନ୍ତୁ କଥା ହଉଛି ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ ତାକୁ ପ୍ରଥମଥର ପାଇଁ କ୍ଷମାଦିଏ ତାକୁ କହିଥିଲି ଯେ କ୍ଷମା ଦବା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯେ କୌଣସି ଦିନ ତାର ବେକ କାଟିଦେଇ ତାର ଉଚିତ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇ ପାରିବି—ନଜାଣିଲା ପରି-ଠିକ୍ ଏହା ଯେପରି ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଘଟଣା ।

କହିସାରି ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କଲା ସେ ।

ସେ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲା, "ମୁଁ ତାକୁ ଯାହା କହିଥିଲି ନୁହେଁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେଇଆ ମନସ୍ଥ କରିଥିଲି । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା ମୁଁ ତା' କରି ପାରିବି ବୋଲି-ମୋର ମଧ୍ୟ ତ' କରିବାର ଅଧିକାର ଅଛି । ସେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ କହିଲା ନୁହେଁକି ? ଅତି ସୁବିଧା କଥା-ଥରେ ଖୁରିଲେ-ଅଧଇଞ୍ଚେ ଏପଟ ସେପଟ—ବାସ୍-ବେକର ଶିରାଟା ଖତମ ଛଲକୁଲ୍—ଖୁବ୍ ଧାରୁଆ ଛୁରୀ ମୋର । ଦୁଇ ତିନିଟା ଝଲକା ରକ୍ତ ବାହାରିବ ଯାହା-ତାପରେ ସବୁ ଶେଷ । ମୋର ପ୍ରତିଶୋଧ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଆଜି ମୋର କି ଏ ବିଷୟରେ ଏତେଟିକେ ସନ୍ଦେହ ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ । ହାତର ଟିକିଏ ଭୁଲ-ଜାଣିଣ ଚୂକ୍‌ଗ୍ୟା-ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ-ଭୁଲ ଖେଲରେ, ଅନେକ ଥର ଘଟେ—ଅତି ସାଧାରଣ କଥା କିଏ ମୋତେ ଦୋଷ ଦେବ ? କାହାର ସାହାସ ହବ ଦୋଷ ଦବାକୁ । ବରଂ ମୁଁ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀର ମୃତ୍ୟୁରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ବେଳେ ମୋତେ ଦେଖି ଲୋକେ ଦୟା କରିବେ-ଦୁଃଖରେ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇବେ । ଆଉ କଣ ?

"ଠିକ୍ କହୁଛ" ମୁଁ କହିଲି ।

"କିନ୍ତୁ ଠିକ୍ ଏମିତ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ଏ କଥା କହିଲି ସେ ମୋତେ କଣ କହିଲା [illegible] ?"

[illegible] ରଖିଥି ଯେ ଏ [illegible] ଧାରଣା କେବେ [illegible] ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଯେତେ ଭଲ ମଣିଷ ନୁହେଁ । ରକ୍ତ ଦେଖି ମୁଁ ଭୟ ପାଏ ନାହିଁ । ସେ କଥା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରମାଣ କରିଛି, ଆପଣଙ୍କୁ କହି ଲାଭ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ସେ କଥା ତ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣେ ! ମୁଁ ବହୁତ କିଛି କହିପାରେ ଅନେକ କଥା ବିଶେଷ କରି ଗୋଟାଏ କଥା ।

ତଥାପି ମଧ୍ୟ ତାର ଭୟ ହେଲ ନାହିଁ ? ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

ନାଁ—ଏତେଟିକେ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ସେ ଖାଲି କହିଲ "ମୁଁ ଯାହା କହେ ତା' ମୋ ପକ୍ଷରେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।"

କାହିଁକି ? ଅସମ୍ଭବ କଣ ? ମୁଁ ପଚାରିଲି । ତାହା ହେଲେ ଆପଣ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବୁଝି ନାହାନ୍ତି କିଛି । ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ କହି ନାହିଁ ବାରମ୍ବାର କେତେକେତେଦିନର-କେତେ ବର୍ଷର ଅଭ୍ୟାସ ଫଳରେ ମୁଁ ଆଖିବନ୍ଦ କରି ଛୁରୀ ଫୋପାଡ଼ି ଶିଖିଛି—ହଁ ତେବେ ଯା' ସଙ୍ଗେ ତାର ସମ୍ପର୍କ ? ମୁଁ ପଚାରିଲି ।

ସେ ସମ୍ପର୍କ ସେ ଆପଣଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଖୁବ୍ ଭଲଭାବରେ ଜାଣେ ! ମୁଁ ଯଦି ଆଜି ଗଣିଗୁଣି ଛୁରୀଟାକୁ ଭୁଲ୍ ସ୍ଥାନକୁ ଫୋପାଡ଼ିବାକୁ ଯାଏ ତଥାପି ମୋର ହାତ ଆଉ ମତେ ମାନିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।

ଯା' କଣ ସମ୍ଭବ ? ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି କେବଳ ।

ନିହାତି ସମ୍ଭବ-ଜୀବନ୍ତ ସତ୍ୟ—ଯାହାକୁ ନିଏସିଲା ସତ୍ୟ ମନେକରେ ଜଗତରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ—ମତେ ଦୁଃଖ ଆସୁଛି କେବଳ । ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ଚାହିଁଛି ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ତା' ଉପରେ-କେତେ ସହଜ ମନେ ହଉଥିଲା ସେତେବେଳେ ସତେ ! ତାର ଏଇ ଉପହାସ ଆଉ ବ୍ୟଙ୍ଗ ମୁଁ ଘୃଣା କରେ ମନେ ମନେ—ଅତି ବେଶୀ ଘୃଣା କରେ । ବହୁବାର ମୁଁ ଶପଥ ନେଇଛି ତାକୁ ଜୀବନରେ ମାରି ଦେବାକୁ—ପାରିନାହିଁ । ମୋର ସମସ୍ତ ଚତୁରତା-ଅସାବଧାନତା ଓ ଶକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି ଗୋଟାଏ ଛୁରୀକୁ ଅଜାଣତରେ ଫିଙ୍ଗି ଦେବାକୁ । ତାର ବେକ ପାଖରେ ଖାଲି ଅଧଇଞ୍ଚ ଏପଟ ସେପଟ କରିଦେବାକୁ ଚାହିଁଛି-ପାରିନାହିଁ—ମୋଟେ ପାରି ନାହିଁ—ସବୁବେଳେ ସେହି ହସ ମତେ ଉପହାସ କରିଛି-ସବୁବେଳେ-ସବୁବେଳେ । ଅଥଚ ମୁଁ ପରାଜୟ ମାନି ନେଇଛି ମୋର ହାତ ପାଖରେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଥରେ ? ମୋର ହାତ ! ମୁଁ ତାକୁ ଶିଖାଇଛି ! ଅଥଚ ଅବାଧ ମତେ ମାନିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।

ମନେ ହେଲା ଯେପରି ପ୍ରତିଶୋଧ ଆଶାରେ ତା ଆଖିଦୁଇଟା ରକ୍ତାକ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି, ଦାନ୍ତରେ ଦାନ୍ତ ଚାପି ରଖିଛି ସେ ଶକ୍ତ ଭାବରେ ।

ସେ "ଜାଣେ, ମୋର ଭିତରି କଥାଟା ସେ ଭଲ ଭାବରେ ବୁଝିଛି । ସେ ମୋ' ଅପେକ୍ଷା ମତେ ବେଶୀ ଜାଣେ, ସେ ମୋର, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିରା ପ୍ରଶିରା ବୁଝିଛି । ସେ ଜାଣେ ମୋ ହାତ ଅନେକ ଦିନରୁ ଗୋଟାଏ ମେସିନ ପାଲଟି ଯାଇଛି ଆଉ ମୁଁ ସେଇ କଳଯନ୍ତ୍ରର ପରାଜୟ ମାନୁଛି ନିରବରେ । ଖୁବ୍ ଭଲ ବିଶ୍ୱାସୀ ମେସିନ୍ । ସେ ମେସିନ୍ ଖରାପ ହୁଏ ନାହିଁ କି ଭୁଲ୍ କରି ପାରେନା—" ସେ ତାକୁ ଠଟ୍ଟା କରେ—ସେ ଜାଣେ ମୁଁ ଭୁଲରେ ମଧ୍ୟ ଭୁଲ୍ କରି ପାରେନା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉଷା-ପଦ୍ମ

ଶ୍ରୀ ରବିନାରାୟଣ ବରାଳ ବି. ଏ. (ଅନର୍ସ)

ଉଷାର ଆରମ୍ଭେ ଯେବେ ସିନ୍ଦୂରର ବିନ୍ଦୁ
ଲଗାଇ ଆକାଶ ଗୃହେଁ ପ୍ରିୟ ରସାତଳେ,
ଫୁଟନ୍ତି ଫୁଲ ଉଠେ ଉର୍ମିଭର ନୀଳ ସିନ୍ଧୁ,
ଗୃହେଁ ରକ୍ତମୟ ସେହି ଅମ୍ବରର ଭାଲେ । ୧ ।
ମୁଗ୍ଧ ନବ ବାଳିକା ମତ ରଶ୍ମି ପାନେ ଲୁବ୍ଧ,
ବିକଶି ଉଠେ କ୍ଷଣକେ ପ୍ରିୟ ଆଗମନେ,
ପ୍ରିୟର ସଙ୍ଗପାଇଁ ପରାଗ ସକଳ
ଢାଳିଦିଏ ବ୍ୟସ୍ତେ ମଧୁକରର ଗୁଞ୍ଜନେ ।
ଅନୁରୋଧ କରେ ଅଳି ପ୍ରିୟା ଆଗୋ ପ୍ରିୟା
ତୋହର ପ୍ରଣୟ ଆସେ ଆକୁଳିତ ଚିତ,
ଏତକି ନିଠୁର ଉପାଦାନେ ଗଢ଼ା ହୃଦ,
ଦୟାକି ନ ହୁଏ କ୍ଷଣେ ହତଭାଗା ପ୍ରତି ।
ବ୍ୟସ୍ତେ ପଦ୍ମ କହେ ଭ୍ରମରକୁ ଯାଅ ଦୂରେ,
ଏ ବଚନ ଭ୍ରମର ମୁଁ ମୁକ୍ତାକର ଆଜି,
ସାଇତି ରଖିଛୁ ମୋର ଆରତି ସମ୍ଭାରେ,
ଦୁଷ୍ଟ ତୋ ପରଶେ ନଷ୍ଟ ହେବ ମୋ ସ୍ନେହ ରାଜି ।
ନିରାଶେ କହଇ ଅଳି ଏହି କି ପ୍ରଣୟ
ବାରନାରୀ ସମ ଯାହା କହୁ ଗୋ ପୁଷ୍ଟିବା—
ରାତିରେ ଦର୍ଶନ ମତ୍ତ କାଲି କେତେ ଭବ,
ଆଜି ଭୁଲିଗଲେ କିଗୋ ଦେଖିଣ ସବିତା ?
ଭ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରେମିକା, ତୋର ପ୍ରିୟ ବହୁଦୂରେ,
ତୋହପରି କେତେ ପୂର୍ଣ୍ଣିମୁଖୀ ଓ ବଧୂଳି
ଚାହିଁଛନ୍ତି ତା ପ୍ରେମ୍ୟ ଆଶେ ନିରନ୍ତରେ—
କେଶଗାରେ ମନର ଯେ ଓଷ୍ଟମାନ ମାରି ।
"ଅଳି ନ ପାରିବି ତବ ପୂଜା କରି ଆଜି,
ଅପିଛୁ ସାରା ରଜନୀ ଅପେକ୍ଷାର ପରେ ।"
ନିଷ୍ଠାର ପ୍ରଣୟ ମୋର ଚାହେଁ ଯାଏ ହଜି,
ଆଶା ଶାଳ ଫେଟିବ ମୋ ପ୍ରିୟେ ଜ୍ୱଳିହେଲେ ।

କେଉଁ ମତ ଅଭ୍ରାନ୍ତ ?

ସଙ୍ଗୀତରତ୍ନ ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ବହିଦାର

ପ୍ରାଚୀ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା ପଞ୍ଚମାୟ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକର ନାମ ଲାବଣ୍ୟବତୀ । ଏହା କବି ସମ୍ରାଟ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ଲାବଣ୍ୟବତୀର ବିଶୁଦ୍ଧ ସଂସ୍କରଣ । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଏହାର ପ୍ରଥମ ଭାଗର ମୁଖବନ୍ଧ ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ଏହି ମୁଖବନ୍ଧର ପୃ ୧୦୫ ସ୍ଥାନରେ ସେ ଲେଖନ୍ତି "ଛନ୍ଦ ଶବ୍ଦରୁ ଛାନ୍ଦ ଶବ୍ଦ ନିଷ୍ପନ୍ନ । × × ବୈଦିକଛନ୍ଦ ସାତଗୋଟି । ତାହା ଯଥାକ୍ରମେ ଗାୟତ୍ରୀ, ଉଷ୍ଣିକ୍, ଅନୁଷ୍ଟୁପ୍, ବୃହତୀ, ପଂକ୍ତି ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ ଓ ଜଗତୀ । × × ସେମାନଙ୍କ ଅକ୍ଷର ବିନ୍ୟାସରେ ତାରତମ୍ୟ ଅଛି × × ଯହିଁ ଗାୟତ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତି ଆର୍ଷୀ ଭେଦରେ ଯଥାକ୍ରମେ ୨୪, ୨୮, ୩୨, ୩୬, ୪୦ ୪୪ ଓ ୪୮ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ × × ଛନ୍ଦମାନଙ୍କର ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ଏକପାଦ, ଦ୍ୱିପାଦ, ତ୍ରିପାଦ ଓ ଚତୁଷ୍ପାଦ ହୁଏ ।" ଏଥିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆର୍ତ୍ତବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ମତରେ ନିୟମିତ ପାଦବିଶିଷ୍ଟ ପଦ୍ୟର ନାମ ଛନ୍ଦ । ସେ ଏଥିରେ ପ୍ରମାଣ ସ୍ୱରୂପ ଲେଖିଛନ୍ତି "ଛନ୍ଦଃ ପାଦୌ ତୁ ବେଦସ୍ୟ—ପାଣିନି ।"

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ କୁଳମଣି ଦାସ ଉକ୍ତ ମତର ସମର୍ଥକ । କାରଣ ସେ "ଅଳଙ୍କାର ତରଙ୍ଗିଣୀ"ରେ ଲେଖିଛନ୍ତି, "ନିୟମିତ ଅକ୍ଷର ବିଶିଷ୍ଟ ବୃତ୍ତମତୀ ରଚନାହିଁ ଛନ୍ଦ । ଓଡ଼ିଆରେ "ଛାନ୍ଦ" ଶବ୍ଦ ଏହି ଛନ୍ଦ ଶବ୍ଦର ଅପଭ୍ରଂଶ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

"ଅଳଙ୍କାର ସାର" ପ୍ରଣେତା ରାଜା ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ତ୍ରିଭୁବନ ଦେବଙ୍କ ମଧ୍ୟ ଏହି ମତ । ସେ ଲେଖନ୍ତି, "ଯତ ପ୍ରମିତ ଅକ୍ଷର ସମ୍ବନ୍ଧ ବୃତ୍ତମଣୀ ରଚନାକୁ ଛନ୍ଦ ବୋଲାଯାଏ । ସଂସ୍କୃତ ପଦ୍ୟ ରଚନାରେ ଯେପରି ଅକ୍ଷରର ଗୁରୁ ଲଘୁ ବିବେଚନା ହୁଏ ସେପରି ଭାଷା ପଦ୍ୟ ରଚନାରେ ଗୁରୁଲଘୁର ବିଚାର କରିବାକୁ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେବେ ସ୍ଥାନ ବିଶେଷରେ ଅପେକ୍ଷା ଅବେକ୍ଷ କ୍ରମରେ ପଢିବାକୁ ହୁଏ ଓ ସ୍ୱରର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଛନ୍ଦମାନଙ୍କର ନାମ କରାହୁଏ । ଏହି ଛନ୍ଦକୁ ସାଧାରଣତଃ ଛାନ୍ଦ ବୋଲି କହନ୍ତି ।"

ସ୍ୱର୍ଗତ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ରାଜଗୁରୁ ଓଡ଼ିଆ ରାଗ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗବେଷଣା ମୂଳକ କେତୋଟି ପ୍ରବନ୍ଧ "ଉତ୍କଳ ସାହିତ୍ୟ" ମାସିକ ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ସେ ଗୁଡିକ "ପ୍ରବନ୍ଧାବଳୀ" ନାମକ ପୁସ୍ତକରେ ସଂଯୋଜିତ ହୋଇଅଛି । ଏଥିରେ ସେ ସର୍ବତ୍ର ଛାନ୍ଦ ଶବ୍ଦ ବ୍ୟବହାର କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ ଯେ ତାଙ୍କ ମତରେ ଛାନ୍ଦ ଅର୍ଥ ବୃତ୍ତ ବା ରାଗ । ଏହି ଅର୍ଥ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିନାୟକ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥିତ, ଏହା ତାଙ୍କର "ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ" ପୁସ୍ତକରୁ ଜଣାଯାଏ । ଏ ପୁସ୍ତକରେ ସେ ଲେଖନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ଛଡ଼ା ନବାକ୍ଷରୀ ଛାନ୍ଦ ଭାରତର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରଦେଶରେ ଥିବାର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣାପଡ଼ି ନାହିଁ" ।

"ବୀଣା" ମାସିକ ପତ୍ରିକାର ୧ମ ବର୍ଷ ୬ଷ୍ଠ ସଂଖ୍ୟାରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ "ଛାନ୍ଦ" ଶୀର୍ଷକ ଯେଉଁ ପ୍ରବନ୍ଧ ସ୍ଥାନ ପାଇଅଛି ତହିଁର ଲେଖକ ଅଟନ୍ତି ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ହୋତା ଏମ୍. ଏ. ଜ୍ୟୋତିଷାଗ୍ରଣୀ । ଏ ମହାଶୟ ଲେଖନ୍ତି, ପଢିବା ବେଳେ ସ୍ୱରର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଛନ୍ଦମାନଙ୍କର ନାମ କରାଯାଏ ଓ ସେହି ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧ ପଦ୍ୟକୁ ଛାନ୍ଦ ବୋଲାଯାଏ ।" ତେଣୁ ଏହାଙ୍କ ମତରେ ଗାନର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଣାଳୀ ଅନୁସରଣରେ ରଚିତ ପଦ୍ୟର ନାମ ଛାନ୍ଦ ।

କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାପକ ବାଚସ୍ପତି ଅଗ୍ରଣୀ ସାହିତ୍ୟ ଗ୍ରଣୀ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ ଲେଖିଛନ୍ତି, "ସଂସ୍କୃତ ଛନ୍ଦଃ ଶବ୍ଦରୁ ଛାନ୍ଦ ଶବ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇଅଛି ବୋଲି ସମସ୍ତଙ୍କର ମତ । ଛନ୍ଦଃ ଓ ଛାନ୍ଦ ମଧ୍ୟରେ ଧ୍ୱନିଗତ ସାମ୍ୟ ଥିବାରୁ ଏପରି ଧାରଣା ଜନ୍ମିବା ସ୍ୱାଭାବିକ । × × ଓଡ଼ିଆରେ ଛାନ୍ଦ ଶବ୍ଦ ମୂଳତଃ ଅଧ୍ୟାୟ ବା ସର୍ଗକୁ ବୁଝାଏ ଏବଂ ଏକ ଶ୍ରେଣୀର ଛନ୍ଦକୁ ବା ବହୁ ଅଧ୍ୟାୟ କିମ୍ବା ସର୍ଗର ସମଷ୍ଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏ" । ତାଙ୍କର ଏହି ମତ ୧ମ ଭାଗ ୧୦ମ ସଂଖ୍ୟା "ନବଭାରତ"ରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଛାନ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଓ ଛାନ୍ଦର ଉତ୍ପତ୍ତି" ପ୍ରବନ୍ଧରୁ ଜଣାଯାଏ ।

ସ୍ୱର୍ଗତ ଜଗନ୍ନାଥ ରାଓ ଭଟ୍ଟଙ୍କ ସଙ୍କଳିତ ଏବଂ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଭୁଲମଣି ଦାଶଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଶୋଧିତ ଓ ସମ୍ପାଦିତ "ଉତ୍କଳ ଅଭିଧାନ" ଅନୁସାରେ ଛାନ୍ଦ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ଅର୍ଥାତ୍ ପଦ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ପରିଚ୍ଛେଦ । ଏବଂ "ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୋଷ" ଅନୁସାରେ ଏହାର ଅର୍ଥ (୧) ଗୀତର ରାଗ (୨) ଏକ ରାଗିଣୀରେ ବନ୍ଧା ଯାଇଥିବା ପଦ୍ୟ ବା ଗୀତ ।

ଏ ସମସ୍ତ ବିଚାର କଲେ ଜଣାଯାଏ ଯେ କାହାରି ମତରେ ଛାନ୍ଦ ଶବ୍ଦ ଛନ୍ଦଃ ଶବ୍ଦରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କାହାରି ମତରେ ଏପରି ନୁହେଁ । କେହି କହନ୍ତି, ଛାନ୍ଦ ଅର୍ଥ ବୃତ୍ତ ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେହି କହନ୍ତି, ଏହାର ଅର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ବା ସର୍ଗ । ଭାଷାକୋଷକାରଙ୍କ ମତରେ ଛାନ୍ଦର ଅର୍ଥ ଗୀତର ରାଗ ଏବଂ ଗୀତ ବା ପଦ୍ୟ ଉଭୟ । ଏଥିରୁ କେଉଁ ମତ ଅଭ୍ରାନ୍ତ ?

ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ମହାନ୍ତି

ନବ ପରିଣୀତା ପତ୍ନୀ ମୋର ଉର୍ବଶୀ, ସୁନ୍ଦରୀ ସେ, ରୂପ-ସୁଷମା ତା'ର ମୋତେ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଥିଲା ତା'ର ନାରୀତ୍ୱ; ଯେଉଁ ନାରୀତ୍ୱ ଲାଳିତ୍ୟ, ସାରଲ୍ୟ, ଔଦାର୍ଯ୍ୟର ସଦା ପ୍ରବୃଦ୍ଧ । ସେ ଜାତ ମୋ ପାଖରେ ଗ୍ରୀକ୍ ମୂର୍ତ୍ତି ପରି ରମଣୀର ନଗ୍ନ ତାରୁଣ୍ୟ କମନୀୟତା ନେଇ କେବେ ହେଲେ ଉଭା ହୋଇନି । ସେ ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରେମ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର କ୍ଲିଓପାଟ୍ରା ନୁହେଁ । ଓମର ଖାୟାମର ସାକୀ ପିଆଲା ନୁହେଁ, ରମ୍ଭା ଇନ୍ଦ୍ର ଭବନର ଉଡୁଥିଲା କାମକଳାକୁଶଳା ନାୟିକା ନୁହେଁ, ମୋ ଆଖିରେ ସେ ଶରତର ହୃଦବତୀ ଲବଣୀ-ପିତୁଳା, ପାଳନର ସ୍ନେହ-ସିକ୍ତ ଜନ୍ମ, ସହନର ଧୃତିମାନ ତେଜ ।

ଉର୍ବଶୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନେକ କଟୁ ଜନରବ ଶୁଣିଛି । ମୋ କୁଟୀର ବେଷ୍ଟିତ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ନିନ୍ଦୁକର କୁତ୍ସାରେ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଛି; ଅଥଚ ମୁଁ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ସମାଜର ଆକ୍ଷେପକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନକରି ।

ପଥ ଭୁଲିବା ମନୁଷ୍ୟର ଗୁରୁତର ଅପରାଧ ନୁହେଁ; ପଦ ସ୍ଖଳନରେ ଅଣୁମାତ୍ର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ନାହିଁ । ନ ପଡ଼ିଲେ ଶିଶୁ ଚାଲି ଶିଖେନି । ଆଘାତ ନପାଇ କେହି ଦରଦୀ ହୁଏନି । ତେଣୁ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ପ୍ରତିବାଦ କରେ, "ପୁରୁଷ ଯଦି ସହସ୍ର ଶଯ୍ୟାର ନାୟକ ହୋଇ ସମାଜରେ ସମ୍ମାନାସ୍ପଦ, ଅଦ୍ଭୁତ, ତେବେ ସ୍ତ୍ରୀ କ୍ଷଣିକ ମୋହର ସାମାନ୍ୟ କୁହୁକରେ ପ୍ରତାରିତ ହୋଇ ଘୃଣ୍ୟ କିଆଁ ?" ପୁରୁଷ ଜାତିର ଏକ-ଗୁଟିଆ ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ମୋତେ ଭୁଲାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ତା ସ୍ୱାର୍ଥ-ଅନ୍ୱେଷୀ ଶାସ୍ତ୍ରର ଫାଙ୍କିବାଜି ନିୟମ ମୋତେ ଭଣ୍ଡାଇ ପାରିଲାନି । ଆଦର୍ଶ-ମିନାର ମୋର ଟୋଳି ଉଠିଥିଲା ସ୍ୱମତର ଭିତ୍ତି ଉପରେ ।

ଉର୍ବଶୀର ଚରିତ୍ରକୁ ମୁଁ ଥରେ ଲାଗି ପ୍ରଶ୍ନ କରିନି । ମୁଁ ଜଣେ ସଜୀବ ରକ୍ତମାଂସଗଢ଼ା ଶରୀରର ପ୍ରସୂତ ନୁହେଁ । ହୃଦୟର ପବିତ୍ରତା, ମନର ନିର୍ମଳତା, ମାନବୀୟତାର ପରାକାଷ୍ଠା ନେଇ ତା'ର ଚରମ ବିକାଶ । ସେ ସବୁର ଏକା-ଧାର ସନ୍ଧାନ ପାଇଥିଲି ଉର୍ବଶୀର ଅନ୍ତର ଭିତରେ । ସେ ମୋତେ ଭଲ ପାଏ—ସମସ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥର ବନ୍ଧନମୁକ୍ତରେ ମୋତେ ଭଲପାଏ । ସେ ବୁଝିଥିଲା ଜୀବନର ଉତ୍କର୍ଷ ଦାନରେହିଁ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ । ଅଯାଚିତ ଦାନ ତାର ମୋତେ ଅଜ୍ଞାତରେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା ।

ରୋଗ ଶଯ୍ୟାରେ ପଡ଼ି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଅର୍ଥହୀନ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରିଥିଲି । ଏକ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଉପବିଷ୍ଟା ଉର୍ବଶୀ, ସୁକୋମଳ ଅଙ୍ଗୁଳି କେତୋଟି ତନୁରେ ମୋର ସଞ୍ଚାଳନ କରୁଥିଲା ସେ । ଅତୀତର ଛବି ନେତ୍ର ସମ୍ମୁଖରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ଉର୍ବଶୀ ସହିତ ମୋର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ନବ ବସନ୍ତର ଏକ ନିଃସ୍ତବ୍ଧ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ, ଆକାଶ ମଧ୍ୟୀଭୂତ ଧୂମଳ ଜଳଦ-ମାଳରେ ଧ୍ୱାନ୍ତ ବେଶ ସାଜିଥିଲା । ଅନିଳର ଅନ୍ତରାଳରେ ଶୋଉଥିଲା ଚଇତ ରାତିର ଶୁକ୍ଲିମା । ସଦ୍ୟ ବିକଚବର୍ଣ୍ଣ କଳୀର ସୌରଭରେ ବିଭୋର ହୋଇ ବାଟ ତେଜି ଅମଡ଼ା ମାଡ଼ିଥିଲା ସେ । ଠିକ୍ ସେତେବେଳେ ପଶ୍ଚାତରୁ ମୁଁ ତାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲି । ଡାକ ଶୁଣି ସେ ମୁଖ ଫେରାଇଥିଲା ଓ ମନ୍ଦବେଦନା-ବେଗରେ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି, "ଇମିତ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ ଚଳିବ ନି ଉର୍ବଶୀ । ଆଉରି ସ୍ଥିର ହୁଅ, ଧୀର ହୁଅ । ଜଗତ ଶୋଭାର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯାଦୁଘର ନୁହେଁ କମ୍ବା ସ୍ୱପ୍ନବିଳାସୀର ଅଳୀକ କଳ୍ପଲୋକ ନୁହେଁ ।" ସେଦିନେ ଲୋଚକ-ସରସୀରେ ତା'ର ନୟନ-ତାରକା ଦୁଇଟି ପହଁରୁଥିଲା ତରଙ୍ଗ ଦୋଳାୟିତ ଇନ୍ଦୀବର ପରି

ଘଣ୍ଟା ଧ୍ୱନି ଅସନ୍ନ ତୃତୀୟ ଯାମାତିକାନ୍ତ ଜଣାଉଥିବାର ସୂଚନା ଦେଲା । ମୁଁ ଡାର ଗତି ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲି । ଦେଖିଲି ସେବାରତା ଉର୍ବଶୀ—ଉନିଦ୍ରା, କ୍ଳାନ୍ତା । କପୋଳରେ ଭାବନାର ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଘର୍ମସ୍ନାତ ତରଙ୍ଗାୟିତ ରେଖାବଳୀ ।

"ରାତି ଅଧି ପାହାନ୍ତା ହେଲାଣି, ଟିକେ ଶୁଆଇ ପଡ଼ିଲ ନା ଉର୍ବଶୀ ? ଦିବାନିଶି ଅକ୍ଳାନ୍ତ ସେବା ଫଳରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଙ୍ଗ ହେବ ଯେ ।"

"ସେଥିପାଇଁ ତ ଆଲୋଚ କଲ । ସେବା ନାରୀର ଧର୍ମ । ଝିଅ ଜାତିର ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶ କୁମାରୀ ଫ୍ଲରେନ୍ସ ନାଇଟେଙ୍ଗଲ ଚିତ୍ତରେ ଜାଗିଥିଲା, ଯେଉଁ ବ୍ରତ ଓଡ଼ିଆ ଝିଅ କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀର ମନ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିଥିଲା ସେହି ରମଣୀୟ ରକ୍ତ କଣ ମୋ ଶିରା ପ୍ରଶିରାରେ ପ୍ରବାହିତ ହୁଏ ନା ?"

ସ୍ୱାମୀର ସୌଜନ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଗର୍ବରେ ବକ୍ଷ ମୋର ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ହୋଇଥିଲା । "ତୁମ ଭଳି ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇ ନିଜକୁ ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟବାନ ମନେ କରେ ।" ଭାଷାରେ ଭରିଥିଲା ଧାରଣା ଆନ୍ତରିକତା । ବଦନ-ମଣ୍ଡଳ ତାର ନିମ୍ନମୁଖୀ ବଣିଥିଲା ଯୁଗଳଟିର ଅନ୍ୟ ଏକ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ ।

"ତୁମେ ସତେ କେତେ ମହାନ୍, କେତେ ପ୍ରଶସ୍ତ । ତମ ଆଦର୍ଶ ପଥ ମୋତେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରାୟଣତା ।" କଣ୍ଠ ତାର ପ୍ରକମ୍ପି ଉଠିଲା କୃତଜ୍ଞତାର ପ୍ରାବଲ୍ୟରେ ।

"ଏଠି ତ ତମ ଆଖିରେ ଲୁହ ଯେ ! ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲି ।

ପଣତ କାନିରେ ଚକ୍ଷୁକୁ ପୋଛି ସେ ଉତ୍ତର କଲା "ନା, ଆଖିରେ ଗୁଣ୍ଡାଏ ପଶିଗଲା । ଜାଣିବ ନାହିଁକି ମ, କେଉଁଥିରେ କଣ ମୋର ଜଣା ଅଛି ?"

ତା'ର ବୁକୁ ଚିରି ନିର୍ଗତ ହେଲା ଏକ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ, ଯହିଁରେ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଥିଲା ରୁଦ୍ଧ ବ୍ୟଥାର ଅଳୁହା କୋହ ।

× × × ×

ଚନ୍ଦ୍ରଶାଳାନିଷ୍ଠ ଚିତ୍କାର କରି ଚେଇଁଉଠିଲା ଉର୍ବଶୀ । ନିଦ୍ରା ମୋର ଅପସରି ଗଲା । ଦୃଷ୍ଟାଣିରେ ତା'ର ଅବସାଦ । ଶରୀରରେ ଶଙ୍କାପ୍ଲୁତ ଶିହରଣ ।

ବାତାୟନରେ ଶୀର୍ଣ୍ଣ ଯବନିକା ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ କରି ତଳର ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ବିଚ୍ଛୁରିତ ମଧୁର ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନାର ଧବଳ ଆସ୍ତର । ନୀରବ ଯାମିନୀର ଶାନ୍ତ ସୁପ୍ତିକୁ କରୁଣ କରି ତୋଳିଥିଲା ଝିଲ୍ଲୀର ବେଦନା ବିଧୁର ମୂର୍ଚ୍ଛନା । ବାହୁ-ଗର୍ଭର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରେ ବାନ୍ଧି ରଖି ଆଶ୍ୱସ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରି ଜିଜ୍ଞାସା କଲି, "କଅଣ କଣ ? ଥରୁଛ ଯେ !"

"ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଖରାପ ସ୍ୱପ୍ନ । ବସନ୍ତରେ ସାରା ଅଙ୍ଗଟା ମୋର ଭରି ହୋଇ ଯାଇଛି । ପ୍ରତି ସ୍ଥାନରୁ ଯେ ଭଳି ଗନ୍ଧ ପଡ଼ିଯାଉଛି । ବାପ୍‌ରେ, କି କଷ୍ଟ !" କହୁ କହୁ ପୁଣି ଥରେ କମ୍ପି ଉଠିଲା ।

କପୂର ସମ ଭାବମଟ୍ଟ ରହସ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲି, "ଅଳୀକ ପାଇଁ ଏତେ ଏତେ ଶୋଚନା କର କାହିଁ ଉର୍ବଶୀ ?"

"କାହିଁ, ନାହିଁତ !"

"ସବୁ କଥା ମୁହଁ ଖୋଲି ନ କୁହାଗଲେ ବି ମଣିଷ ଯେ ଯେ ବୁଝେ । ତମେ ମୋ ପାଖରେ କେଉଁଦିନ ଛଳନା କର ନା, ଆଜି ପାରିବନି ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ।"

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅପ୍ରତଭ ଓ ଲଜ୍ଜିତ ହେଲା ପ୍ରାୟ ତା'ର ଭାବଭଙ୍ଗୀ ସଙ୍କେତ ଦେଲା । "ମୁଁ ମନୋବିଜ୍ଞାନ ପଢ଼ିନା ସତ କିନ୍ତୁ ସ୍ୱପ୍ନ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲା ପରି ଶକ୍ତି ଯଥେଷ୍ଟ ହାସଲ କରିଛି । ବାସ୍ତବ ଦୁନିଆର ଅନୁଭୂତ ମୋତେ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ କରି ଗଢ଼ିଛି ।"

"ତମେ କଣ ମୋତେ କ୍ଷମା କରିଛ ?"

"କ୍ଷମାର ଅଛି ଲୋଡ଼ା କଣ ? ତମେ ଯେ ତାର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରି ସାରିଛ ।"

"କେମିତି ?"

"ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେ ଧରା ପଡ଼ିଗଲ । ଏଇ ସ୍ୱପ୍ନ ତୁମ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ଅନୁତାପର ରୂପାନ୍ତର ।"

"ସତେ ତମେ କି ଉଦାର । ଜନମ ସ୍ୱର୍ଗମଣି ଆଜି ମୁଁ ଲଭିଲା ଲାଗେ ମନେ ।"

ତୁମେ ଯେ ମୋର ଉପଯୁକ୍ତ ସହଧର୍ମିଣୀ ଉତ୍ତମ ।"

କୋଳପରେ ଲୋଟି ପଡ଼ି ମୁଖ ତ୍ରପ ମୋର ବିମୁଗ୍ଧେ ଗୃହାଶିପାତ କରିଥିଲା ଉତ୍ତମ ।

ମୂକକବି

ଶ୍ରୀ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲଚନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ ।

ବ୍ୟଥିତ ସୁପ୍ତ ରାଗିଣୀ ଉଠିଲା ଗାଇ
କବି ଗୋ ସୁଦୂର ଘନ-ଶ୍ୟାମଳିମା ତଳେ ।
ମୁଗ୍ଧ, ଚକିତ ନୟନେ ଅଶ୍ରୁ ଫେଇ
ନିରଜନେ ଯାଜ ଗୋପନେ କବିଟି ଭାଳେ ।
ବାରୁଣୀ-ସଖୀର ସୁପ୍ତ ପଟ ତଳେ
ଘନ-ମଣି ତାର ସ୍ନେହ-କିରଣ ଗୋ ଢାଳେ
ଅଦୂର ଶ୍ୟାମଳ-ଅମ୍ର ବନେର ଦଳୁ
କୋଇଲି ଗାଇଛି ପବନର ତାଳେ ତାଳେ

ସନ୍ଧ୍ୟା-ଶୀତଳ ସଙ୍ଗରଭମୟ ବାଓ
କହୁଯାଏ କାନେ କେଉଁ ଦୂର-ଦେଶ କଥା
ସୁଦୂର କବିର ବିଜନ ବଂଶୀ ନାଦେ
ଭାସି ଆସେ ତା'ର ମଧୁର କରୁଣ ଗାଥା
ଶୁଣ, ସନ୍ଧ୍ୟାର ସ୍ପନ୍ଦନ ଦେଇ ଗ୍ରାସେ
ଅରୂପ ପ୍ରେମର ଅପରୂପ ବନ୍ଦନେ ।
ସାନ୍ଧ୍ୟ-ଆକାଶ ବିଜୁଳିର ଅଭିସାରେ
ଚମକି ଉଠିଛି ମୂକ-କବି ଆନମନେ ।

ବିପ୍ଳବୀ କବି ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ

ଶ୍ରୀ ସୋମନାଥ ହୋତା ଶର୍ମା

ରବୀନ୍ଦ୍ର ରବୀନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପ୍ରତିଭା ସର୍ବତୋମୁଖୀ-ଏହାତ ଜଣାଶୁଣା କଥା । ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାରର ବିରୁଦ୍ଧେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ସେହି ପ୍ରତିଭା ବିପ୍ଳବ ଅଭିମୁଖିନୀ କପରି ତାହାହିଁ ଦର୍ଶାଉ ଅଛୁଁ । ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଯଥାସାମାନ୍ୟ ରୂପେ । ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାର ଅର୍ଥରେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଅନ୍ୟାୟ—ଅତ୍ୟାଚାର—ଅନ୍ୟାୟ ଅତ୍ୟାଚାର ମାନେ ।।

ଏ ସମ୍ପର୍କୀୟ ତାଙ୍କର ଅନେକ ଲେଖା ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିଲେ ହେଁ, ପ୍ରସିଦ୍ଧ 'ଚୟନିକା'ର କେତୋଟି ମାତ୍ର କବିତାରୁ ଦର୍ଶାଉଅଛୁଁ, ଏ ସ୍ଥଳରେ ତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷ କହିଲେ ଚଳେ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାହୁଲ୍ୟ ଉପରେ ନିତାନ୍ତ ଅଳ୍ପକେତୋଟି ମାତ୍ର କବିତାର ଉଲ୍ଲେଖ ଚେଷ୍ଟା କରୁଅଛୁଁ !!

ପ୍ରଥମତଃ—'ଦୁଇବିଘା ଜମି' । ଗଳ୍ପ ଧରଣର ଏକ କବିତା ଏହା । ଏଥିରେ ଆଲୋଚ୍ୟ କବି ଏ ତତ୍ତ୍ୱଟି-ଏବଂ ଜନ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ମହାନ୍ ତତ୍ତ୍ୱଟି ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରିଅଛନ୍ତି ଯେ ଦୁନିଆରେ ଯେଉଁ ଚୋର ଅଛନ୍ତି ତାହା ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର—୧କଳା ଚୋର, ୨ଧଳା ଚୋର । ସାଧାରଣତଃ ଚୋରରୂପେ ଯେତେ ଘୃଣିତ, ଦଣ୍ଡିତ ସେମାନେହିଁ ପ୍ରଥମୋକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର—ପୋଲିସ୍‌ଦୃଷ୍ଟ କଳା ଚୋର ସେମାନେହିଁ । ମାତ୍ର ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକ ଯେତେ ଚୋର ଧଳା ଚୋର—ସେମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ କରିବାର ତ କିଛି ଉପାୟ ନାହିଁ । ଛାର ପୋଲିସ୍‌ର କି ଗୃହ !! କାହିଁକି ନା ସେମାନେ ପରା ହେଲେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକ । ସେମାନଙ୍କର ଚୋରି ଘଟେ ମଧ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧରଣରେ—ଯାହାକି ସହଜେ ଧରା ପଡ଼ିବାର ଉପାୟ ଆଦୌ ନାହିଁ—ସର୍ବଦର୍ଶୀ, ସର୍ବଜ୍ଞ ସେହି ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ବ୍ୟତୀତ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଚୋରିର ସ୍ୱରୂପ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାର ଶକ୍ତି ବା ଉପାୟ ନାହିଁ ଅନ୍ୟ କାହାରିର—କାହିଁକିନା ସେ ଗୁପ୍ତ ଗୋପନରେ—ଅତି ଗୋପନରେ । ଲାଞ୍ଚ, ଠକାମି, ଜାଲ, ଜୁଆଚୋରି ଆଦି ଯୋଗେ ଅର୍ଥ ବା ଭୂଖଣ୍ଡର ଯେ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ବାହୁଲ୍ୟ ମାତ୍ର ଯେ ସେସବୁ ଯାଏ 'ଧଳା ଚୋରି'ରେ । ଏପରି ଜଣେ ଧଳାଚୋର ରୂପୀ ଭୂସ୍ୱାମୀର ବିବରଣ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଏଥିରେ । ଜନୈକ ଦୁଃସ୍ଥ ଗରିବ ଦ୍ୱିଜର ସର୍ବସ୍ୱ ଦୁଇବିଘା ମାତ୍ର ଜମି ହରଣ ପୂର୍ବକ—ଛଳେ ବଳେ କୌଶଳେ ହରଣ ପୂର୍ବକ—ସେ ବୋଲାଉଛି କିଣ ନା 'ସାଧୁ' ଉପରେ ଓଲଟି ଅବସ୍ଥା ବିପର୍ଯ୍ୟୟରେ ଘଟଣା ଚକ୍ରରେ ପଡ଼ି, ଉଦର ଜ୍ୱାଳାରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ସେହି ଦୁଇ ବିଘା ଜମି ମଧ୍ୟସ୍ଥିତ ଆମ୍ବ ଗଛରୁ ଅଧିକ ନୁହେଁ । ଆମ୍ବ ଯୋଡ଼ିଏ ମାତ୍ର ଖାଇଗଲା ବୋଲି ସେହି ସର୍ବହରା ପୂର୍ବ ଅଧିକାରୀ ବିପ୍ରକୁ ସେହି ପୂର୍ବ ମାଲିକ ନୃପଶୁ ଭୂସ୍ୱାମୀ କର୍ତ୍ତୃକ ହୋଇ ଅଛି ଅତ୍ୟାଚାରିତ, ଲାଞ୍ଛିତ, ଘୃଣିତ ! ଅହୋ ! କି ବିଚାର ଏ ଦୁନିଆର ! କି ଅଛି ଏ ଦୁନିଆ ବାସ୍ତବିକ ଅହୋ !!

ଆଲୋଚ୍ୟ କବି ଏ ଅସହ୍ୟ ଅତ୍ୟାଚାର ସମ୍ଭାଳି ନପାରି ପଦ ଶେଷରେ ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଗଲେ । ବଜ୍ରଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଦେଇଗଲେ—ଚେତାଇ ଦେଇଗଲେ ।

'ଶୁନିଲନା ମୋରେ ନିଯେ ଗେଲେ
ଧଂର କାଧେ ତୁଲି ଲାଠି ଗାଛ
ବାବୁଛିପ ହାତେ ପାରିଷଦ ସାଥେ
ଧରିତେ ଛିଲେନ୍ ମାଛ ।
ଶୁନି ବିବରଣ କ୍ରୋଧେ ତିନିକନ୍
ମାରିଯା କରିବ ଖୁନ୍
ବାବୁ ଯତବଲେ ପାରିଷଦ ଦଲେ
ବଲେ ତାର ଶତ ଗୁନ୍ !!
ଆମି କହିଲାମ "ଶୁଧୁ ଦୁଟି ଆମ ଭିଖ୍
ମାଗି ମହାଶୟ !
ବାବୁ କହେ ହେସେଁ ବେଟା ସାଧୁ ବେଶେ
ପାକା ଚୋର ଅତିଶୟ
ଆମି ଶୁନେ ହାସି, ଆଖିଜଲେ ଭାସି,
ଏଇ ଛିଲ ମୋର ଘଟେ
ତୁମି ମହାରାଜ, ସାଧୁ ହଲେ ଆଜ,
ଆମି ଆଜ୍ ଚୋର ବଟେ" !!

ତାପରେ—'ଦେବତାର ବିଦାୟ' ଏଥିରେ କବୀନ୍ଦ୍ର ଏ ତତ୍ତ୍ୱ ଟିକକ ପରିସ୍ଫୁଟ ରୂପେ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ଯାଇ ଅଛନ୍ତି ଯେ ଦୀନ, ଦୁଃଖୀ ପ୍ରତି ଦୟା ହିଁ, ପ୍ରକୃତ ଅଭାବ ଗ୍ରସ୍ତର ଅଭାବ ମୋଚନହିଁ ଦେବତାଙ୍କର ଉପାସନା—ତାଙ୍କ କୃପା ଲାଭର ଉପାୟ । ନଚେତ୍ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ ଆଉ, ଏ ସବୁରେ ମନ ନ ଦେଇ, ଏ ସବୁ ନ ବୁଝି କେବଳ ମାତ୍ର ନାମ ଜପ, ଧ୍ୟାନ ଧାରଣାଦିରେ କିଛି ନାହିଁ । ଆଲୋଚ୍ୟ କବୀନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ନିମ୍ନୋକ୍ତ ମହାବାଣୀ ସୁତରାଂ ସ୍ମରଣ ଯୋଗ୍ୟ—ପ୍ରଚଳିତ ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ବିରୁଦ୍ଧେ ଅତି ସୁସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବର

Digitized by srujanika@gmail.com

ବିରୁଦ୍ଧେ ଯାହାର ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା—ବିପ୍ଳବୀରୂପେ !!

ତାଙ୍କରହିଁ ଭାଷାରେ—

'ଭକ୍ତ କହେ "ପ୍ରଭୁମୋରେ କଛଲ ଛଲିଲେ
ଦେବତା କହିଲେ ମୋରେ ଦୂରକରେ ଦିଲେ !!
ଜଗତେ ଦରିଦ୍ର ରୂପେ ଫିରି ଦୟା ତରେ,
ଗୃହହୀନେ ଗୃହଦିଲେ ଆମି ଥାକି ଘରେ !!"

ତାପରେ "ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରତି ।" ଏଥିରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି କବୀନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ସଭ୍ୟତା ପ୍ରତି ବିତୃଷ୍ଣାହିଁ—ସେ ଲାଳାୟିତ ତେଣୁ ଫେରି ପାଇବାକୁ 'ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତା—ପ୍ରାଚୀନ ସେହି ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତା ! ଅଧୁନିକ କୂଟ ରାଜନୀତି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସଭ୍ୟତା ବିରୁଦ୍ଧେ ପ୍ରକାରାନ୍ତରରେ ତାଙ୍କର ଏହା ଏକ ଅଭିଯାନ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ !! ଗୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ସ୍ୱରରେ ଭୟ ଲେଶ—ବିବର୍ଜିତରୂପେ କହୁଅଛନ୍ତି—

"ଦାଓଫିରେ ସେ ଅରଣ୍ୟ ଲହ ଏ ନଗର,
ଲହଯତ ଲୌହ ଲୋଷ୍ଟ୍ର କାଷ୍ଠ ଓ ପ୍ରସ୍ତର
ହେ ନବ ସଭ୍ୟତା, ହେ ନିଷ୍ଠୁର ସର୍ବଗ୍ରାସୀ
ଦାଓ ସେହି ତପୋବନ ପୁଣ୍ୟ ଛାୟା-ରାଶି !!

ଇତ୍ୟାଦି

ତାପରେ—'ବଙ୍ଗମାତା' । ସାଧାରଣତଃ ଲୋକେ ଦେଖିବାକୁ ଗୃହାନ୍ତି ଦେଶ ମାତାର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱ—ଅମନୁଷ୍ୟତା ନୁହେଁ । ତେବେ ଅମନୁଷ୍ୟତା ଦର୍ଶନରେ ଉଦାସୀନ ଯେ ଅଧିକାଂଶ ହୋଇଯାନ୍ତି ନାହିଁ ଏପରି ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ସ୍ନେହଭାବ ବ୍ୟତିରେକେ ଭୟ, ଚକ୍ଷୁଲଜ୍ଜା ଆଜିମଧ୍ୟ ଯେ ଏହାର କାରଣ ଏଥିକି ଭୁଲରେ ଯିବା ଚଳିବ ନାହିଁ । କବୀନ୍ଦ୍ର ପ୍ରକୃତ ଦେଶପ୍ରେମୀ ସୁତରାଂ ସେ ଲାଳାୟିତ ସ୍ୱ ଜାତିର କୌଣସି ଅମନୁଷ୍ୟତା ରହିଥାଇ ଥିଲେ ତାହା ଦୂରୀଭୂତ—ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୂରୀଭୂତ କରିବାପାଇଁ । ଏଥିପାଇଁ ନିଜର ଦେଶମାତାଙ୍କୁ ସମ୍ବୋଧନ ପୂର୍ବକ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ନିର୍ଭୀକତା ସହକାରେ ସେ ଯଥାର୍ଥ ଦୁରୂହ ଅଥଚ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନରେ ଦୃଢ଼ମନା ଭାବରେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ମତେ ଅପ୍ରିୟ ସତ୍ୟ କହିବାରେ ମଧ୍ୟ କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି—

ଜୀର୍ଣ୍ଣଶୀର୍ଣ୍ଣ ଶାନ୍ତତବ ପୁତ୍ରଦେର ଧରେ,
ଦାଓ ସବେ ଗୃହ ଛଡ଼ା ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା କରେ ।
ସାତକୋଟି ସନ୍ତାନେରେ, ହେ ମୁଗ୍ଧ ଜନନୀ ।
ରେଖେଛ ବାଙ୍ଗାଲୀ କରେ ମାନୁଷ କରୋନି !

ତାପରେ 'ବନ୍ଦୀବୀର' । ମୋଗଲମାନଙ୍କର ଶିଖମାନଙ୍କ ପ୍ରତି (କ୍ରୂର ନରାଧମ ଆରଙ୍ଗଜେବ ଅମଳରେ) କୃତ ଅତ୍ୟାଚାରର ଏକ ଚିତ୍ର 'ଲୋମହର୍ଷଣ' ଚିତ୍ର, ଯହିଁରେ କି ସାତଶହ ବନ୍ଦୀ—ଦୃଢ଼କଣ୍ଠରେ—ବଜ୍ରଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ ଅବିଚଳିତ ଭୟଲେଶ—ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟରେ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋଗଲମାନଙ୍କର ହୃତକମ୍ପ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମ ଗୁରୁଜୀ କୀ ଜୟ' କହି ଘାତୁକ ହସ୍ତରେ ସମର୍ପଣ କରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି ନିଜ ନିଜର ଅମୂଲ୍ୟ ପ୍ରାଣକୁ ବଳି ସ୍ୱରୂପେ ! ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ ବାସ୍ତବିକ ଅତ୍ୟୁଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶର ତୁଲ୍ୟ ନାହିଁ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ !

ତାପରେ——'ଅପମାନ' । ଏଥିରେ କବୀନ୍ଦ୍ରଙ୍କର..............ସ୍ୱର ଲକ୍ଷ କରିବାର କଥା । ସୁତୀବ୍ର ଭାଷାରେ ଯହିଁରେ କି ସେ କରିଯାଇ ଅଛନ୍ତି ପ୍ରତିବାଦ । ଅଛୁଆଁ' ମାନଙ୍କପ୍ରତି—ଅଧୁନିକ ହରିଜନମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯୁଗ ଯୁଗାନ୍ତରରୁ ଅବିରତ ହିନ୍ଦୁର ସେହି ନୃପଶୁ ସୁଲଭ ଆଚରଣ—ନୃଶଂସ ଆଚରଣ—ଭାରତୀୟ ଅବନତିର ଅନ୍ୟତମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାରଣ ଯାହା !! କବୀନ୍ଦ୍ର ସୁସ୍ପଷ୍ଟ କହୁ ଅଛନ୍ତି—

"ହେ ମୋର ଦୁର୍ଭାଗା, ଦେଶ
ଯାଦେର କରେଛୋ ଅପମାନ
ଅପମାନେ ହତେ ହବେ
ତାହାଦେର ସବାର ସମାନ ।
ମାନୁଷେର ଅଧିକାରେ
ବଞ୍ଚିତ କରେଛ ଯାରେ
ସମ୍ମୁଖେ ଦାଣ୍ଡାୟେ ରେଖେ ତବୁ କୋଲେ
ଦାଓ ନାଇ)

Digitized by srujanika@gmail.com

ଅପମାନ ହୋଇଛ ହବେ ତାହାଦେର
ସବାର ସମାନ ! !

ପୁନଶ୍ଚ—

ଦେଖିତେ ପାଓନା ତୁମି ମୃତ୍ୟୁଦୂତ
ଦାଣ୍ଡାୟେଛେ ଦ୍ୱାରେ
ଅଭିଶାପ ଆଁକ ଦଲ ତୋମାର
ଜାତିର ଅହଙ୍କାରେ
ସବାରେ ନା ଯଦି ଡାକୋ
ଏଖନୋ ସରିୟା ଥାକୋ
ଆପନାରେ ବେଁଧେ ରାଖୋ ଚୌଦିକେ
ଜଡ଼ାୟେ ଅଭିମାନ ।
ମୃତ୍ୟୁମାଝେ ହବେ ତବେ ଚିତାଭସ୍ମେ
ସବାର ସମାନ ! !

ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ତଥା ସର୍ବଶେଷ କେତୋଟି ମାତ୍ର ଧାଡ଼ି ଉଦ୍ଧୃତ ହେଲା ଏ ସ୍ଥଳରେ !

ତାପର—'ନବୀନ' । ବୈପ୍ଳବିକ ଭାବପୂର୍ଣ୍ଣ ଏହା ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ କବିତା ଆଲୋଚ୍ୟ କବୀନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ! ଏଥିରେ ସେ 'ନବୀନ' କୁ ଅନ୍ଧ ଗତାନୁଗତିକତାର ବିରୁଦ୍ଧେ, କୁସଂସ୍କାର ବିରୁଦ୍ଧେ ଅତି ବିଦ୍ରୋହ କରିବାକୁ କହିଯାଇ ଅଛନ୍ତି ଉତ୍ତେଜିତ ! ସେ ଗାଇଯାଇଅଛନ୍ତି

—"ଓରେ ନବୀନ ଓରେ ଆମାର କାଁଚା
ଓରେ ସବୁଜ ଓରେ ଅବୁଝ
ଅଧମରା ଦେର୍ ଘାମରେ ତୁଇ ବାଁଚା !
ରକ୍ତ ଆଲୋର ...ମଦେ ମାତାଲ ଭୋରେ,
ଆଜକେ ଯେ ଯା ବଲେ ବଲୁକ ତୋରେ,
ସକଳ ତର୍କ ହେଲାୟ ତୁଚ୍ଛ କ'ରେ
ପୁଚ୍ଛଟି ତୋର ଉଚ୍ଚେ ତୁଲେ ନାଚା !
ଆୟ ଦୁରନ୍ତ, ଆୟରେ ଆମାର କାଁଚା ! !

ବସନ୍ତେର ଏଇ ପୁଷ୍ପମେଲା ଅକୁଲ ଜଗ
ଆପନ ଗଳାର ବକୁଲ ମାଲ୍ୟ ଗାଛା ।
ଆୟରେ ଆମାର ଆୟରେ ଆମାର କାଁଚା ! !

ତାପରେ—'ମୁକ୍ତି' । ଏଥିରେ କବୀନ୍ଦ୍ର କହୁଅଛନ୍ତି ଯେ ବରଂ ମୃତ୍ୟୁ କାମ୍ୟ—ଏକାନ୍ତ କାମ୍ୟ—ତଥାପି କାମ୍ୟ ନୁହେ କଦାପି କାମ୍ୟ ନୁହେ ଗତାନୁଗତିକ ପଥରେ ପରିଚାଳିତ ଭାରତୀୟ ହିନ୍ଦୁନାରୀର ଜୀବନ । ହେଉନା ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରୂପେ ସମାଦୃତା—ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସନରେ ଆସୀନା—ତଥାପି କାମ୍ୟ ନୁହେ ! ତାହିଁକ ନା ପରାଧୀନା—ଚିରପରାଧୀନା ଏକମାତ୍ର ସେ ହିଁ ଏହି ସାରା ଦୁନିଆରେ—ତା' ପରି ସ୍ୱାଧୀନତା ହୀନା କେହି ନୁହେ ! କବୀନ୍ଦ୍ର ତେଣୁ ପରିଶେଷରେ କହୁଅଛନ୍ତି—

"ମଧୁର ଜୀବନ ମଧୁର ଆମି ନାରୀ,
ମଧୁର ମରଣ, ଓଗୋ ଆମାର ଅନନ୍ତ ଭିକାରୀ
ଦାଓ ଖୁଲେ ଦାଓ ଦ୍ୱାର
ବ୍ୟର୍ଥ ବାଇଶ ବଛର ହତେ,
ପାର କରେ ଦାଓ କାଲେର ପାରାବାର ।"

ତାପରେ—(ନିଷ୍କୃତି) ଏଥିରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜର ଏକ ଜଘନ୍ୟ ବୀଭତ୍ସକାଣ୍ଡ । ବିଧବା କନ୍ୟାର ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ପିତା ଅବିଚଳିତ ରହିପାରେ କିପରି ବିଶେଷତଃ ତାର ପୁନର୍ବିବାହ ନଦେଇ ନିଜେ ବୃଦ୍ଧ ବୟସରେ ସେହି ସ୍ୱାର୍ଥପିଶାଚ ନରକୁଳକଳଙ୍କ ପୁନର୍ବିବାହ କରିପାରେ କିପରି । ଏପରିକି ପରିଶେଷରେ ସେ କନ୍ୟାର ପୁନର୍ବିବାହରେ ଅଧିକନ୍ତୁ ଅଭିଶାପ ପ୍ରଦାନ କରିପାରେ କିପରି ତାର ସରସ ସୁନ୍ଦର ବର୍ଣ୍ଣନା, ଜୀବନ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣନା ନିହିତ, ଏଥିରେ ଗଳ୍ପ ଛଳରେ ଅତୀବ ସୁମନୋଜ୍ଞ ରୂପେ ! ପ୍ରକୃତରେ ଏକୁଳି ନାରୀ ଜୀବନ ପକ୍ଷରେ ଏହା ଏକ ନିଷ୍କୃତି ନୁହେକି ?

Digitized by srujanika@gmail.com

ରକ୍ତ ଟୋପା

ଶ୍ରୀ ନାରାୟଣ ଶାସମଲ୍ ବିଏ. ବିଏଲ୍.

ପୁଷ ମାସର ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଶୀତ ରାତି । ଦେହରେ ରକ୍ତ, ମାଂସ, ଅସ୍ଥି ଓ ମଜ୍ଜା ଭେଦ କରି ଶୀତର ପ୍ରକୋପ । ଏତାବତା ପୌଷ ଆକାଶର ତାରା ଗୁଡ଼ିକ ସୁଦ୍ଧା, ଶୀତରେ ଥରହର ହେଉଥିଲା ପରି ପ୍ରତୀୟମାନ ହେଉଥିଲା ।

କପୋଳର ପ୍ରତି ସ୍ୱେଦ ବିନ୍ଦୁର ବିନାମୂଲ୍ୟରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ପକ୍ୱଶାଳି କେଦାର କ୍ଷେତ ଉପରେ ଛୋଟ ଗୋଟାଏ କୁଡ଼ିଆଟି ଭିତରେ ଦୁଇ ଆଣ୍ଠୁ ସନ୍ଧିରେ ମୁଣ୍ଡଟି ରଖି ବସିଛି ଗୋପୀ । ବହୁ ଯତ୍ନ ସତ୍ତ୍ୱେ ବରଫ ଥଣ୍ଡା କାକରର ଶୀତ ବାୟୁ ତାର କର୍ଣ୍ଣ କୁହର ଭେଦ କରି ଦେହ ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉଛି । ନିକଟରେ ଗୋପୀର ଆଜୀବନ ସଙ୍ଗୀ ପ୍ରଭୁଭକ୍ତ କୁକୁର କଳିଆ ଓ ଅଦୂରରେ ଶୀତ ରାତିରେ ଗରିବର ସମ୍ବଳ ନିଆଁ ଧୂନିଟି ମଉଳି ଆସିଲାଣି ।

ଗୋପୀର ଖାଲି ଖଣ୍ଡିଏ ମୋଟା ଗୁଦଡ଼ିର ଅଭାବ । ଖାଲି ଗୁଦଡ଼ି ଖଣ୍ଡିକର କଥା କି ନୁହେଁ, ତାର ଜୀବନରେ ଦୁନିଆଁଟା ଯାକର ଅଭାବ ପୂରି ରହିଥିଲା, ତାହା ତାର ମଳିନ ମୁଖମଣ୍ଡଳରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ପ୍ରତୀୟମାନ ହେଉ ଥିଲା । ମୋଟାମୋଟିରେ ଗୋପୀର ଜୀବନଟା ଖାଲି ଅଭାବର ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା, ତାହା ଯେ ଭଲ ରୂପେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରୁଥିଲା ।

ସକାଳେ ଦୁଆର ମୁହଁ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ, ସାହୁକାର ଇଗିନ ପୃଷ୍ଟୀ ବୁଢ଼ାକୁ ଦେଖି ଗୋପୀର ଛାତିରେ ଛନକା ପଶିଗଲା । ସେ ଅପରାଧୀଟି ପରି ଧୀର ମନ୍ଦ ପଦକ୍ଷେପରେ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ତାର ସ୍ତ୍ରୀକୁ କହିଲା, "ହେଟି, ଦୋକାନୀ ବାକି ଅସୁଲ୍ ପାଇଁ ଚାଲିଲେ ଆସିଲଣି ତୁମ ପାଖରେ ଯାହା କିଛି ପଇସା ଅଛି ଦିଅ । ତାହା ତାଙ୍କୁ ଦେଇସାରି, ତାର ଦାଉରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇବି ।

ଗୋପୀର ସ୍ତ୍ରୀ, ରଘୁର ମା, ଛୋଟ ଡିବିଟିକୁ କାଖରେ ଜାକି ଚୁଲି ଭିତରେ ଲଣ୍ଠନଟା ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲା, ସେ ବୁଲାପଡ଼ି ଗୋପୀକୁ କହିଲା, "ସବୁ ମୋ ପାଖରେ ତିନୋଟା ଟଙ୍କା ମାତ୍ର ଅଛି । ସେତକ ଯଦି ଏବେ ସାହୁକାରକୁ ନେଇ ଦେବ, ତାହାହେଲେ, ଘରେ ତ ଖଣ୍ଡିଏ ହେଲେ କେତାଣ ନାହିଁ । ହେଟି ମାଘ ମାସ ବାହାରି ଆସିଲାଣି, କଣ ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ ଶୀତ ରାତିରେ ପାଚିଲା ଧାନ ବିଲ ଜଗିବ ? ତେଣୁ ଆମ ପାଖରେ ଏବେ ପଇସା ନାହିଁ, ଖଳା ମୁଣ୍ଡେ ତାର ବାକିତକ ସୁଝିଦେବା ବୋଲି ସାହୁକାରକୁ କହ" ।

ଗୋପୀ କିଛି ସ୍ଥିର କରି ନପାରି କ୍ଷଣେ କାଳ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲା । ସେ ଜାଣେ କେତାଣ ଖଣ୍ଡିକର ଅଭାବରେ ଶୀତରାତିଟା କଟେଇବା ତା ପକ୍ଷରେ ବଡ଼ କଷ୍ଟ ହେବ । ତଥାପି ତାର ଭୟ, ସାହୁକାର ଅଛି ବାରଦା ପାଇବା ଶୁଣିବ ନାହିଁ । କିଂବା ଇଗିନୀ ପୃଷ୍ଟି ତ ଦୁଇ ଗାଳି ପକାଇ କରି ଗୋଟାଏ କଳହର ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ତେଣୁ ଗୋପୀ ମନେ ମନେ ଭାବିଲା "ଶୀତ କାକରରେ ମୁଁ ଯଦି ମରିଯାଏ, ତାହାହେଲେ ଜୀବନର ସବୁ ଜଞ୍ଜାଳ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଏକାଥରେ ଭୁଲି ଯାଇପାରନ୍ତି' । ଏହା ଭାବି ସେ ଆଉଥରେ ରଘୁର ମା ପାଖକୁ ଯାଇ ବିନୀତ ହୋଇ କହିଲା 'ନା, ତମ ପଇସା ତକ ଦିଅ, ତେଣିକି କଥା ପଛେ ଦେଖିବା' ।

ରଘୁର ମା ଟିକିଏ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲା "ଏ ଧଙ୍ଗା ସାହୁକାର ଗୁଡ଼ାକ ପରର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଟିକିଏ ହେଲେ ଭାବିବେ ନାହିଁ । ଦେଲା-ବେଳେ ଲେଉଡ଼ା ଅଲେଉଡ଼ା ଜିନିଷ ଯାଚି ଯାଚି ଅଣ୍ଟିରେ ଗୁଞ୍ଜିଦେବେ, ଆଉ ନେଲାବେଳେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଶାଗୁଣାଙ୍କ ଭଳି ପାଖେ ପାଖେ ଭର୍ତ୍ସନା ଦେଉଥିବେ । ବେଚାରୀ କଥା ପଚାରୁ କିଏ ଦେଖିବ ! ଅସ୍ଥାନ୍ତୁ ପଇସା କାଢ଼ି ନ କିଣିଲେ, ବେଢଣ ଗଣ୍ଡେ ଭାଏ ଲୁଣ ମାଗଣା ଦେବ ? ଭୁଲିଯାଅ, ତୁମେ ଏ ଚାଷ କାମ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ କାମ କର । ଚାଷରେ ଆମର କେବେ ପେଟ ପୂରିଲା ନାହିଁ । ଏବେ ମୁଁ କିଛି ପଇସା ପଇସା ଦେବି ନାହିଁ, ନାହିଁ—ନାହିଁ ।

ଗୋପୀ ବଡ଼ ବ୍ୟଥିତ ହୃଦୟରେ ବଧୂର ମାଙ୍କୁ ଜବାବ ଦେଲା, 'ତାହାହେଲେ ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ ସାହୁକାର ଠାରୁ ଗାଳି ଫଜିତ ଶୁଣିଲେ କଣ ଭଲ ହେବ" ?

ଘୃଣା ଓ ରାଗରେ ବଧୂର ମାର ମୁଖମଣ୍ଡଳ ରଙ୍ଗ ହୋଇଗଲା । ତାର ହାତରପିତ୍ତଳା ଖଡୁହାଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକ ଠନଠାନ ହେଲେ । ସେ ପଚାରିଲେ କୁମୁଟିର ଏତେ ସାହସ, ତୁମକୁ ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ ଗାଳି ଫଜିତ ଦେବ ? ତାର ଧନ କଣ ଆମେ ଖାଇଦେବା ନା କଣ" ?

କିନ୍ତୁ ପରକ୍ଷଣରେ ବଧୂର ମାର ସ୍ୱର ଥଣ୍ଡା ହୋଇ ଆସିଲା । ପୂର୍ବରେ ସେ କେତେଥର ପୃଷ୍ଟି ବୁଢ଼ାର ବିମୁଖ ଓ ଭର୍ତ୍ସନା ଦେଖିଛି । ଅଧୂଲ ସମୟରେ ସତୋଷପରଭ ସେ ଗୋଟାଏ ଯମର ରୂପ ଧାରଣ କରିଥାଏ । ତେଣୁ ସେ ମନକୁ ମନ ଶାନ୍ତ କରି ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଇଶାଣ କୋଣ କୁଣ୍ଡ ଭିତରୁ ପଇସାତକ କାଢ଼ି ବଧୂର ବାପା ହାତରେ ଚାଞ୍ଜିଦେଇ କହିଲା "ନିଅ, ସେ ସାହୁକାରର ଋଣ ଶୁଝିଦିଅ । କିନ୍ତୁ ମୋ କଥା ଶୁଣି ସେ ଚାଷ ଭାଙ୍ଗ । ଏବେଣି ଯଦି ଦିନ ମୂଲରେ କାମ କରିବ, ତାହାହେଲେ ଦିନ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଥର ହେଲେ ଭଲରୂପେ ଖାଇବା" ।

ଗୋପୀ ହାତରେ ଟଙ୍କା ଧରି ଦୋକାନୀକୁ ଦେଲାବେଳେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା, ସତେ ଯେପରିକି ତାର ଦେହରୁ କେତୋଟି ରକ୍ତଟୋପା ଭଗିନା ପୃଷ୍ଟି ହାତକୁ ଦେଇ ପକାଉଛି ।

ଲୁଗା ଭିତରୁ ପଦାକୁ ହାତ କାଢ଼ି ଗୋପୀ ଭାବିଲା, "ଆଉଥରେ କାହାଳିରେ ଫୁଁ ଟିକିଏ ନ ପକାଇଲେ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଏହି ଥରରେ ଯିମିତ ରାତିଟା ପାହିଯିବ, ସେପରି ଗୋଟାଏ କିଛି ପାଗ କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ହେଲା ଆମ ଗରୀବ ଚାଷୀଙ୍କର ଦଶା । ଶୀତ କାକରରେ ପଡ଼ିରହି, ଖାଇ ପଚେଇବାକୁ ଆମେ, ଦୋହଁସା ପାଚୁ ନେଇ, ଧାହୁକାର ସାଲ ବନାତ ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇ, ଦାମହାଲ ଘର ଭିତରେ ଶୀତଲରୁ ତ୍ରାଗ କରିବ" ।

ଗୋପୀ ଉଠିପଡ଼ି, ନିଆଁ ଘୁଣ୍ଡାଟିକୁ ଟିକିଏ ସତେଜ କରି, କାହାଳିକୁ ଦୁଇ ଚାରି ଥର ଅଣ୍ଟରେ ଫିଙ୍କିଲା ପରେ କଳିୟାର ମୁଣ୍ଡଟାକୁ ଆଉଁସି ଦେଲା । କଳିୟା ତାର ଲାଞ୍ଜଟିକୁ ହଲେଇ ନିଜର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ସ୍ୱରରେ ପ୍ରଭୁପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କଲା । ଗୋପୀ କାହାଳି ଶେଷ କରି, ଏଥର କପରି ହେଲେ ଆଖି ବୁଜି ଶୋଇ ପଡ଼ିବ, ସେହି ଚେଷ୍ଟାରେ ଲାଗିଗଲା ।

ଗୋପୀ ଶୋଇପଡ଼ିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଚେଷ୍ଟା କଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ନାନା ଚିନ୍ତା ଓ ଭାବନା ତାର ମନ ଭିତରେ ଠେଲି ପେଲି ପଶିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏଣେ ରାତି ଯେତେ ଅଧିକ ହେଲା, ଶୀତର ପ୍ରକୋପ ସେତେ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଫେରେ ଉଠି ଉପରକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା, ପୂର୍ବଆକାଶରେ ଶୁକ୍ର ତାରା ଆହୁରି ଉଦୟ ହୋଇ ନାହିଁ । ସନ୍ନିକଟ ବୃକ୍ଷଲତା ଦେହରୁ କାକର ଟୋପା ଗୁଡ଼ିକ ଭୂମି ଉପରେ ଧାରା ଶ୍ରାବଣର ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ନଇକୁଳା ବିଲ ପାହାଡରେ କ୍ଷୁଧାତୁର ବିଲୁଆଟିଏର ଭୁକା; ସୋର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ ।

ହଠାତ୍ କଳିୟା ଗୋଟାଏ ମେଘନାଦ ରଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ବିଲ ମଝିକୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲା । କୌଣସି ଚତୁଷ୍ପଦ ବଣିଆ ଜନ୍ତୁ, କଳିୟାର ଡରରେ ଦଉଡ଼ିବା ଶବ୍ଦ ଗୋପୀର କର୍ଣ୍ଣରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ମାତ୍ରେ, ସେ ଭାବିଲା,

Digitized by srujanika@gmail.com

"ବଣଅ ଘର ରଜା ଷଣ୍ଢ ନାଁ କଣ? ଖାଇ ଜାଣି ଥାଏ ଦୁଧର ସର, ତେଣିଁ ପଡ଼ୁଥାଏ ଗଉଡ ଘର। ପାଚିଲା ଧାନ ପାଛିରେ ଲଗିଯାଇଛି ନା, ଶଳା, ଛାଡ଼ି ପାରୁ ନାହିଁ। ଏହିଥର ଏକା ପାହାରରେ ତାର ଅଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଛି"।

ଗୋପୀ ଉଠିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟାକଲା, କିନ୍ତୁ ଶୀତର ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋହଲ ତାର ପିଣ୍ଡିଶିରା କାଠି ଗୁଡାକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଲା। ସେ ପାଦଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଆଗକୁ କାଢି ପାରିଲା ନାହିଁ।

ତଥାପି ବଳସ୍ତ୍ରୀର ଉତ୍ତର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ। ଏହିଥର ଗୋପୀ ଉଠି, ଥରେ ବୁଲାବୁଲି କରି ଆସିବ ବୋଲି ଭାବିଲା। କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ନିଦ୍ରାର କୋମଳ ପରଶରେ ତାର ନେତ୍ର ଯୁଗଳ ମୁଦ୍ରିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା। ଦର ନିର୍ମିଳିତ ନେତ୍ରରେ ସେ ଭାବନା କଲା, ବଳସ୍ତ୍ରୀର ଧକା କିଛି ସାମାନ୍ୟ ନୁହେଁ। ବଳ ଉପରେ କୁଆଁଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ବସେଇ ଦେବ ନାହିଁ।

ଗୋପୀ ଏପରି ମନେ ମନେ ଭାବନା କରୁଛି, ନିଦ୍ରା କେତେବେଳେ ତାର ଗ୍ରୀବା ବନ୍ଧ କରିଦେଲା ସେ ଜାଣି ନାହିଁ।

ଗୋପୀର ଯେତେବେଳେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ସେତେବେଳେ ସେ ଦେଖିଲା, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତା ପୂର୍ବ ଆକାଶ ଅନେକ ଦୂର ଅତିକ୍ରମ କଲେଣି ଆଜି ବଣୁଆ ଗଉଡ଼ର ଗାଈପଲ ତାର ଖେତ ସବୁ ଦଳାଚକଟା କରି ନଷ୍ଟ କରି ସାରିଛନ୍ତି।

ଭୟ ଓ ଚିନ୍ତାରେ ଗୋପୀ ଥରି ଉଠିଲା। ତାର ଶୀର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଣୀଶ୍ୱର ରକ୍ତଶୋଷା ଗୁଡିକ ସମସ୍ତେ ହେଲା ପରି ସେ ବୋଧ କଲା। ପଛକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲା, କଳାର ଦୁଇ ଉପରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା କେତୋଟି ରକ୍ତଶୋଷା ଗଡ଼ୁଅଛନ୍ତି।

—✠—

ମହାବଳେଶ୍ୱର ପଥେ *

ଯୁବରାଜ ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେଓ

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ପଥେ ଅଗ୍ରସର ହେଲା
ଯାନ ଆମର
ପଛେ ପଡ଼ିଗଲା ଅଟ୍ଟାଳିକାମୟ
ପୁନା ନଗର।
ଅଗ୍ରେ ହୁଏ ଉଚ୍ଚ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଘାଟି
ଆକାଶେ ଚୁମ୍ବି,
ଅଜଗର ପ୍ରାୟେ ଏ ପାଖେ ସେ ପାଖେ
ବୁଲିଛି ଭୂମି।
ଶିଖରୁଁ ତଳକୁ ଚାହିଁଲେ କାମନା
ଉପୁଜେ ମନେ
ଯାପନ କରନ୍ତି ଜୀବନ ମୁଁ ସେହି
ନନ୍ଦନ ବନେ;
ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ସର୍ବେ ହୁଅନ୍ତେ ଭଗିନୀ
ଭ୍ରାତା ମୋହର
ମାନବଙ୍କ ପ୍ରତି ତଳେ ମୋହ ଆଉ
ନ ଥାନ୍ତା ମୋର।
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଚାହିଁଲେ ସୁନୀଳ ଗଗନ
ପ୍ରଶାନ୍ତ ଭାତି
ବୋଇତ ସଦୃଶ ଧବଳ ବାରିଦ
କରଇ ଗତି।
ଆକାଶ ପଥରେ ପବନେ ସନ୍ତରି
ବିହଙ୍ଗ ଦଳ
ପଥିକ ହୃଦୟେ ଢାଳି ଦେଉଥାନ୍ତି
ଅମିୟ କଳ।

---

* ମହାବଳେଶ୍ୱର, ବମ୍ବେ ପ୍ରେସିଡେନ୍ସିରେ ଅବସ୍ଥିତ, ପୁନା ନିକଟସ୍ଥ, ଏକ Hill Station.

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରକୃତି ରାଣୀ କି ଖୋଲି ଦେଇ ଅଛୁ
ଶୋଭା ଭଣ୍ଡାର
ସବୁ ଦେଖିବାକୁ ଜଗତେ କାହାର
ନ ଥାଏ ଭର ।

ପହଞ୍ଚେ ଶକଟ ବାଇ ନାମେ ଏକ
ତୀର୍ଥ ସ୍ଥଳେ
'ଶିବାଜୀ କେତନ' ଉଡୁଥିଲା ଯହିଁ
ପୂର୍ବକାଳେ ।

ଘର୍ଘର ନିନାଦେ ସେହି ପୁଣ୍ୟ ସ୍ଥଳ
ଡେଇଁ ଶକଟ
ପଞ୍ଚଗଣି ବୋଲି ସହର ମଧ୍ୟରେ
ହେଲା ଆଗତ;

ତହିଁ ହେଲା ଦୃଶ୍ୟ ଶ୍ୱେତଚ୍ଛାୟ
ଅଟ୍ଟାଳିକା ନିଚୟ
ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ପୁଣି ସେହି ଗୃହ ରାଜି
ନେଲେ ବିଦାୟ ।

ଦିଶିଲା ସେଠାରୁ ମହାବଳେଶ୍ୱର
ପର୍ବତ ଶ୍ରେଣୀ
(ଏଠାରେ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ନ ବର୍ଣ୍ଣି ହୃଦୟ
ହେଉଛୁ ହାଣି) ।

ସତୃଷ୍ଣ ନୟନେ ଅନାଇ ରହିଲି
ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳକୁ
ଘାଟି ପାର ହୋଇ ଚଳିଲା ଶକଟ
ସେହି ସ୍ଥାନକୁ ।

ଶେଷେ ପହଞ୍ଚିଲୁ ମହା ବଳେଶ୍ୱର
ପୂତ ନଗରେ,
ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ ହୁଅଇ ଉଦୟ
ନିଜ ମନରେ ।

ରମ୍ୟ ଉପବନ ପୂର୍ଣ୍ଣ, ସୁମଧୁର
କୋକିଳ ସ୍ୱନେ,
ଗୁଣୁ ଗୁଣୁ ହୋଇ ଭ୍ରମର ଗୁଞ୍ଜଇ
କୁସୁମ ବାନେ ।

ପ୍ରସାରିତ ପୁଷ୍ପ ସୌରଭେ ଦିଗନ୍ତ
ପରିମଳିତ
ଆଘ୍ରାଣେ ଯାହାର ମୃତ ଜନ ମନ
ହେବ ସ୍ପନ୍ଦିତ ।

ପ୍ରତାପ ଗଡ଼ର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଚୂଡ଼ ହେଲା
ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚର
ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ବୀର ସମର ସ୍ମାରକ
ଯେଉଁ ପ୍ରାନ୍ତର ।

ବନ୍ଧୁରିତ ପଥେ ଲକ୍ଷ ସ୍ଥାନେ ପାଇ
ହେଲୁ ପ୍ରବେଶ
ମିଶିଗଲା ଭବ ହର ପଦପଦ୍ମେ
ମୁଗ୍ଧ ମାନସ ।

ସର୍ବ ନିୟନ୍ତାଙ୍କ କୃପାରୁ ଆମରି
ପଥ ସରିଲା
'କୁଜ, କୁଜ' କରି ବନ୍ଦନା ଛଳରେ
ପିକ ଗାଇଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ପାଦକୀୟ

ଏ ସଂଖ୍ୟାଠାରୁ ଆମେ 'ବୀଣା'ର ତୃତୀୟ ଯୁଗ (ବର୍ଷ)ର ପ୍ରଥମ ସଂଖ୍ୟା ଆରମ୍ଭ କରୁଛୁ । ଗତ ସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷର ଦ୍ୱିତୀୟ ଓ ତୃତୀୟ ସଂଯୁକ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖରେ କହିବାକୁ ହେଉଛି, ଅନେକ ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଆମେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷର ବାକୀ ସଂଖ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ସମୟରେ ପ୍ରକାଶ କରିପାରି ନାହୁଁ । ଏବେ ସମୟ ଆଗେଇ ଯାଉଥିବା ବେଳେ, ଆମେ କେବଳ ନାମମାତ୍ର ନିୟମ ରକ୍ଷା କରିବା ବିଧିରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସଂଖ୍ୟା ତାହାର କିଛି ପୂର୍ବ ସମୟରେ ନାମିତ କରିବା ଯେପରି ଅସଙ୍ଗତ, ସେପରି ପାଠକପାଠିକାଙ୍କର ବିରକ୍ତିକାରକ ଓ ଅଶୋଭା ଭଳନହିଁ ହେବ । ତେଣୁ ଏ ନୂଆ ପ୍ରଥା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ବିନୀତ ଅନୁରୋଧ—ଆମର ଗ୍ରାହକ ତଥା ପାଠକ-ପାଠିକା ବର୍ଗ ଆମର ଏ ଅନତି-କ୍ରମଣୀୟ ଅସୁବିଧା ଜନିତ ତ୍ରୁଟିପାଇଁ ଆମକୁ ଉଦାର ହୃଦୟରେ କ୍ଷମା କରିବେ । 'ବୀଣା'ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରେସ୍ ସ୍ୱସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପନ କରିବାର ଯୋଗାଡ଼ ହେଉଛି । ଆମର ଏକାନ୍ତ ଆଶା ଏଣିକି 'ବୀଣା' ନିୟମିତ ଭାବରେ ଉନ୍ନତ ଅବସ୍ଥାରେ କ୍ରମେ ବାହାରିବ । ଗ୍ରାହକମାନେ ଆମର ଏ ଆଶା ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ କରି ପୂର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତୁ । ପାଠକପାଠିକା ଏଣିକି ନିୟମିତ ଉଚ୍ଚ ଦରର ଲେଖା ପଠାନ୍ତୁ । ପ୍ରକାଶ ଥାଉକି ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ଗ୍ରାହକଙ୍କର ଯେପରି ଅଯଥା କ୍ଷତି ନ ହୁଏ, ସେଥିପ୍ରତି ଆମେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଉଛୁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷର ଗ୍ରାହକପାଇଁ ସେମାନେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିବା ତିନିଖଣ୍ଡ ଆନୁପାତିକ ମୂଲ୍ୟରୁ ଅଧିକ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

× × × ×

ମହାତ୍ମାଜୀଙ୍କ ପରେ ପରେ ଭାରତ-ଆକାଶରୁ ସାପ୍ରୁ, ସାର୍ ଅକବର୍ ହାଇଦରୀ, ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ବସୁ, ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ପ୍ରମୁଖ ଅନେକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜ୍ୟୋତିଷ୍କ ଲିଭି ଯାଉଛନ୍ତି । ବିଧାତାର ବିଧାନ । ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମ ଲାଗିଛି । ପୂର୍ବ ପୁରୁଷ ଯିବେ, ଉତ୍ତର ପୁରୁଷ ଆସିବେ । ନିଷ୍ପ୍ରଭ ଜ୍ୟୋତିଷ୍କମାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ ନୂତନ ଜ୍ୟୋତିଷ୍କମାନେ ନିଜ ନିଜ ପ୍ରଭା ବିସ୍ତାର କରି ପୂରଣ କରନ୍ତୁ । ସ୍ୱର୍ଗତ ନେତୃବର୍ଗଙ୍କର ପ୍ରତିଭା, ଜ୍ଞାନ, ଉଦାରତା, ଲୋକପ୍ରୀତି, ଅଭୁଲ ଜନତା ଭକ୍ତି, ବାଗ୍ମିତା ଆମର ତରୁଣ ବର୍ଗ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ସେ ଗୁଣ ଗୁଡ଼ିକ ନିଜ ନିଜ ଜୀବନରେ ଫୁଟାଇ ନିଜର ଦେଶର ତଥା ଜଗତର କଲ୍ୟାଣ ସାଧନରେ ବ୍ରତୀ ହୁଅନ୍ତୁ—ଏହାହିଁ ବିଶ୍ୱ-ଜୀବନଙ୍କଠାରେ ଆମର ପ୍ରାର୍ଥନା ।

× × × ×

ନିକଟରେ ଲଟ ଶ୍ରୀମତୀ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁଙ୍କ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଧାମ ତ୍ୟାଗରେ ଟିକିଲି ତାଲୁକା ଓଡ଼ିଆ ଯୁବକ ସଂଘ ପକ୍ଷରୁ ଟିକିଲି ପ୍ରାଚୀନ ରାଜପ୍ରାସାଦଠାରେ ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଗୋଟିଏ ଶୋକ-ସଭା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସଭାରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନାଇଡୁଙ୍କ ଜୀବନୀ ବିଷୟ ନେଇ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରାମନାଥ ଶତପଥୀ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଏବଂ କ୍ଷୁଦ୍ର ବକ୍ତୃତା ଦେଲାପରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମଧୁସୂଦନ ଦେବ । 'ଭାରତ ସରୋଜିନୀ'ଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୌଳିକ ଚିନ୍ତାଶୀଳ, ସରସପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ତତ୍ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନାଇଡୁଙ୍କ ରଚନାରୁ ରଚନା ନେଇ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ ଆଡ଼ଭୋକେଟ୍ ଶ୍ରୀ ଜି. ଜଗନ୍ନାଥ ଶର୍ମା । 'ଭାରତ ସରୋଜିନୀ ଜଣେ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ' ବିଷୟ ନେଇ ରାଜା ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ ବର୍ମାଙ୍କ ଭାଷଣ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଓ ଭାବପ୍ରବଣତା ଉଦ୍ଦୀପକ ହୋଇଥିଲା । ପରିଶେଷରେ ସଭାପତିଙ୍କ ବକ୍ତୃତା ପରେ ଶ୍ରୀମତୀ ନାଇଡୁଙ୍କ ସଦ୍‌ଗତି କାମନାର୍ଥେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ତନି ମିନିଟ ପାଏ ନୀରବ ପ୍ରାର୍ଥନା ହୋଇ ସଭା ଭଙ୍ଗ ହୋଇଥିଲା ।

× × × ×

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ପାରଳା କଲେଜ ଓଡ଼ିଆ-ୟୁନିଅନ୍ ପକ୍ଷରୁ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଗୋଟିଏ ସଭାରେ ଅଧ୍ୟାପକ ବନ୍ଧୁଚରଣ ମିଶ୍ର, ଏମ୍. ଏ. ଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କପିଳେଶ୍ୱର ଦାସ "ଭକ୍ତି-ସାହିତ୍ୟର କେତୋଟି ବିଭାବ" ବିଷୟରେ ମୌଳିକ ଚିନ୍ତାଶୀଳ, ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ଭାଷଣ ଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରୀତ କରିଥିଲେ । ଭକ୍ତି-ସାହିତ୍ୟର ଭୂମିକା, ପରମ୍ପରା, ଉପାଦାନ, ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ତହିଁର ସାମାଜିକ ଚିତ୍ର, ତତ୍ତ୍ୱ-ଗବେଷଣା, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ-ବୋଧ, ନୀତି ଶିକ୍ଷା, ଜୀବନ-ବିଶ୍ଳେଷଣ, ପ୍ରେମ-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ଭାଷା-ଭାବ-ବିଭବ, ଜ୍ୟୋତିଷ ଚର୍ଚ୍ଚା, ନାନାବିଧ ବିଜ୍ଞାନ ଚର୍ଚ୍ଚା, ଭୌଗଳିକ ତତ୍ତ୍ୱ, ନାଗରିକ-ଜୀବନ, ରାଜ୍ୟ-ପାଳନ, ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ-ରସ-ସନ୍ଦର୍ଭ, ଅଳଙ୍କାର-ମଣ୍ଡନ, ଇତ୍ୟାଦି ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ବିଶଦ୍ ଭାବରେ ବକ୍ତୃତାରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଭକ୍ତି-ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ସାଧାରଣରେ ଆରୋପିତ ହେବା କ୍ଲିଷ୍ଟତା, ବ୍ୟାକରଣ ଅପ-ପ୍ରୟୋଗ, ବିକୃତତା, ଅଶ୍ଳୀଳ ଶବ୍ଦ-ବ୍ୟବହାର, ଭାବହୀନତା, ଜୀବନ ଶୂନ୍ୟତା, ଅନୈତିକ ବିଳାସ ଇତ୍ୟାଦି ଦୋଷକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରି ସେସବୁ କିପରି ଭିତ୍ତିହୀନ, ତାହା କ୍ରମେ ଆଲୋଚିତ ସାହିତ୍ୟରୁ ଅନେକାଂଶ ଉଦ୍ଧାର କରି ବୁଝାଇ ଥିଲେ । ଶେଷରେ ସେ କହିଥିଲେ—ଏ ନର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂସାରରେ କୌଣସି କଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ନୁହେଁ । ସେପରି ଭକ୍ତି-ସାହିତ୍ୟରେ କିଛି କିଛି ଠାଏଁ ଠାଏଁ ଏ ଯୁଗ-ଅରୁଚିକର ଅଶ୍ଳୀଳତା ରହି ଥାଇପାରେ, ତାହା ବୋଲି ଏତେ ବଡ଼ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଉପେକ୍ଷା କଲେ ଆମର ଅନ୍ଧବାଧତାହିଁ ଜଣାପଡ଼ିବ ।

× × × ×

ଭାରତୀୟ 'କନ୍‌ଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଏଣ୍ଟ ଏସେମ୍ବ୍ଲି' ନିଯୁକ୍ତ ବିଗତ ଭାଷାଗତ ପ୍ରଦେଶ କମିସନ୍ (Linguistic Provinces Commission) ମାନ୍ଦ୍ରାଜରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲା ବେଳେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓଡ଼ିଆ ସଭା ପକ୍ଷରୁ ଯେଉଁ 'ମେମୋରେଣ୍ଡମ୍' ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଦିଆଯାଇ ବୁଝାଯାଇଥିଲା, ତହିଁର ସାରାଂଶ ତଳେ ଦେଉଛୁ:—

"ଆପଣଙ୍କ କମିସନ୍ ପ୍ରଦତ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ (Questioniner) ବିଶେଷରେ କେତେକ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ସମ୍ପର୍କୀୟ ତହିଁର ନିମ୍ନ ଲିଖିତ ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକ ଆମର ସଭା ଅନୁଧ୍ୟାନ କରନ୍ତୁ"—

୧ । (ଆନ୍ଧ୍ର) ପ୍ରଦେଶର ଉତ୍ତର ସୀମା କଣ ହେବା ଉଚିତ ? ସେହି ପ୍ରଦେଶରେ କେଉଁ କେଉଁ ଜିଲ୍ଲା ବା ତାଲୁକା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ (ତଥା ତହିଁରୁ ବହିର୍ଭୁକ୍ତ) କରିଯିବାକୁ ହେବ ? ସେପରି କରିବାପାଇଁ କାରଣମାନ କଅଣ ?

୨ । ନୂତନ (ଆନ୍ଧ୍ର) ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ଫଳରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ଲୋକଙ୍କ ନିବାସ ପରିବର୍ତ୍ତନ (Transference of Population) କରିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ କି ଓ ତଜ୍ଜନିତ ମାନବିକ କଷ୍ଟ (Human Suffering) ଘଟିବ କି ? ଯଦି ସେପରି ଘଟେ, ତାହା ନିବାରଣ କରିବାପାଇଁ କି କି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଇ ପାରେ ?

୩ । ନୂତନ (ଆନ୍ଧ୍ର) ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ଯୋଗୁଁ (କେତେକ ଅଞ୍ଚଳ ପକ୍ଷରେ) କି କି ଆର୍ଥନୈତିକ ଓ ଶାସନଗତ ଫଳ ଫଳିବାର ସମ୍ଭାବନା ?

ଏହି ବିଷୟମାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ତଥ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଆପଣଙ୍କ କମିଶନ୍ ସମ୍ମୁଖରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିବାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ସୁବିଧାଜନକତା ଆମ ସଭା ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି ପୁଣି ଆଶା କରୁଛି ସେ ଗୁଡ଼ିକ କମିସନ୍‌ର ସହାନୁଭୂତି ମୂଳକ ଗମ୍ଭୀର ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ହେବ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯିବ ।

୧୯୩୬ ରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠିତ ହେଲାବେଳେ, ତାହାର ଦକ୍ଷିଣ ସୀମା ଠିକ୍ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ସେହି

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୀମାକୁ ଲାଗି ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣରେ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶ ଉତ୍ତରରେ ଥିବା କେତେକ ଅଞ୍ଚଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶାଇବା ଉଚିତ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଅଜ୍ଞତା, ଅବୁଝାମଣା ବା ନ୍ୟସ୍ତ ସ୍ୱାର୍ଥର ପ୍ରରୋଚନା ଯୋଗୁଁ ତାହା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଏହା ଫଳରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେକ ଶାସକବର୍ଗ ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ମତ ଦେଖାଯାଉଛି ଯେ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ବେଳେ ଦକ୍ଷିଣର ସବୁ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଲୋକେ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶି ଯାଇଛନ୍ତି; ଆଉ ତାଙ୍କର ଗନ୍ଧ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶରେ ନାହିଁ । ଯଦିବା କେଉଁଠାରେ ଟିକିଏ ଅଛି, ତାହା ଆଖିକି ଦିଶିବା ବା ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଗଣିବାଭଳି ନୁହେଁ ।—ସମସ୍ୟା ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଅନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶର ଉତ୍ତର ସୀମା ସ୍ଥିର କରଣରେ ଆଦୌ ଉଠୁ ନାହିଁ; ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣ ସୀମା ଅନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶର ଉତ୍ତର ସୀମା ହେବାରେ କିଛି କଷ୍ଟ ନାହିଁ । ଆମେ ଏଠାରେ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ଭାବରେ କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ଯେ ଏହି ଧାରଣା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭ୍ରମ । ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତି, ରାଜନୈତିକ ସମ୍ପର୍କ, ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା, ଶାସନଗତ ସୁବିଧା, ଭୌଗଳିକ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ, ଭାଷାଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ, ସାଂସ୍କୃତିକ ବିକାଶ ଇତ୍ୟାଦି ସକଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏପରି କେତେକ ଅଞ୍ଚଳ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଉତ୍ତରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିଯାଇଛି—ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଭାବ, ସ୍ୱଭାବ, ନିବାସ ଇତ୍ୟାଦିରେ ଓଡ଼ିଆ; ଏଣୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶରେ ନରହି ଓଡ଼ିଶାରେ ରହିବା ଏକାନ୍ତ ବାଞ୍ଛନୀୟ । ଉପର ସୂଚିତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିର ସାରାଂଶ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିଷୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଆମେ ତଳେ ଦେଉଛୁ । କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ଭାଷାଗତ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ବିଷୟରେ ଏହି ସେହି ଦୃଷ୍ଟି ଠିକ୍ ନୀତି ବୋଲି ବର୍ତ୍ତମାନ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ହୋଇଛି ଓ ଆମର ମୁଖ୍ୟ ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ କଂଗ୍ରେସ ସେ ସବୁକୁ ମାନିଛି ।

ଏହି ସବୁ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣରୁ ବିଚାରିଲେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶରେ ଥିବା ପୂର୍ବର ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲା ବିଭାଜ୍ୟ ନୁହେଁ (Indivisible) ସାମୁଦାୟିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାହା ଓଡ଼ିଆ । ଏ ଉକ୍ତିର ଅନେକ ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ଐତିହାସିକ ପ୍ରମାଣ ଅଛି । ଚିକାକୋଲ ତାଲୁକାକୁ ଧରି ତାହା ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶଣପାଇଁ ବରାବର ଦାବୀ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଆମର ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଯଥାର୍ଥ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ଦାବୀ । ଆମର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମତ ଏହି ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶାଖପାଟଣା ଜିଲ୍ଲାର ଇଚ୍ଛାପୁର, ସୋମପେଣ୍ଠ, ଟିକଲି, ପୁରୁଣାପାଟଣା ତାଲୁକା ମାନ ଗୋଟାଏ ପ୍ରାକୃତିକ ଓ ସୁବିଧାଜନକ ସରହଦକୁ ଧରି ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶିବା ଉଚିତ । ସେହି ସରହଦର ଦକ୍ଷିଣରୁ ଅନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶର ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବା ଉଚିତ ।

ଉପରୋକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର ଭୌଗଳିକ ଉପଖଣ୍ଡ । ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉପାଦାନରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଦକ୍ଷିଣ ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ସେ ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରାକୃତିକ ଯୋଗ ସୂତ୍ର ନାହିଁ । ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ଓ ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତମାଳା ଦ୍ୱାରା ଦକ୍ଷିଣରୁ ସନ୍ଧି—ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ସେଗୁଡ଼ିକ ରହିଛି । ସେହି ପର୍ବତମାଳାର ଅଧେ ଓଡ଼ିଶାରେ, ଆଉ ଅଧେ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକୁ ଘେରି ରହିଛି । ଏପରି ଭାବରେ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟାଏ ଉର୍ବର ସମତଳ ଭୂଖଣ୍ଡରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଉପରୋକ୍ତ ଚାରି ତାଲୁକା ଏହି ଭୂଖଣ୍ଡରେ ଅବସ୍ଥିତ ଇଚ୍ଛାପୁର ତାଲୁକା ବର୍ତ୍ତମାନ ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣ ସୀମାକୁ ଲାଗି ରହିଛି । ଏହା ଖାସ୍‌ମହାଲ । ସୋମପେଣ୍ଠ ଓ ଟିକଲି ତାଲୁକାରେ ଛ'ଟି ଜମିଦାରୀ ଅଛି—ଟିକଲି, ମଞ୍ଜୁଷା, ତରଲା, ବୁଡ଼ାରସିଂହ, ବାରୁଆ ଓ ଜଲନ୍ତ୍ରର । ଏ ସବୁ ଓଡ଼ିଆ । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଏହି ଜମିଦାରୀ ଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷା, ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ସାହିତ୍ୟ, କଳା, ଶିଳ୍ପ, ସଙ୍ଗୀତ, ଚିତ୍ରବିଦ୍ୟା ଇତ୍ୟାଦିରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୀଠସ୍ଥଳ । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେ ଗୁଡ଼ିକ ତହିଁରେ ସଂରକ୍ଷିତ, ରକ୍ଷିତ ଓ ପ୍ରଶଂସିତ ହେଉଛି । ଓଡ଼ିଶାରୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜକୁ ଯାଇଥିବା ରେଲ ରାସ୍ତା ଓ ଟ୍ରାଙ୍କ୍ ରୋଡ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ଯାଇଁ ସେ ଗୁଡ଼ିକୁ ଯାତାୟାତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗୋଟିଏ ଭୌଗୋଳିକ ସମୂହ କରିଛି । ଏହି ଜମିଦାରୀ ଗୁଡ଼ିକର ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ଲାଗି ଉଦ୍ୟାନ ଖଣ୍ଡ ଅଛି । ଏହି ସବୁ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅବଶ୍ୟ କେତେକ ଅନ୍ଧ୍ର ଅଛନ୍ତି । ତଥାପି ଏଠାରେ—ବିଶେଷରେ ଉପରୋକ୍ତ ଅନେକ ଜମିଦାରୀରେ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ, ଏ କଥା ନିଃସନ୍ଦେହରେ କୁହାଯାଇ ପାରେ । ମୋଟାମୋଟି ଏଠା ସମଗ୍ର ଜନସଂଖ୍ୟାନୁପାତରେ ଶତକଡ଼ା ୬୦ ବା ୭୦ ଓଡ଼ିଆ ହେବେ । ବୁଡାର-ସିଂହ ଜମିଦାରୀରେ ଶହେକୁ ଶହେ ଓଡ଼ିଆ ; ଉଦ୍ୟାନ ଖଣ୍ଡରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ଧ୍ରଠାରୁ ଓଡ଼ିଆ ସଂଖ୍ୟା ବେଶି । ବୈଦେଶିକ ଲୋକେ କେବଳ ମୁଖ୍ୟ ରାସ୍ତାରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ପରିଭ୍ରମଣ କରି ଚଞ୍ଚଳ ଚାଲିଗଲେ । ଭିନ୍ନମତ ପୋଷଣ କରି ପାରନ୍ତି । ମାତ୍ର ପଲ୍ଲୀ ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ଭଲ ବୁଲି ଠିକ୍ ହିସାବ ନିକାଶ କଲେ ଆମ ଉକ୍ତିର ସତ୍ୟତା ଜଣା ପଡ଼ିବ ।

ଏ ବିଷୟରେ ସରକାରୀ ଜନଗଣନା ହିସାବ କିଛି ସୂଚନା ଦେଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଏଠାରେ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ଯେ, ସେ ହିସାବ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଠିକ୍ ଓଡ଼ିଆ ସଂଖ୍ୟା ଜାଣିବା ବିଷୟରେ ନିର୍ଭର ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏହି ଜନଗଣନା କାର୍ଯ୍ୟ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଛି । ପ୍ରାୟ ସବୁ ସଂଗ୍ରାହକ କର୍ମଚାରୀ ଅନ୍ଧ୍ର ଥିଲେ । ସେମାନେ ନାନା କୌଶଳରେ ଅନେକ ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ଅନ୍ଧ୍ର ବୋଲି ଲେଖାଇ ନେଇଛନ୍ତି । ଏ କୌଶଳର ଏଠାରେ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେବୁ, 'ଭଗବାନ ପଣ୍ଡା' ଓଡ଼ିଆ ନାଁ; ତାଙ୍କୁ ସେମାନେ 'ପାଣ୍ଡା ବା ପି. ଭଗବାନଲୁ' କରିଛନ୍ତି । ଏପରି କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷରେ ଦେଇଛନ୍ତି ତା' ନୁହେଁ, ବିଭିନ୍ନ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ଧ୍ର ପରିଗଣିତ କରିଛନ୍ତି—ଯେପରି ତେଲିକୁ 'ତେଲ୍କୁଲ୍' କୁମ୍ଭାରକୁ 'କୁମ୍ମର' ଧୋବାକୁ 'ଚାକଲ'—ଇତ୍ୟାଦି କରି ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଜାତି ନାଁ ଅଗକୁ ବ୍ୟକ୍ତି ନାଁର ଅଗରେ ଯୋଡ଼ିଛନ୍ତି—ଅନ୍ଧ୍ରଙ୍କ ନାଁ ଅଗରେ Surname, ବା 'ଇଣ୍ଟିପେରୁ' ଥାଏ । ଏପରି ଜଣେ ଅଧେ ନୁହେଁ, ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ କରାଯାଇଛି ।

ସେ ହେତୁ ପୂର୍ବରୁ ଆମ୍ଭେ କହୁଛୁ, ସରକାରୀ ଜନଗଣନା ଏ ବିଷୟରେ ଠିକ୍ ନୁହେଁ ଆମେ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣୁ, ଯଦି ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଜନଗଣନା ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଠିକ୍ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ କରାଯାଏ ତେବେ ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଅନ୍ଧ୍ରଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଅନେକ ଅଧିକ ଦେଖାଯିବ ।

ସେ ଯାହା ହେଉ ଆପଣଙ୍କ କମିସନ୍ ଜାଣନ୍ତୁ, ଏ ବିଷୟରେ କେବଳ ଜନସଂଖ୍ୟା ପ୍ରାଦେଶିକ ସୀମା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣରେ ଏକମାତ୍ର ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ବିଷୟ ବିଚାର କରିବାର କଥା । ସେଥି ମଧ୍ୟରୁ ସାମାଜିକ ପରିସ୍ଥିତି ଓ ଗଠନ ମୁଖ୍ୟ । ସେ ବିଷୟରେ ଏଠାରେ କିଛି କହିବୁ । ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଜାତି ମାନ ବାସ କରନ୍ତି,—ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିୟ, କରଣ, ବିଷ୍ଣୁଚରଣ, ମାହାନ୍ତି, ପଣ୍ଡିତ, ପଧାନ, ତେଲି, ଦାଢେଇ, ଲୁଆରା, ଗୁଡ଼ିଆ, କୁମ୍ଭାର, କଂସାରି, ବଢ଼ୁର, ଭଣ୍ଡାରୀ, ଶୁଣ୍ଢି, ଧୋବା, ଚିତ୍ରକାର, ସାମନ୍ତ୍ରାୟ, ପାଇକ, ଦଳୁଆ, ହାଡ଼ି, ଦଣ୍ଡାସୀ, ବାଉରୀ, ଡମ୍ବ, କଣ୍ଡରା, କେଉଟ, ଗଉଡ଼ ଇତ୍ୟାଦି । ହେଉଁଦି ବାଦନ ଜାତି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଓଡ଼ିଆ, ଅନ୍ଧ୍ରଙ୍କ ଭିତରେ କେବଳ ଉଣେଇଶଟି ଜାତି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ପୁଣି କେତେକ ବିଶୁଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ ଭୁଲରେ ଅନ୍ଧ୍ର ଜାତି ବୋଲି ଲେଖାଯାଏ ଯେପରି, ଗାଢେଇକୁ 'ଅସିବ୍' ଲୁଆରାକୁ 'ନେଇଲ୍' ହାଡ଼ୀକୁ 'ମାଲ' ଡମ୍ବକୁ 'ଡାପୁ,'

Digitized by srujanika@gmail.com

ଇତ୍ୟାଦି । ଏହାଛଡ଼ା ଏଠାର ମାଳ ଅଞ୍ଚଳ ଓ ଡଙ୍ଗରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା କନ୍ଧ, ଶବର ଇତ୍ୟାଦି ଆଦିମବାସୀ ଆନ୍ଧ୍ରଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ସହିତ ଅଧିକ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ । ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆଭାଷା କହନ୍ତି । ତାହା ସେମାନଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଷା ହୋଇଯାଇଛି । ସେମାନେ ତେଲୁଗୁ ଭାଷାର ବ୍ୟବହାର କରିବା ଆଦୌ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଏତେଦୂର ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଭ୍ୟତା ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲିବା ଅଯଥାର୍ଥ ହେବ ନାହିଁ । ମଠପାଡ଼ା ମାଳ ଇତ୍ୟାଦିରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସିଲେ ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ଏ କଥାର ସତ୍ୟତା ବୁଝି ପାରିବେ । ପୁଣି ଏମାନଙ୍କ ଦକ୍ଷିଣରେ ବାସ କରୁଥିବା ଆଦିମବାସୀଙ୍କ ସହିତ ଏମାନଙ୍କୁ ତୁଳନା କଲେ ଆଚାର ଓ ବ୍ୟବହାରରେ ଏମାନେ ଏତେ ଭିନ୍ନ ଯେ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଭାବର ଭେଦ ଏ ଦିଗରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ।

ସାମାଜିକ ଜୀବନର କେତୋଟି ଉଦାହରଣ ଦେବୁ । ଯେଉଁଥିରୁ ଦେଖାଯିବ, ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଓଡ଼ିଆତ୍ୱ କିପରି ମୁଖ୍ୟ । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ସମୁଦ୍ରୀୟ ମତ୍ସ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ କେଉଟ ଓ କଣ୍ଡ୍ରାମାନେ କରନ୍ତି । ଏମାନେ ବିଶୁଦ୍ଧ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି । ଏମାନେ ପୂର୍ବ ଉପକୂଳରେ ଇଚ୍ଛାପୁର ଠାରୁ ଚିକାକୋଲ ନିକଟ ଶ୍ରୀକୂର୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସବାସ କରିବା ଦେଖାଯାଏ । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥରେ ମାଛ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଜିନିଷ । ତହିଁରୁ ଏମାନଙ୍କର ସେଠାର ସାମାଜିକତା ଅନୁମାନ କରିପାରି ପାରେ । ପୁଣି ଏମାନେ ଶ୍ରୀ ଚୈତନ୍ୟ ବା ଗୌଡ଼ୀୟ ଧର୍ମ-ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭକ୍ତ । ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ପ୍ରକୃତ ଓଡ଼ିଆ, ଏପରି ଭାବରେ, ଏକାଂଶରେ ଉପରୋକ୍ତ ଆଦିମବାସୀ ଓ ଅନ୍ୟାଂଶରେ ଏହି ମାଛ ବ୍ୟବସାୟୀ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏହି ଅଞ୍ଚଳ କୁଆଡ଼େ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶରେ ରହିବା ଉଚିତ,

କିମ୍ବା ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶିବାର ଉଚିତ ତାହା କମିସନ୍ ବିଚାର କରନ୍ତୁ ।

ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଥିବା ଓଡ଼ିଆ ଜମିଦାରମାନେ ଶାସନ କୁଶଳତାରେ ଓ ସକଳ ପ୍ରକାର ଉଦ୍ୟମରେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ । ଆନ୍ଧ୍ର କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କୁ ରାଜୁ କୁହାଯାଏ । ସେମାନେ ବିଜୟନଗର, ପିଠାପୁର ଇତ୍ୟାଦି ଅଞ୍ଚଳରେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ବାସ କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ଦେଖାଯାନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ସବୁ ଧର୍ମ କାର୍ଯ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଓ ଆନ୍ଧ୍ରଙ୍କ ପରି ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ପୁରୋହିତମାନେ କରନ୍ତି । ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରିବା ଆନ୍ଧ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଂଖ୍ୟା ଅତି ଊଣା । ପୁଣି ସେମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣଗତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସେମାନଙ୍କଠାରେ ପ୍ରାୟ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅଳ୍ପ କେତେ ଛୋଟ ଇନାମଦାର ଓ ଅଧିକାଂଶ ଓଡ଼ିଆ ଜମିଦାରମାନଙ୍କରେ କର୍ମଚାରୀ ଭାବରେ ଦେଖାଯାନ୍ତି । ଅନୁପାତରେ କହିଲେ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ସମଗ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ନବେ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଓ ଶତକଡ଼ା ଦଶ ଆନ୍ଧ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ହେବେ । ପୁଣି ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଘର କରଣା ସମସ୍ତ ଜିନିଷ କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ଉତ୍ପାଦକ ବେପାରୀ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରାହିଁ ଯୋଗା ଯାଇଥାଏ । ଏଠାର ସମସ୍ତ ମନ୍ଦିର ଓ ମଠ ଇତ୍ୟାଦି ଧର୍ମ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କର ମହନ୍ତ ତା ଅଧିକାଂଶ ଓଡ଼ିଆ । ସବୁ ଗାଁ କରଣମାନେ ଓ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଗାଁ କାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଓଡ଼ିଆ । ଏମାନେ କେବଳ ଶାସନଗତ କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାନ୍ତି ତାହା ନୁହେଁ । ରୟତ ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଘନିଷ୍ଠ ସଂସର୍ଗରେ ଆସି ଏମାନେ ତାହାଙ୍କର ସବୁ ପ୍ରକାର କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାନ୍ତି । ଏଠାର ବଡ଼େଇ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଶତକଡ଼ା ଅଶୀଏ ଓଡ଼ିଆ, କେବଳ ଶତକଡ଼ା କୋଡ଼ିଏ ଆନ୍ଧ୍ର । ଏହି ଓଡ଼ିଆ ବଡ଼େଇମାନେ ଏଠାରେ ଯଥାର୍ଥ ଶ୍ରମିକ ବୋଲି କହିବାରେ ଦ୍ୱିଧା ନାହିଁ, ଯେ ହେତୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେମାନେ ଅନ୍ଧ୍ରକୁ ମିଶାଇ ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ଘର ଓ ଘର କରଣା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଜିନିଷ ତିଆରି କରନ୍ତି । ଏଠା ସମସ୍ତ ଦେବାଳୟର ପୂଜାରୀ ଓଡ଼ିଆ । ଏହି ଛଡ଼ା ଲୁଗା ସଫା କରିବା ଲୋକ, ହାଣ୍ଡି ଗଢ଼ିବା ଲୋକ, ନାନା ପ୍ରକାର କଂସା, ପିତ୍ତଳ ଧାତୁ ଜିନିଷ ତିଆରି କରିବା ଲୋକ, ପଥର ପଣ ବଢାଳ, ମିଠାଇ ତିଆରି କରିବା ଲୋକ, ତେଲ ପେଡ଼ିବା ଲୋକ, ଗାଁ ବୈଦ୍ୟ, ଜ୍ୟୋତିଷ, ଜଗୁଆଳ, ବାଟ ଘାଟ ଓ ପାଇଖାନା ସଫା କରିବା ଲୋକ ସମସ୍ତେ ଓଡ଼ିଆ । ଶେଷୋକ୍ତ ଲୋକେ ହାଡ଼ି ବୋଲାଯାନ୍ତି । ସେମାନେ ହରିଜନଙ୍କ ଭିତରେ ବିଶିଷ୍ଟ । ସେମାନେ କେବଳ ଏଠାରେ ନୁହେଁ, ସୁଦୂର ଦକ୍ଷିଣ ବିଜୟନଗର, ବିଶାଖପାଟଣା, ରାଜମହେନ୍ଦ୍ରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟାପିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଆନ୍ଧ୍ର ହରିଜନ ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ଅଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଶତକଡ଼ା ୩୦ ହେବା ସ୍ଥଳେ ଓଡ଼ିଆ ହରିଜନ ୭୦ ହେବେ । ପୁଣି ଅନ୍ଧ୍ର ହରିଜନଙ୍କ ସମାଜ ସେବା ଓଡ଼ିଆ ହରିଜନଙ୍କ ପରି ଏତେ ବ୍ୟାପକ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷୀୟ ନୁହେ । ଉପରୋକ୍ତ ସବୁ ଉଦାହରଣମାନଙ୍କରୁ ଜାଣି ପାରିବେ, ଓଡ଼ିଆ ଲୋକଙ୍କ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକୀୟ ସେବା ଦ୍ୱାରାହିଁ ଏଠାର ସହର ସାମାଜିକ ଜୀବନ ସମ୍ଭବପର ହୋଇ ପାରୁଛି ।

ପୁଣି ଓଡ଼ିଆବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ୭୦ କୃଷକ ଓ ଶ୍ରମିକ ଭାବରେ ଏଠାର ସ୍ଥାୟୀ ବାସିନ୍ଦା । ସେମାନେହିଁ ଏଠା ସମାଜର ମେରୁଦଣ୍ଡ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଏଠା ଅନ୍ଧ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଅସ୍ଥାୟୀ ବାସିନ୍ଦା (Floating population) କହନ୍ତି। ପକ୍ଷୀ ଭଳି ଏମାନେ ଅଳ୍ପକାଳ ହେଲା ଦକ୍ଷିଣରୁ ଏଠାକୁ ବ୍ୟବସା ପାଇଁ ଆସି ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥାନୀୟଙ୍କ ଉପରେ ଶୋଷଣ—ନୀତି ଧରିହିଁ ବଞ୍ଚିବାର ଦେଖାଯାଏ । ଏହାର ଗୋଟିଏ ପ୍ରମାଣ—ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ କେବଳ ସହର ଓ ଜମିଦାରୀର ଗଡ଼ ମାନଙ୍କରେହିଁ ରହିବାର ଦେଖାଯାଏ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିଷୟରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିଭାଗ ସମ୍ବନ୍ଧେ କିଛି ଆଲୋଚନା କରିବୁ । ଭାତ, ଲୁଗା, ଘର—ଏ ତିନୋଟି ଜୀବନର ନ୍ୟୁନତମ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଏ କଥା ତ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ଏ ତିନୋଟି ଯାକ ଜିନିଷ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ସମତଳ ଓ ମାଳରୁହିଁ ଉତ୍ପାଦିତ ହୋଇ ଯୋଗାଯାଇଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ—ସବୁ ପ୍ରକାର ଘର ତିଆରି ଜିନିଷ, ଧାନ, ଗୁଡ଼ଲ, ମାଣ୍ଡିଆ, ମୁଗ, କୋଳଥ ଇତ୍ୟାଦି ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପଶୁର ଆହାର୍ଯ୍ୟ ଜିନିଷ, ଭୁଇଁଚଣା, ହଳଦ, ତେନ୍ତୁଳି ନାନାବିଧ ଅରଣ୍ୟ ଜାତ ପଦାର୍ଥ—ଏହି ସବୁ ଉପରୋକ୍ତ ଜାଗାମାନଙ୍କରୁହିଁ ଏଠାକୁ ଆସେ । ବାସ୍ତବିକ ଖଡ଼ରୁ ଖଡ଼ିକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏପରି କିଛି ପଦାର୍ଥ ନାହିଁ ଯାହା ପାଇଁ ଏ ଅଞ୍ଚଳ ଗଞ୍ଜାମ ଉପରେ ଯୋଗାଣ ପାଇଁ ନିର୍ଭର ନ କରେ । ଯଦି ଦିନକ ପାଇଁ ଏ ଯୋଗାଣ ବନ୍ଦ ହୁଏ, ତେବେ ବାସ୍ତବିକ ଜୀବନ ଏଠାରେ ଅସମ୍ଭବ ହେବ ଓ ଲୋକେ ଭୋକ—ଉପାସରେ ମରିଯିବେ । ଏହି ସବୁ ଜିନିଷ ଏଠାରେ ଉତ୍ପାଦନ ହୁଏ ନାହିଁ—ଯଦିବା କେଉଁଠି କେଉଁଠି ହୁଏ, ତାହା ଅତି ଅଳ୍ପ—ନଗଣ୍ୟ । ଓଡ଼ିଶା ବଣରୁ କାଠଗଣ୍ଡି ବା ବାଉଁଶ ବା ଏପରିକି ନଡ଼ା, ଲଇ ନ ଆସିଲେ ଏଠାରେ ଖଣ୍ଡେ ଘର ତିଆରି ବା ଛପର ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ଏପରିକି ଖଳି ନ ଆସିଲେ ନଥିବା ଲୋକେ ଖାଇବା ପାଇଁ ପତ୍ର ପାଇବେ ନାହିଁ । ଏଠାର ପ୍ରତି ଅନ୍ଧ୍ର ଏ କଥା ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସ୍ୱୀକାର କରିଛନ୍ତି । ଆମେ ନିଶ୍ଚୟ କହିପାରୁ, ଯଦି କେବଳ ଏହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରସଙ୍ଗ (Issue) ରେ ଏଠା ଲୋକ ମତ ସଂଗ୍ରହ (Referendum) କରାଯିବ ତେବେ ଶତକଡ଼ା ୯୯ ଅନ୍ଧ୍ର ଗଞ୍ଜାମରେ ମିଶିବା ପାଇଁ ମତ ଦେବେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାସନ, ଶିକ୍ଷା, ବାଣିଜ୍ୟ ସୁବିଧା ବିଷୟରେ ସଂକ୍ଷେପରେ କହିବୁ । ଓଡ଼ିଆ

ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ପୂର୍ବରୁ ଇଚ୍ଛାପୁର ଓ ସୋମପେଣ୍ଟ ତାଲୁକା ବ୍ରହ୍ମପୁର ଡିଭିଜନରେ ଥିଲା । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ନିକଟତମ ସହର ଓ ବାଣିଜ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ହେଉଛି ବ୍ରହ୍ମପୁର । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏଠା ବେପାରୀମାନେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଦେଶ-ପ୍ରଦେଶ ଭିତରେ ଜିନିଷ ଚଳାଣରେ ନେଇଁ କଟକଣା ଜାରି ହୋଇଛି, ତହିଁରେ ସେମାନେ ଯେ କି ହଇରାଣ ହେଉଛନ୍ତି ଓ ତହିଁରୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇବାପାଇଁ ସେମାନେ ଗଞ୍ଜାମ ସଙ୍ଗେ ମିଶିବାରେ କେତେଦୂର ଜିଦ୍‌ଗ୍ରୀବ, ତାହା ଏଠା ଆନ୍ଧ୍ର ବେପାରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି । ଏ ଅଞ୍ଚଳର ନିକଟତମ କଲେଜ ଦୁଇ ଗୋଟିରୁ ଗୋଟିଏ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ ଅପରଟି ପାରଳାଖେମୁଣ୍ଡିରେ ଅଛି । ପୂର୍ବରେ ଏଠା ଲୋକେ ନିଜ ପିଲାଙ୍କୁ ଏହି କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ପାରୁଥିଲେ । ଏବେ ସେମାନେ ନିଜ ପିଲାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାପାଇଁ ସୁଦୂର ବିଜୟନଗର ବା ବିଶାଖ ପାଟଣା ପଠାଇବା ଦ୍ୱାରା କି ଶର୍ତ୍ତାନ୍ତ ବାଧାଗ୍ରସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି, ତାହା ଜଣାଶୁଣା କଥା । ପୁଣି କୋର୍ଟ କଚେରୀ କାମପାଇଁ ଏଠା ଲୋକେ ନିକଟସ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଓ ଛତ୍ରପୁର ଛାଡ଼ି ସୁଦୂର ଶ୍ରୀକାକୋଲ ଓ ବିଶାଖପାଟଣା ଯିବା ଆସିବାରେ କି ଶର୍ତ୍ତାନ୍ତ ଓ ବାଧାଗ୍ରସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି, ତାହା ଅଙ୍ଗେ ଲିଭାଇବା କଥା ।

ଶେଷରେ ସଂସ୍କୃତିକ ଦିଗର ସମ୍ବନ୍ଧେ କିଛି କହୁଛୁ । ସାଂସ୍କୃତିକ ଭୂମିକା ଓ ଦୃଷ୍ଟିରେ ବାସ୍ତବିକ୍ ଏ ସବୁ ଅଞ୍ଚଳ ଓଡ଼ିଆ । ଏଠା ଆନ୍ଧ୍ର ଲୋକଙ୍କ ଆଚାର ବ୍ୟବହାର, ଖାଦ୍ୟ ଓ ପରିଧାନ, ଗୃହ ଓ ଗୃହିଣୀ ଇତ୍ୟାଦି ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କଲେ ଯେକୌଣସି ଲୋକ ଶୀଘ୍ର ଓ ସହଜରେ ଜାଣିପାରିବ, ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରଭାବ ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ କେତେଦୂର ପଡ଼ିଛି । ଏଠାରେ ଓଡ଼ିଆ ଯାତ-ଯାତ୍ରା, ବିଧି-ନିଷେଧ, ସାମାଜିକ ଆମୋଦ-ପ୍ରମୋଦ, ଖେଳ-କୌତୁକ, ଉତ୍ସବ-ଆୟୋଜନ ଇତ୍ୟାଦି ସବୁ ଆନ୍ଧ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ପାଳନ କରିଥାନ୍ତି ।

ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଯଦି ଏହା ନ ହୁଏ, ତେବେ ଦଶଲକ୍ଷ ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ଏଠା ଘରଦ୍ୱାର, ଜମିବାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଓଡ଼ିଶାକୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହା ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କି କଷ୍ଟପ୍ରଦ ହେବ ତାହା ସହଜରେ ଅନୁମେୟ । ଏ କଥା ଆମର କଳ୍ପନା ନୁହେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓଡ଼ିଆମାନେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ଯେପରି ବ୍ୟବହାର ପାଉଛନ୍ତି, ତାହା ଏଥିର ସାକ୍ଷୀ । ସରକାରୀ ଗୃହଗୁଡ଼ିକରେ, ଲୋକ-ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କର ଭାଷା-ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଭାବରେ ନିଜର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଓଡ଼ିଆଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଆଦୌ ଏଠାରେ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ସେମାନଙ୍କ ସର୍ବ କଲ୍ୟାଣ କରି ସଂଖ୍ୟାଧିକଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତ ମିଶାଇ ଦେବାପାଇଁ ଉପକ୍ରମ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ ତେବେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଭଳି ଗୋଟିଏ ସମ୍ମିଳିତ ପ୍ରଦେଶରେ ଆମର ଏ ଅବସ୍ଥା, ତେବେ ଏକ ଭାଷା ଭାଷୀ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶରେ ଆଜି କ'ଣ ନ ହେବ ? ସେଥିପାଇଁ ଆମର ପ୍ରସ୍ତାବିତ ମିଶ୍ରଣର ତୁରନ୍ତ ଦାବୀ ।

ଆମେ ଆମ ଅଭାବର କେବଳ କେତୋଟି ସଂକ୍ଷେପ ସୂଚନା ଦେଉଛୁଁ । ବିସ୍ତୃତ ବିବରଣୀ ଦେବାପାଇଁ ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଯଦି ସେହି ଅବକାଶ ଦିଆଯାଏ, ତେବେ ସବୁ ତଥ୍ୟ, ହିସାବ, ଉପାଦାନ ଆପଣଙ୍କ କମିସନ୍ ଆଗରେ ଯଥା ସମୟରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବୁ । ଆଶା କରୁ ଏହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଅନୁନ୍ନତ ସହାୟହୀନ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଅତି ଅନ୍ୟାୟ ଭାବରେ ମାତୃ ପ୍ରଦେଶରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହୋଇ ପର ପ୍ରଦେଶର କରୁଣା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ରହିଛୁଁ । କ୍ଷମତାପନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ମହଲରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ତମ୍ଭା କଂଗ୍ରେସ ବା ସରକାର ଉଚ୍ଚ ପାହ୍ୟାରେ ଆମ ପାଇଁ ପଦେ କହିବାକୁ କେହି ନହିଁ ତଥାପି ଯେଉଁ ନ୍ୟାୟ, ସତ୍ୟ ଓ ଭାତୃଭାବ ଉପରେ ଆମର ନେତୃବର୍ଗ ଏତେ ଜୋର ଦେଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ବକ୍ତୃତା ସ୍ରୋତ ଚାଳୁଛନ୍ତି, ତାହାର ଉପରେହିଁ ଆମେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଏ ନିବେଦନ କରୁଛୁ ।

ତେବେ ଏ ନିବେଦନ ଶୁଣୁଛି କିଏ ? ଯେଉଁ କମିସନ୍ ପ୍ରତି ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ, ତାକୁ ତ ପଞ୍ଚାଳି ତ ତାକୁ ସିଂହାସନରେ ବସୁ ବସୁ ମୂଳରୁ ଟାଣି ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେଣି । ଆଜି ଏ ନିବେଦନ ଶୁଣୁଛି କିଏ ? କିନ୍ତୁ ଆମେ ଶୁଣିଛୁ, କମିସନ୍ ସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ସବ୍-କମିଟି ଗଢ଼ା ହୋଇଛି, ତାହାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏ ନିବେଦନ ପଠା ଯାଇଛି । ଏ ସବ୍-କମିଟିର ତିନି ଦେବତା ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଦେବତାଙ୍କର ମତଗତ ଏ ବିଷୟରେ ଯାହା ହେବ ତାହା 'ଅଗ୍ରେ ଧାବତି ଧାବତି' ଆଉ ପାର୍ଶ୍ୱ ଦେବତାଙ୍କର କଥିତ ଅନୁକମ୍ପା-କଟାକ୍ଷ କି ସେପରି କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବ ? ସେ ଯାହା ହେଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶକ୍ତି-ରାଜନୀତି ଯୁଗରେ ଏହା ମନେ ରଖିବାର କଥା —କେବଳ ନିବେଦନ କରି ଲାଭ ନାହିଁ । ନିବେଦନ ପଛରେ ସେପରି ବଳିଷ୍ଠ ପେଷଣ (Sanctions) ନ ଥିଲେ ଲାଭ ନାହିଁ; ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିଲେ ସିଧା-କାର୍ଯ୍ୟ (Direct Action) ନ ଚଳାଇଲେ ଲାଭ ନାହିଁ । ଆମର ଦାବୀ ନ୍ୟାୟ ସଙ୍ଗତ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଯୁଗୋପଯୋଗୀ ଏ ସବୁ କି ଆମର ଅଛି ? ନ ହେଲେ, 'ମରୁଥିବେ ମହାପାପୀ ଶୁଣୁଥିବେ ଜଗତ ।'

× × × ×

ଉପରୋକ୍ତ କମିସନ୍ ଆଗରେ ପୁଣି ଝଙ୍କାଖାପାଟଣା ମାଳ ଅଞ୍ଚଳ (ହିଲ୍ ମାଡ଼ଗୋଲ୍ ଏଷ୍ଟେଟ୍, ଅଲୁରୁ, ପାଡେରୁ, ପୂର୍ବ ପାକୁଆ ଓ ଧିକା, ଶୃଙ୍ଗବରପୁରକୋଟା, ସାଲୁର୍—ଇତ୍ୟାଦି) ପକ୍ଷରୁ ଯେଉଁ ସ୍ମାରକ ପତ୍ର ଦିଆଯାଇଥିଲା ତାର ସାରାଂଶ ମଧ୍ୟ ତଳେ ଦିଆଯାଉଛି :—

“ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳ । ଏଠାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା କହିବା ଲୋକେ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଲୋକେ ବାସ କରନ୍ତି । ବହୁକାଳରୁ ଏଠାରେ ଅଣ-ଓଡ଼ିଆମାନେ ଶାସନ କରି ଆସୁଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଧୁଣି ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାର ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷା ନିଷେଧ କରିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା; ଆମେ ଆମର ମାତୃଭାଷା କିଛି ହେଲେ ଭୁଲି ନାହୁଁ । ଏ ଅଞ୍ଚଳ ସଂଲଗ୍ନ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା ନିବାସୀଙ୍କ ସହିତ ଜାତି ହିସାବରେ (Racially) ଓ ପୁରୁଷାନୁକ୍ରମ ହିସାବରେ (Ethnologically) ଆମର ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ଅଛି । ତାଙ୍କର ଓ ଆମର ସମସ୍ୟା ଏକ । ସେ ଜିଲ୍ଲାରେ ଓ ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ ନିବାସ କରୁଥିବା ମୁଖ୍ୟ ଜାତି ହେଉଛନ୍ତି—ରଣା, ଗଦବା, ପରଜା, କନ୍ଧ, ଡମ୍ବ । ଆମର ବହୁ ଲୋକେ କୋରାପୁଟ୍ ଜିଲ୍ଲାରେ ରହି ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶି ଯାଇଥିବାରୁ ଆମର ସଂଖ୍ୟା ଊଣା ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏପରି ଭାବରେ ଆମେ ଉପେକ୍ଷିତ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ହୋଇଛୁ ଓ ଆମ ଭଲ-ମନ୍ଦ କଥା କିଏ ବୁଝିବାକୁ ନାହିଁ । ଗତ ଲୋକଗଣନାର ସାଧାରଣ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆମର ସଂଖ୍ୟା ବର୍ତ୍ତମାନ ୬୦୦୦୦ ବୋଲି ଧରାଯାଇ ପାରେ । ଏପରି ଭାବରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିଆଯିବା ବୟସ୍କ-ଭୋଟ—ଅଧିକାର ଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ଆମର ପ୍ରତିନିଧି ରହିବାର ଆଶା ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ପରେ ଆମେ କୋରାପୁଟ୍ ଜିଲ୍ଲାକୁ ଲାଗି ରହିଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ସୁଦୂର ଚିନ୍ତାପଲ୍ଲି ଓ ଶୃଙ୍ଗବରପୁରକୋଟାଠାରୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାର କର୍ମଚାରୀ ଆମକୁ ଶାସନ କରୁଛନ୍ତି । କୋରାପୁଟ୍ ଜିଲ୍ଲାର ସୀମା ଦେଇ ଆମ ଅଞ୍ଚଳ ଭିତରେ ଯାଇଛି । ଏଣୁ କୋରାପୁଟ୍ ଜିଲ୍ଲାରେ ରହିବା ଆମ ପକ୍ଷରେ ଓ ସରକାର ପକ୍ଷରେ ଶାସନଗତ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୃଷ୍ଟିରେ ବିଶେଷ ସୁବିଧାଜନକ ହେବ । ପୁରୁଣା ଖାଡୁଆ ତାଲୁକା ଆମପାଇଁ ଗଢ଼ାଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଆମ ଅଞ୍ଚଳ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଶାସିତ ହେଲା । ସେ ତାଲୁକାର ବହୁ ଅଂଶ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଯିବାରେ ଓ ଆମକୁ ସେପରି ମିଶିବାକୁ ନ ଦେବାରେ ଏହି ଅସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରାପଲ୍ଲି ଓ ଶୃଙ୍ଗବରପୁରକୋଟା ଠାରୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ କର୍ମଚାରୀ ଆମ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଆସିବାକୁ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ କୋରାପୁଟ୍ ଓ ଜୟପୁରବାଟେ ବୁଲି ବୁଲି ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ । ଓଡ଼ିଶା ଗଠନ ପୂର୍ବରୁ କୋରାପୁଟ୍ ଜିଲାର ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଅଂଶ ଆମେ ଥିଲୁ ଓ ସବୁକୁ ମିଶାଇ ବିଶାଖପାଟଣାମାଳ ବୋଲି ଯାଉଥିଲା । ବିଶାଖପାଟଣା ସମତଳ ଓ ମାଳ ସବୁବେଳେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଆଇନ୍ କାନୁନ୍ ଦ୍ୱାରା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବରେ ଶାସିତ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଆମେ ଶାସନଗତ, ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ, ଜାତି-ପରଂପରା ଦୃଷ୍ଟିରେ କୋରାପୁଟ୍ ସଙ୍ଗେ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଓ ସେତେବେଳେ ଆମ ଭିତରୁ ଶତକଡ଼ା ୯୫ ଓଡ଼ିଶାକୁ ନିଆଯାଇଛନ୍ତି, ଆଉ ଶତକଡ଼ା ଆମେ ୫ କୁ କାହିଁକି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ରଖାଗଲା କିଛି ଜଣାଯାଉ ନାହିଁ । ଆମ ଅଞ୍ଚଳ ଜୟପୁର ଅବିଭାଜ୍ୟ ଏଷ୍ଟେଟ୍ ଭିତରେ ନଥିଲା ବୋଲି ଏପରି କରିବା ଘୋର ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇଛି । ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଶାସନ ତଳେ ଆମେ ରହିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ସେ ଯାହା ହେଉ, ଏଣିକି ସେ ଅନ୍ୟାୟ ବଞ୍ଚି ରହିବାର କିଛି କାରଣ ନାହିଁ । ଆମେ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରି ସାରିଛୁ । ଆମେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛୁ ଆମ ଅଞ୍ଚଳ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶରେ କଦାପି ନ ରଖାଯାଉ ।

ତପସିଲ

ଓଡ଼ିଆ ଦାବୀ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଓ ପୂର୍ବ ବିଶାଖପଟଣା ମାଳର ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଅଞ୍ଚଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ମିଶା ନଗଲା ତହିଁର ୧୯୩୧ ଗଣନା ଅନୁସାରେ ଜନସଂଖ୍ୟା :—

	ଦାବୀ	ଓଡ଼ିଶାରେ ନ ମିଶାଯିବା ଜନସଂଖ୍ୟା
୧ । ନବରଙ୍ଗପୁର	୧୯୮୯୧୧	—
୨ । ଜୟପୁର	୨୦୧୦୬୦	—
୩ । କୋରାପୁଟ	୭୪୮୯୮	—
୪ । ପୋଟାଙ୍ଗି	୯୭୪୬୭	—
୫ । ମାଲ୍କର୍	୬୫୨୩	—
୬ । ଖାଡୁଆ ଏ.	୮୮୮୧୨	୬୨୫୩
୭ । ଶୃଙ୍ଗବରପୁ-କୋଟା ମାଳ	୫୩୬୨	—
୮ । ଖାଡୁଆ ବି.	୪୦୭୬୮	୫୩୬୨
୯ । ମାଲ୍‌କାନ୍‌ଗିରି	୭୬୨୪୭	୪୦୭୬୮
୧୦ । ପାର୍ବତୀପୁର ମାଳ	୪୨୬୫୧	—
୧୧ । ରାୟଗଡ଼	୮୩୪୧୨	—
୧୨ । ବିଷମ କଟକ	୬୪୭୫୫	—
୧୩ । ଗୁଣୁପୁର	୧୨୦୮୫୪	—
ମୋଟ	୧୧୦୧୪୦୯	୫୨୩୮୩

ଅନୁନ୍ନତ ପାର୍ବତୀୟ ଲୋକ, ମାଳୁଆ ଲୋକଙ୍କର ଏ ଆସନ୍ନ ଅଭିଯୋଗ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର କର୍ଣ୍ଣ-କୁହରରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବ ତ ? ଅନୁନ୍ନତ ଲୋକ (Backward Tribes)ଙ୍କ ଉନ୍ନତି ସାଧନ ସରକାରଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଦାୟିତ୍ୱ ବୋଲି ପରା ରଡ଼ ପଡ଼ୁଛି ? ତେବେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଦାୟିତ୍ୱ ପାଶୋର ହୋଇ ନ ଯିବ ତ ? ବାସ୍ତବିକ୍ ଏ କି ଅନ୍ୟାୟ ! ଏଗାର ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଲୋକଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ଆଡ଼େ ରଖାଗଲା—ସେମାନଙ୍କର ରକ୍ତର ରକ୍ତ, ମାଂସର ମାଂସ ପ୍ରାୟ ଅଧ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ସାମାନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଟେକ୍ନିକାଲ୍ ଛଳନାରେ ଏପରି ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ବଳପୂର୍ବକ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରାଗଲା । ଯେ ଯାହାହେଉ, ଦେଖାଯାଉ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଏ ବିଷୟରେ ଓଡ଼ିଶା ସରକାର କି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛନ୍ତି !

× × × ×

ଉତ୍ତର ବିଶାଖାପାଟଣା ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ଯୁକ୍ତ ସମ୍ପାଦକ, ନି. ଭା. କ. କମିଟିର ଜଣେ ସଭ୍ୟ, ବ୍ରହ୍ମପୁର ଆନ୍ଧ୍ର ଟାଉନ୍ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସମ୍ପାଦକ ଶ୍ରୀ ଜେ. କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତି ନି. ଭା. କ. କମିଟିର ସଭାପତିଙ୍କ ଆଗରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଥିବା କଥା ଆମେ ଶୁଣି ପାରିଛୁ—

୧ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶର ବୃହତ୍ତମ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଆନ୍ଧ୍ରଙ୍କୁ ଚରମ ହଇରାଣ କରୁଛନ୍ତି ; ତାଙ୍କ ପ୍ରତି କିଛି ବିଚାର କରୁନାହାନ୍ତି । ଆନ୍ଧ୍ରଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ନାଗରିକ ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରାଯାଉଛି । ସେମାନଙ୍କୁ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ନାଗରିକ (Inferior Class of citizen) ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଛି ।

୨ । ନିକଟରେ ଅଧ୍ୟାପକ ରଙ୍ଗା ବ୍ରହ୍ମପୁର ଆସିଥିଲାବେଳେ ସେ ସମ୍ପର୍କରେ ସଭା କରିବା-ପାଇଁ ଆନ୍ଧ୍ର ଟାଉନ୍ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଲା ନାହିଁ; ମାତ୍ର ଜିଲ୍ଲା ଉତ୍କଳ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିକୁ ଅନୁମତି ମିଳିଲା । ଏ ପକ୍ଷପାତିତାର କାରଣ କଅଣ ?

୩ । ଗଞ୍ଜାମ ଓ କୋରାପୁଟ ଉଭୟ ଭାଷା ଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏଥିପୂର୍ବେ ସେଠା ଭୋଟର—ତାଲିକା ତେଲୁଗୁ ଓ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଛପା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ତାଲିକା ସବୁ କେବଳ ଓଡ଼ିଆରେ ଛପା ହୋଇଛି; ତେଲୁଗୁରେ ହୋଇ ନାହିଁ । ଏ ବିଷୟରେ ଆପତ୍ତି କଲେ ମଧ୍ୟ ଫଳ କିଛି ହୋଇ ନାହିଁ ।

୪ । କଟକ ରେଲ୍‌ୱେ ଷ୍ଟେସନ୍‌ରେ ତେଲୁଗୁ-ଟେଲିଗ୍ରାମ କିଛି ରଖା ଯାଉ ନାହିଁ ।

୫ । ବ୍ରହ୍ମପୁରର ଆନ୍ଧ୍ର ଛାତ୍ରମାନେ [illegible]

ସେମାନେ ବୁଝାନ୍ତି ସେହି ଟଙ୍କା ପ୍ରାନ୍ତୀୟ 'ଆନ୍ଧ୍ର-ଭାଷା ବର୍ଦ୍ଧିନୀ-ସମାଜ' ଗୃହରେ—ଯେଉଁଠାରେ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତାପାଇଁ ଅହିଂସା ସଂଗ୍ରାମ ହୋଇଥିଲା—ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ମୃତି-ସ୍ତୂପ ନିର୍ମାଣରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବାପାଇଁ ଅଲଗା (ear-marked) ହୋଇ ରହିବ । କିନ୍ତୁ ତାହା ତାଙ୍କୁ ଫେରିବାକୁ ଦିଆଯାଉ ନାହିଁ । ଉତ୍କଳୀୟ ଜିଲ୍ଲା ଓ ପ୍ରଦେଶୀକ କଂଗ୍ରେସ ନେତୃ ବର୍ଗଙ୍କ ଧମକ-ଚମକ ନୀତିରେ ସେମାନେ ଦୁଃଖ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି ।

୬ । ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତେଲୁଗୁକୁ ଗଞ୍ଜାମ ଓ ଓ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷା କରି ରଖିବାପାଇଁ ଅନେକଥର ଜଣାଇଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା କରାଯାଇ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମାଡ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶରେ ଓଡ଼ିଆ ସେପରି କରାଯାଇଛି—ଇତ୍ୟାଦି ।

ଉପସଂହାରରେ କୁହାଯାଇଛି—"ନୂତନ ଶାସନ—ପଦ୍ଧତି ଅନୁସାରେ ସବୁ ଭାରତୀୟ ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେଲେ ଓଡ଼ିଶା ଏଭଳି ମତ-ଗତ ଛାଡ଼ିବା ଦରକାର । ଏ ଅନ୍ୟାୟ ଆକ୍ରମଣରୁ ଆପଣ ଆମକୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ।"

ଭଲକଥା ! ଯାହା ଉପରେ ଟିପ୍ପଣୀ ଅନାବଶ୍ୟକ । କଥାଟା ନିସ୍ପଷ୍ଟ ସତ୍ୟ ହେଲେ ପ୍ରମାଣ ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼େ ନାହିଁ; ସତ-ମିଛ ମିଶା ମିଶି ହେଲେ ତାକୁ ବାଛିବାକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । କଥା ମିଛ ହେଲେ କିଛି କେଉ ନାହିଁ । ଉପରୋକ୍ତ ଅଭିଯୋଗ ଆରମ୍ଭରୁ ଶେଷଯାଏ ଏପରି ଶେଷ ସ୍ତରରେ ଯେ ସେ ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ଯିବା ଅବୋଧତା ହେବ ମାତ୍ର । ତଥାପି କଥା ମିଛକୁ ସମୟେ ସମୟେ ଏପରି ରୂପରେ ପକାଇ ଦେବାପାଇଁ ଚତୁର ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ଯେ-'ସତ' ତାକୁ ଦେଖି ଡର ପଳାଇ ଯାଏ । ଆମର ପ୍ରବଚନ ଅଛି:—

କହି ଜାଣିଲେ କଥା ସୁନ୍ଦର,
ବାନ୍ଧି ଜାଣିଲେ ମଥା ସୁନ୍ଦର ।

ଓଡ଼ିଶାର ଆନ୍ଧ୍ର ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଏପରି ଭାବରେ ଗୁହାରି—କହି ଜାଣିଛନ୍ତି ଡରେଇ ଜାଣିଛନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସେଥିପାଇଁ କାହା ମିଛ ସତ କରି ପାରୁଛନ୍ତି; ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦୋଷଲାଭ ଦେଉଛନ୍ତି । ଅନେକ ଦିନ ପୂର୍ବେ ଓଡ଼ିଶାର ଅନ୍ଧ୍ର—ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଓ ମାଡ୍ରାଜର ଓଡ଼ିଆ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁଙ୍କ ଅଭାବ—ଅସୁବିଧା ସମ୍ବନ୍ଧେ ବାରମ୍ବାର 'ତୁଳନାତ୍ମକ ଆଲୋଚନା କରି ଦେଖାଇଛୁ—କଥାଟା ପ୍ରକୃତରେ କଅଣ । ଆଜି ସେ ପିଷ୍ଟ ପେଷଣ କରିବାକୁ ନାହୁଁ । ତେବେ ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟରେ କେତୋଟି ସିଧା ପ୍ରଶ୍ନ ଏଠା ଅଭିଯୋଗ କାରୀଙ୍କୁ ପଚାରୁଛୁ—

୧ । ମାଡ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶରେ ଯେ କୌଣସି ରେଡ଼ିଓରେ ଓଡ଼ିଶା-ପ୍ରୋଗ୍ରାମ ଥିବା କଥା କେହୁ ଶୁଣିଛ ବା ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖିଛ ?

୨ । ଅଧ୍ୟାପକ ରଙ୍ଗାଙ୍କୁ ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ପକ୍ଷରୁ ତ ସମ୍ମିଳିତ ଅଭିନନ୍ଦନ କରାଗଲା । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦଳଗତ ଅଭିନନ୍ଦନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆବଶ୍ୟକତା କଅଣ ଥିଲା ? ଅଥବା ସଙ୍ଗଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ଧ୍ର କମିଟିର କିଛି ଭିତର ମସୁଧା ଥିଲା । ପୁଣି ମୌଳିକ ଭାବରେ ଦେଖିଲେ— ପ୍ରଥମେ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ଏ 'ଅନ୍ଧ୍ର ଟାଉନ୍ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି'ର ଆବଶ୍ୟକତା କେଉଁଠାରେ ? ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଏ ପ୍ରାଦେଶିକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା କାହିଁକି?

୩ । ଅନ୍ଧ୍ର ବଣିକମାନେ ଗାନ୍ଧି-ନିଧି ପରି ପବିତ୍ର ମହତ୍ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦାନ କରିବେ ତ କରିବେ—ଆଉ ଏ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ସର୍ତ୍ତ (Condition) କାହିଁକି ? ଅନ୍ଧ୍ର-ଭାଷ-ଭାଷୀଙ୍କ ସମାଜ ପୂର୍ବରେ କଅଣ କରିଥିଲା, ତାହା ଜାଣି ନାହୁଁ । ମାତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହା ପ୍ରାଦେଶିକ ବିଦ୍ୱେଷରେ କପରି ମନ୍ତ୍ରଣାଗାର ହେଉଛି, ତାହାକି ଅଭିଯୋଗ-କାରୀ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ? ତେବେ, ତେଇଁ ଶୋଇବ ଯିଏ, ତା'କୁ ଉଠେଇବ କିଏ ? ସେ ବିଦ୍ୱେଷର ପରିଣାମ ଓ ବୃଦ୍ଧି ସମ୍ପାଦନ ଜାଣୁ ଜାଣୁ କାହିଁକି ଦବାଯିବ ବା କରାଯିବ ?

୪ । ମାଡ୍ରାଜ ସରକାର ଓଡ଼ିଆଙ୍କୁ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ଅଧିକ କ୍ଷମା ମାଗୁଛନ୍ତି ସତ—କିନ୍ତୁ ଅଭିଯୋଗକାରୀ କ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷକ ପୁସ୍ତକ ଇତ୍ୟାଦି ଅଭାବରେ ଓ ସ୍ଥାନାଭାବ ପ୍ରତ୍ୟୋଜନାରେ ଏ ଅଦେଶ ନ ମାନି ସହୁଁ ହୋଇଛି ? ଅନେକ ଯେତେକରୁ ଜାଣୁ ବରଂ ଗଞ୍ଜାମରେ ତେଲୁଗୁ ସ୍କୁଲମାନେ ଅଧିକ ସୁବିଧା ପାଉଛନ୍ତି ।

୫ । ମାଡ୍ରାଜ ପ୍ରଦେଶର ହୋଟେଲ-ତାଲିକା ଓଡ଼ିଆରେ ଛପା ହେବାର କେହୁ ଶୁଣିଛ ବା ସ୍ୱପ୍ନରେ ଦେଖିଛ ?

ସେ ଯାହା ହେଉ, ଯେ ନ ବୁଝିବାପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଛି, ଦ୍ୱେଷମୂଳକ ପ୍ରଚାର ଚଳାଇଛି, ତା ଆଗରେ ତଥ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ଲାଭ କଅଣ ?

ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା । ମାଡ୍ରାଜ ଓଡ଼ିଆମାନେ ସେମାନଙ୍କର ନାଯ୍ୟ ଅଭାବ—ଅଭିଯୋଗ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅନେକଥର କଂଗ୍ରେସ ତୁଙ୍ଗ ନେତୃବର୍ଗଙ୍କୁ ଲେଖିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କଥା ଦୂରେ ଥାଉ, ସେ ବିଷୟରେ ଉତ୍ତର—ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିଏ ମଧ୍ୟ କେବେ ମିଳି ନାହିଁ । ଏବେ ଛତ୍ରେ ଅନ୍ଧ୍ର ମନ ମୁତାବକ କିଛି ଲେଖି ପଠାଇଦେଲେ, ତା' ଉପରେ ଉପର ମହଲରୁ ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଷି ମଗାଯାଉଛି । ହଁ, ବିଚାର କଅଣ ? ଉପର ମୁଣ୍ଡରେ ନିଜ ଲୋକ । ଆମର ପ୍ରବଚନ ଅଛି—

'ଘରଶୁଣି ପଦ ଆମର, ଅନ୍ଧାରରେ ବସିଲେ କି, ଇଜାଗରେ ବସିଲେ କି ? ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଅଛି—

ତା' ମୁହଁକୁ ଧାନ ଭରଣେ,
ତା' ମୁହଁକୁ କଉଡ଼ି ପଣେ ।

ତେବେ, ଏପରିସ୍ଥିତିରେ ଖଣ୍ଡିଆ କବିତା ସ୍ମରି ହେଉ ସିନା—

ତା' କରମରେ ଖିର ଖିରସା,
ତା' କରମରେ ଲଡୁ,
ତା' କରମରେ ଶାରଧା ଖଡ଼ା
ଘୋଟିବେଲ ଘୋଟିବେଲ ମରୁ ।

ମଧୁସୂଦନ ଦେବ
ସମ୍ପାଦକ, ବୀଣା

Digitized by srujanika@gmail.com

ପୁସ୍ତକ ପରିଚୟ

ରାଜକବି ରାଧାମୋହନ

ମୂଲ୍ୟ ଆଠଅଣା । ପଚିଶ ପୃଷ୍ଠାଧିକ ।
ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ ଭୀମସେନ ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ଚିକିଟିର ଭୂତପୂର୍ବ ରାଜା 'ରାଜକବି-ରାଧାମୋହନ' ରାଜେନ୍ଦ୍ରଦେବ ଜଣେ ଲବ୍ଧପ୍ରତିଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟ ଉପାସକ, ସଙ୍ଗୀତ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଏବଂ କଳା ରସିକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅତୁଳିତ ଅବଦାନ ଆଜି ଉତ୍କଳ-ସାହିତ୍ୟ-ଭଣ୍ଡାରକୁ କଳାମୂର୍ତ୍ତି କରି ରଖିଛି । ଏ କଥା ସର୍ବବାଦୀ । ରାଜା ରାଧାମୋହନଙ୍କର 'ପ୍ରେମ ମଞ୍ଜରୀ' 'ପ୍ରକୃତି ବର୍ଣ୍ଣନା' ପ୍ରଭୃତି ମହାକାବ୍ୟ ଏବଂ 'ପାଞ୍ଚାଳି ପଞ୍ଚ ଅପହରଣ' 'ପଦ୍ମମାଳା ସହଗମନ' 'ପାଣ୍ଡବ ବନବାସ' ପ୍ରଭୃତି ନାଟକାଦିରେ ଯେଉଁ ମହନୀୟ ଭାବାଦର୍ଶ ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି ତାହା କୌଣସି ନାଟକରେ ସମ୍ଭବପର ନୁହେ । ରାଜା ରାଧାମୋହନଙ୍କର ଲେଖନୀ ଶୈଳୀ ସାହିତ୍ୟ ଇତିହାସରେ ନୂତନ ଯୁଗାନ୍ତର ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ସେ ଉତ୍କଳ ରାଜକୁଳ ମଧ୍ୟରେ କିପରି ଦୂରଦର ସାହିତ୍ୟିକ, ଭାବ ପ୍ରବଣ, ରସାର୍ଦ୍ର ହୃଦୟ ଥିଲେ ସେ କଥା ଲେଖକ ଏହି ପୁସ୍ତିକାଟିରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଛନ୍ତି । ତହୁଁ ଚିକିଟି ରାଜବଂଶାବଳୀ ଏବଂ ରାଜା ରାଧାମୋହନଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ଦେଶ ପ୍ରାଣ ଶ୍ରୀ ୰ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ସମୃଦ୍ଧିଶାଳୀ ରାଜ୍ୟ ପରିପାଳନା ଏବଂ ତାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ତରୁଣ ରାଜା ଶ୍ରୀ ଶଚୀଦାନନ୍ଦ ରାଜେନ୍ଦ୍ରଦେବଙ୍କ ପାରମ୍ପରିକ ଐତିହ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ କିପରି ପ୍ରଗତିଶୀଳ ହୋଇ ଆଗେଇଛନ୍ତି ଏ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ପୁସ୍ତକର ପୃଷ୍ଠାକୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମୂର୍ତ୍ତି କରି ରଖିଛି । ଏଥିରେ ଚିକିଟିର ପାରମ୍ପରିକ ଇତିହାସ ସଂକ୍ଷେପରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଛି । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏହି ପୁସ୍ତିକାଟି ଐତିହାସିକମାନଙ୍କୁ ଉପାଦେୟତା ଯୋଗାଇବାରେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବ ।

ବାଗ୍ରା

ମୂଲ୍ୟ ବାରଅଣା । ଷୋଳଏ ପୃଷ୍ଠା ।
ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ, ଏମ୍. ଏ.

କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ବାବୁ ବଡ଼ ଲୋଭୀ । ଭାବର ଗଭୀରତା ସଙ୍ଗେ ଭାଷାର ସରସ ପଦ ସଂଯୋଜନା ତାଙ୍କୁ କୃପଣ ଉପାଧି ଦେବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ମନେ କରୁନାହିଁ । ଭାଷା ଏବଂ ଭାବ ଏହି ଦୁଇଟି ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟତୀତ ସାହିତ୍ୟ ହୋଇ ନ ପାରେ । ସେଥିରେ କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ବାବୁ ଶୀର୍ଷ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ପାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର କବିତା—କବିତା ନୁହେ, ସଙ୍ଗୀତ ।

ଜୟପୁରର ତିନି ମାଇଲ ଦୂରରେ ପ୍ରକୃତି ରାଣୀଙ୍କର କୁଞ୍ଚିତ କୁନ୍ତଳକୁ ମୁକୁଳାଇ ଦେଇଛି ବାଗ୍ରା ପ୍ରପାତ । ସେଇ ଶିଳ୍ପର ସୌରଭରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ କବି-କୁଞ୍ଜ ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି ବାଗ୍ରା କାବ୍ୟ । ଏଥିରେ ଦଶଟି ଛୋଟିଆ ଛୋଟିଆ ସର୍ଗ ଏକାଧାରରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ପାଠ କଲା ବେଳକୁ ପାଠକ ନିଜେ କବିତା ସହିତ ଲୟହୀନ ହୋଇ ଅନୁଭବ କରେ ସତେ କି କବି କୁଞ୍ଜଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ବାଗ୍ରା ପ୍ରପାତ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି । ଏ କଥା ଅତିରଞ୍ଜିତ ନୁହେ । ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ତାଙ୍କର ଲେଖନୀ ଉପରେ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟି କରନ୍ତୁ ।

—o—

'ଉତ୍କଳିକା'

ମୂଲ୍ୟ ଏକ ଟଙ୍କା । ଶହ ପୃଷ୍ଠାଧିକ ।
ଲେଖକ—ରାଜା ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ ବର୍ମା,
ଓ. ଏସ୍. ସି.

'ବୀଣା'ର ସୁପରିଚିତ ଲେଖକ ରାଜା ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ ବର୍ମାଙ୍କ 'ଉତ୍କଳିକା' ବହିରେ ଆଠଗୋଟି ସୁନ୍ଦର ଗଳ୍ପ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ଲେଖକଙ୍କର ମୌଳିକ ଶୈଳୀ, ନିପଟ ଭାଷା,

Digitized by srujanika@gmail.com

ନିଖୁଣ ଭାବ ଧାରା ଗଳ୍ପ ଗୁଡ଼ିକୁ ସରସ ଏବଂ ସୁଖ ପାଠ୍ୟ କରିପାରିଛି । କଥାକାର ତରୁଣ, ତଥାପି ଭାବର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ସହିତ ପଦ ସଂଯୋଜନାର ଗଭୀର ଦକ୍ଷତା ତଦୀୟ ପ୍ରୌଢ଼ତ୍ୱର ପରିଚୟ ଦେଉଛି ।

ଲେଖକ । 'ଯୌବନ ଦୁଆରେ ମୋର କୋକିଳ କୁହେ, ମନ ବଗିଚାରେ କେତେ ଫୁଲ ଯେ ଫୁଟେ' ଗୀତଟିକୁ ଭିତ୍ତି କରି 'କୋକିଳା' ଶୀର୍ଷକ ଗଳ୍ପଟିକୁ ଅବତାରଣା କରିଛନ୍ତି । ନାୟିକା ବାଣୀ ନବ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଶୀଳା । ଜ୍ୟୋସ୍ନା ବିଧୌତ ଉଦ୍ୟାନରେ ବାଣୀ ସହିତ ପୂର୍ବ ପରିଚିତ ଚନ୍ଦ୍ର ପୂର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ । ବାଣୀକୁ ବ୍ରୀଡ଼ା ବାଧା ଦେଲା । ସନ୍ଦେହର ଯବନିକାନ୍ତରାଳରେ ରହି ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶେଷ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କଲା । ତତ୍ପରେ ମିଳନ ଅତି ମଧୁର ହୋଇ ଉଠିଛି ।

'ଉଷାର ବିନିମୟ' ସାମାଜିକ ଘଟଣାର ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଉଦାହରଣ ବୋଲି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ଏଥିରେ ଲେଖକଙ୍କର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟ ଆଲୋଚ୍ୟ ।

'ଫେବୃଏସ୍ ଛନ'ରେ ସଙ୍ଗୀତ କଳାର ମଧୁର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା ହୋଇଛି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କପିଳେଶ୍ୱର ଦାସଙ୍କ ମତାନୁସାରେ ପତ୍ରୀୟମାନ ଯେ ଲେଖକ ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ । ଦୀର୍ଘ ଚାରି ବର୍ଷ ପରେ 'ଫେବୃଏସ ଛନ'ରେ ଅନୁରାଧାଙ୍କ ସହିତ ଗଳ୍ପ ନାୟକଙ୍କର ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । ଦୁହେଁ ପରସ୍ପର ପ୍ରେମାସ୍ପଦ ବିନିମୟ କଲେ । କିନ୍ତୁ ଚାରିବର୍ଷ ତଳର ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରଣୟ ଆଜି ଆଉ ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ମଉଳା ପ୍ରଣୟ କୁସୁମ ବୃନ୍ତରୁ ଝଡ଼ିଗୋ ନିକଟ ହୋଇ ଆସିଛି ।

ଯେ ଯାହାକୁ ହୃଦୟ ଖୋଲି ପ୍ରେମ କରେ ସେ ତାହାକୁ ପାଏନା । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ସେହି ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ ଚିତ୍ତକୁ 'ସମର୍ପଣ' କରି ଅନୁପମ ବିଦାୟ ନେଇଛି ଏହି ଗଳ୍ପରେ ।

ରଚନାର ଭାବ, ଭଙ୍ଗୀ, ଶୈଳୀ ସ୍ୱାଧୀନ । ଲେଖକ ବାସ୍ତବତା ସଙ୍ଗେ ଆଦର୍ଶ ମିଶାଇଛନ୍ତି । ସେ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ବ୍ୟତୀତ 'ଦେଲ ଜପ ସଖି ଯଉବନ'ରେ ଶିଳ୍ପୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି ।

ଲବ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠ ଚିତ୍ର ଶିଳ୍ପୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶରଚ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ତୂଳୀ ସ୍ପର୍ଶରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗଳ୍ପାଦ୍ୟର ଭାବ ରଞ୍ଜନ ଛବି ଗୁଡ଼ିକ ଏବଂ ବହୁ ବର୍ଣ୍ଣାଙ୍କିତ ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପଟର ମନୋହର ଚିତ୍ରଟି ବହିର ଯୌବନକୁ ରସାଣିତ କରି ରଖିଛି । ବୋଧହୁଏ ଉତ୍କଳରେ ଏ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ଶୈଳୀ ସର୍ବ ପ୍ରଥମ ଓ ମନୋହର । ପୁସ୍ତିକାଟିର got up ଅନୁଯାଇ ଏକ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟ ଶସ୍ତା ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

ଦୀର୍ଘ ଜୀବନ କରନ୍ତୁ—ଉଦୀୟମାନ ତରୁଣ ଲେଖକଙ୍କର ଲେଖନୀ ଏଭଳି ଆଦର୍ଶ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁସ୍ତକମାଳା ସୃଷ୍ଟି କରି ଜାତୀୟ-ସାହିତ୍ୟ-ସଂସ୍କୃତି-ଭଣ୍ଡାରକୁ ଭଳି ମୁଖରିତ କରୁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ନିୟମାବଳୀ

'ବୀଣା' ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ଚାନ୍ଦ୍ରମାସ ପ୍ରଥମ ଦିବସରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବ । ଲେଖକଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ଯେ ରଚନା ଗୁଡ଼ିକ ଇଂରେଜୀ ମାସ ସତ୍ତର ତାରିଖରେ ପଠାଉ ଥିବେ ।

୨. ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଲେଖିଥିବା ଉଚିତ । ରଚନାର ନିମ୍ନଭାଗରେ ନିଜର ଠିକଣା ଦେବାପାଇଁ ବିନୀତ ଅନୁରୋଧ ।

୩. ଅମନୋନୀତ ଲେଖା ଫେରସ୍ତ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ ।

ସମ୍ପାଦକ 'ବୀଣା'
ଟିକଲି (ବିଶାଖପାଟଣା ଜିଲ୍ଲା)

ବିଜ୍ଞାପନ

'ବୀଣା'ର ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ସଡାକ ଟ ୪୧ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧବାର୍ଷିକ ଟ ୩୯, ଏହା ଅଗ୍ରୀମ ଦେୟ । ଗ୍ରାହକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପଠାଯିବ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖଣ୍ଡର ମୂଲ୍ୟ ଟ • ୨୬

୧. 'ବୀଣା' ସମ୍ପର୍କରେ ଯେ କୌଣସି କଥା ପତ୍ରଦ୍ୱାରା ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ଗ୍ରାହକମାନେ ନିଜ ନିଜର ଗ୍ରାହକ ନମ୍ବର ଲେଖିବାରେ ଭୁଲିବେ ନାହିଁ ।

୨. କିଛି କାଳ ପାଇଁ ଗ୍ରାହକ ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କଲେ ସ୍ଥାନୀୟ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସକୁ ଏବଂ ଦୀର୍ଘ କାଳ ପାଇଁ ହେଲେ 'ବୀଣା'ର ପରିଚାଳକଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ ଗ୍ରାହକ ଗ୍ରାହିକାମାନେ 'ବୀଣା' ଶୀଘ୍ର ପାଇ ପାରିବେ ।

୩. ବିଜ୍ଞାପନ ସମ୍ପର୍କରେ ପରିଚାଳକଙ୍କ ସହିତ ପତ୍ର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ।

୪. କୌଣସି କାରଣ ବଶତଃ 'ବୀଣା' ପାଇବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେଲେ ଗ୍ରାହକେ ନିଜର ଗ୍ରାହକ ନମ୍ବର ଦେଇ ପରିଚାଳକଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ 'ବୀଣା' ଯଥା ସମୟରେ ପାଇ ପାରୁଥିବେ ।

୫. ରଚନା ବ୍ୟତୀତ ଯେ କୌଣସି ବିଷୟ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ପରିଚାଳକଙ୍କ ଠିକଣାରେ ଲେଖିଲେ ଉତ୍ତର ପାଇ ପାରିବେ ।

ଶ୍ରୀ ଭବାନୀ ପ୍ରସାଦ ଦେବ
ପରିଚାଳକ 'ବୀଣା'
ଟିକଲି (ବିଶାଖପାଟଣା ଜିଲ୍ଲା)

ବିଜ୍ଞାପନର ନିୟମାବଳୀ

ଏକ ମାସ ନିମନ୍ତେ ପୃଷ୍ଠାର ପ୍ରତି ସ୍ତମ୍ଭର ଏକ ଧାଡ଼ିକୁ	ଟ ୦ ୧
„ „ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ	ଟ ୩୦
ସେହି ବିଜ୍ଞାପନଟି ଛ'ମାସଯାଏ ଦେଲେ ପ୍ରତି ମାସକୁ ପ୍ରତି ଧାଡ଼ିକୁ	ଟ
„ „ „ „ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକ ପୃଷ୍ଠାକୁ	ଟ ୨୦

ଶ୍ରୀ ଭବାନୀ ପ୍ରସାଦ ଦେବ
ପରିଚାଳକ 'ବୀଣା'
ଟିକଲି (ବିଶାଖପାଟଣା ଜିଲ୍ଲା)

Digitized by srujanika@gmail.com

ସୂଚୀ

	ବିଷୟ		ଲେଖକ	ପୃଷ୍ଠା
୧ ।	ସୁଭାଷିତାନି	[କବିତା]	ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଗୋପବନ୍ଧୁ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ	୧
୨ ।	ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟରେ କାମ ଓ ପ୍ରେମ	[ଆଲୋଚନା]	ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ତାମଣି ଦାଶ ଏମ୍. ଏ.	୨
୩ ।	ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ରାହୁ	[ଗଳ୍ପ]	ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ହୋତା ଏମ୍. ଏ.	୬
୪ ।	ମୋର ପୂଜା	[କବିତା]	ଶ୍ରୀ ସୁଧାଂଶୁ ଶେଖର ରାୟ	୧୦
୫ ।	ଭାରତରେ ବାଣିଜ୍ୟ ନୀତି	[ପ୍ରବନ୍ଧ]	ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ରଥ, ଏମ୍. ଏ.	୧୧
୬ ।	ଗ୍ରେସ୍‌ବାଲ	[ଗଳ୍ପ]	ଶ୍ରୀମତୀ ବସନ୍ତ କୁମାରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଏମ୍. ଏ.	୧୫
୭ ।	ତୁମଲାଗି	[କବିତା]	ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ ଚରଣ କାନୁନ୍‌ଗୋ ବି. ଏ.	୨୦
୮ ।	ଗୋଧୂଳି ଓ ସଂଧ୍ୟା	[ପ୍ରବନ୍ଧ]	ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ	୨୦
୯ ।	ଜୀବନ ଓ ଯୌବନ	[ଗଳ୍ପ]	ଶ୍ରୀ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ	୨୨
୧୦ ।	ସ୍ୱରାଜ୍ୟରେ କଣ କରିବ ?	[ପ୍ରବନ୍ଧ]	ଡାକ୍ତର ଶ୍ରୀ ରାଧାଚରଣ ପଣ୍ଡା ଏଲ୍. ଏମ୍. ପି.	୨୫
୧୧ ।	ସମ୍ପାଦକୀୟ			୨୯

ବିଶେଷ ବିଜ୍ଞପ୍ତି

ଦୀର୍ଘଦୁଇ ବର୍ଷର ବ୍ୟବଧାନ ପରେ 'ବୀଣା' ଏହି ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରକାଶପାଇ ନିଜର ଗ୍ରାହକ-ଗ୍ରାହିକା, ପାଠକ-ପାଠିକା, ଲେଖକ ଲେଖିକାଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଛି । ଆଶାକରୁ ଆମେ ସେହି ପୂର୍ବ ସହାନୁଭୂତି ପାଇପାରିବୁ ।

ନୂତନ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ । ବିଶେଷ ସାବଧାନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତ୍ରୁଟି ପରିଲକ୍ଷିତ ହେବାର ଦେଖାଯାଏ ଆଶାକରୁ ଆମେ ଉତ୍ସାହ ପାଇବୁ ।

ପରିଚାଳକ
ବୀଣା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଓଁ ଯସ୍ତେ ସ୍ତନଃ ଶଶୟୋ ଯୋମୟୋଭୂ
ର୍ଯୋ ରତ୍ନଧା ବସୁବିଦ୍ୟଃ ସୁଦତ୍ରଃ ।
ଯେନ ବିଶ୍ୱା ପୁଷ୍ୟସି ବାର୍ଯାଣି
ସରସ୍ୱତୀ ତମିହ ଧାତବେ କଃ ॥

ସୁଭାଷିତାନି

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣ

ମଣିରଞ୍ଜିତ କଙ୍କଣ ନିକ୍ୱଣନୈଃ କଲକଚ୍ଛପିକା-ରଣିତାନୁକୃତଂ
ପିକ ପଞ୍ଚମ ମନ୍ଦ୍ରତର ସ୍ୱର-ଲମ୍ପିତଂ ଗୀତମହଂ ନମାମି ଦେବ୍ୟାଃ ।୧।
ଶ୍ରୁତିଷୁ ପ୍ରଭେଦ ରହିତଂ ନିଗମାଗମାଦ୍ୟଂ
ସ୍ୱଚ୍ଛାନ୍ତରଙ୍ଗ ମଣିପୀଠ ମହୋଜ୍ୱଲାଢ୍ୟଂ
ବୀଣା ପ୍ରବ ମଧୁରାଙ୍ଗୁଳି ମୂଳନୈକ-
ତାନଂ ଭଜେ ଧୃର ମହୌଷ କନାର୍ଦ୍ଧ୍ୟମାନଂ ୨ ।
ନାଦାମୃତଂ ପିବତ ଧାବତ ତାପହାରେ ସ୍ୱାନ୍ତେ ପ୍ରବୋଧ ମଧୁରାଂ ବିକାଶ କାନ୍ତି ।
ଶାନ୍ତାନ୍ତରଙ୍ଗଗତ ଦୋଷ ନିରସ୍ତ ନଦୀଂ ସୁସ୍ନିଗ୍ଧ ସ୍ନିଗ୍ଧ ପ୍ରଲୟ ଦୁଃଖ ବିନାଶ ଦକ୍ଷଂ । ୩ ।
ଛନ୍ଦୋଲୀଲା ବନାତଳେ ରଣିତା ଜନାନାଂ ଚାନ୍ତଃ ପ୍ରସାଦଜନ୍ତୁ ବିବୃଦ୍ଧିକରୀ ତୁ ବୀଣା ।
ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ପଦ୍ ବଳା ବିମଳୀ କରୋତୁ ଲୋକସ୍ୟ ସୁପାଠକ ଜନାନ୍ତର ତାପମାଶୁ । ୪

Digitized by srujanika@gmail.com

ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟରେ କାମ ଓ ପ୍ରେମ

ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ତାମଣି ଦାସ

ଜଣେ ବଙ୍ଗ ସମାଲୋଚକ ଓ ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟରସିକ ଥରେ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ପ୍ରେମଲୀଳା ସମ୍ପର୍କରେ ଲେଖିଥିଲେ 'ଜୀବନ' ବା ମନୁଷ୍ୟର ସମଗ୍ର ସତ୍ତା ଦେହମୟ । ଯାହାକୁ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆତ୍ମା କହୁ ତାହା ଆକାଶରେ ତଡ଼ିତ୍‌ପ୍ରବାହ ପରି, ଦୁଗ୍ଧରେ ନବନୀତ ପରି, ଏହି ଦେହରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଅଛି । ଆଲୋଡ଼ନ ବିଲୋଡ଼ନ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏହି ଦେହର ମର୍ମସ୍ଥଳରୁ ତାହାର ସ୍ଫୁରଣ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଅଦ୍ଭୁତ ଜୀବନ ଦେହର ରହସ୍ୟରେ ବନ୍ଧା ! ମନୁଷ୍ୟର ଏହି ଦେହଖଣ୍ଡରେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ରହିଅଛି ମହାକବି ତାହାର ଅତଳ ପ୍ରଦେଶରୁ ଜୀବନର ବଡ଼ବଡ଼ ସତ୍ୟ ଉଦ୍ଧାର କରି ତାହାକୁ ଅପୂର୍ବ ରସରେ ମଣ୍ଡିତ କରନ୍ତି । *

ସମାଲୋଚକଙ୍କର ଏ ତତ୍ତ୍ୱକଥା ଯଥାର୍ଥ । କାଳିଦାସଙ୍କ ମେଘଦୂତରେ ଦେହର ଆରତି ଓ ଯୌବନ ପିପାସାର ଦୁର୍ଦ୍ଦମ ଆକାଂକ୍ଷା ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଅଛି । ତଥାପି ଏହା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ କାବ୍ୟରସ ସୃଷ୍ଟି କରି ବହୁ ଶତାବ୍ଦୀ ପରେ ସୁଦ୍ଧା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ପରମ ଆଦରଣୀୟ ବସ୍ତୁ ହୋଇଅଛି । ଏହାର କାରଣ କଣ କେବଳ ସେହି ଦୈହିକ ପିପାସାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଲୀଳା ? ଏହି ଦେହ-ଲାଳସା ମଧ୍ୟଦେଇ ବିରହୀଯକ୍ଷ ହୃଦୟର ସୌକୁମାର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ନେହ ପ୍ରବଣତା, କଣ ପରିସ୍ଫୁଟ ହୋଇନାହିଁ ? ସେକ୍‌ସପିଅର୍‌ଙ୍କ ଆଣ୍ଟୋନି ଓ କ୍ଲିଓପେଟ୍ରା ପୃଥିବୀର ନାଟ୍ୟସାହିତ୍ୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ପଦ । ଦେହସମ୍ଭୋଗର ଉଦ୍ଦାମ ଓ ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଚିତ୍ର ଏହି ନାଟକରେ ଯେପରି ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ଭାବରେ ଅଙ୍କିତ ହୋଇଅଛି ସେପରି ଦୁର୍ଲଭ ଓ ଅଭୂତ-ପୂର୍ବ ନାଟକ ପୃଥିବୀର ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସରେ ବହୁତ କମ୍ ଦେଖାଯାଏ । ଏଥିରେ ପ୍ରେମ ନୁହେଁ ରୂପଜ ମୋହ, ଦେହ-ସମ୍ଭୋଗ କିମ୍ବା କାମର ଲୀଳା ରୂପାୟିତ ହୋଇଅଛି । କିନ୍ତୁ ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଏହି ନାଟକରେ ଯେଉଁ ସର୍ବତ୍ୟାଗର ଦିବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରକଟ ହୋଇଅଛି, ସେଥିରେ ଭୋଗ-ପିପାସା ଯେପରି ମୃତ୍ୟୁପିପାସାରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି ଅତି ସାଧାରଣ ଦେହଧର୍ମ ପାଇଁ ଆତ୍ମ-ବିଲୋପ ଓ ଦୁଃଖପରିଣାମର ଯେଉଁ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଚିତ୍ର ଅଙ୍କିତ ହୋଇଅଛି ତାହାହିଁ ରୂପଜ ମୋହ ଓ ଦେହର ଭୋଗତୃଷ୍ଣାକୁ ଅପୂର୍ବ ମହିମାରେ ମଣ୍ଡିତ କରି ଦେହାଧିଷ୍ଠିତ କାମର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଜୟ ଘୋଷଣା କରୁଅଛି । ମନ୍ଥିତ ଦେହ-ଚେତନାରୁ ସର୍ବତ୍ୟାଗୀ ମହିମାମୟ ପ୍ରେମାମୃତର ଉଦ୍ଭବ ହୋଇଅଛି । ତେଣୁ ଦେହକୁ ଛାଡ଼ି ଆତ୍ମାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ କିପରି ସମ୍ଭବ ? କାମ କିମ୍ବା ଯୌନ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ମନୁଷ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଏହି ଦେହର ଆରତି ପାଇଁ, ଭୋଗ ସ୍ପୃହାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ନିମନ୍ତେ ତିଳ ତିଳ କରି ନିଜକୁ ନିଃଶେଷ କରି ଜୀବନକୁ ଶୂନ୍ୟ କରେ, ସେତେବେଳେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ସେ ସାମାନ୍ୟ ଲୋକ ନୁହେଁ—ଅନନ୍ତ ଶକ୍ତି ସମ୍ପନ୍ନ ମହାତ୍ୟାଗୀ ବୀରପୁରୁଷ । ସେ ରକ୍ତମାଂସ ଲୁବ୍ଧ ଦୁର୍ବଳକାମୁକ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ, ସେ ସର୍ବତ୍ୟାଗୀ ଶ୍ମ ନଗରୀ ମହେଶ୍ୱର, ଏହି କାମ ହିଁ ଶେଷରେ ଦେଖାଯାଏ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଚରମ ବିକାଶ

ରୂପେ- ଏହି କାମର ମନ୍ଦାକିନୀ ନିର୍ଝରିଣୀ ଓ ପ୍ରେମ । ଏହି ପ୍ରେମ ତ ସେହି ଦେହର ରହସ୍ୟମୟ ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ପରିଣତି । ତେବେ କାମ ପ୍ରେମ ମଧ୍ୟରେ ସୀମା ରେଖା କେଉଁଠାରେ ? କାମକୁ ନାୟିକା କଳ୍ପନା କରି ପ୍ରେମର ଆରମ୍ଭ କରି କଲାଣି ? ଦୁହେଁ ଏକ ଗୋଟିଏ ବୃନ୍ତର ଦୁଇଟି ଫୁଲ । ସେଥିପାଇଁ ହୁଏତ ବୈଷ୍ଣବକବିଚୂଡ଼ାମଣି ଅଭିମନ୍ୟୁ ଲେଖିଅଛନ୍ତି

ନାରୀରେ ନାରୀ ପୁରୁଷେ ପୁରୁଷ
ରତିହୀନ ପ୍ରୀତି ହୁଏ ନିରସ
ନାରୀ ପୁରୁଷେ ରତି ପ୍ରୀତି ଜାତ
ଦୁଇମତ ସେହି ନୁହେ
ସ୍ୱକୀୟ ପରକୀୟ ଭେଦ ତହିଁ ।

ଏ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ସ୍ୱକୀୟା ଓ ପରକୀୟା ପ୍ରୀତିର ଜଟିଳତତ୍ତ୍ୱର ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବା ଲେଖକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଲୀଳାରେ କାମର ଉତ୍କଟ ଗନ୍ଧ ଆଘ୍ରାଣ କରି ଯେଉଁମାନେ ତାକୁ ଅରୁଚି ଓ ଅଶ୍ଳୀଳତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କହି ଦୂରରୁ ପରିହାର କରିବାକୁ ବସନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଦେହଘଟିତ କାମର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶକ୍ତି ଓ ମହିମାର କଥା ବୁଝାଇଦେବା ଏ ପ୍ରବନ୍ଧର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଭୋଗର ଭିତରେ ଯଦି ତ୍ୟାଗର୍ ସାଧନା ଥାଏ, ପରର ପ୍ରୀତିସମ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଯଦି ଆତ୍ମବଳି ଦେବାର ବାସନା ବଳବତୀ ହୋଇ ଉଠେ, ସେତେବେଳେ ଏହି ତ୍ୟାଗୀ ମନୁଷ୍ୟର ଅଦେୟ ହୋଇ କିଛି ରହେନାହିଁ ।ସେ ତାହାର ପ୍ରେମାସ୍ପଦ ନିମନ୍ତେ ନିଜର ଦେହ ପ୍ରାଣ କୁଳ-ଶୀଳ ଅକାତରେ ଓ ଅମ୍ଳାନ ବଦନରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଯଦି ସେ ତାର ଏହି ସୁନ୍ଦର ସୁକୁମାର ଦେହଟିକୁ ତାର ପ୍ରେମିକଟିର ପରିତୃପ୍ତି ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରେ ତେବେ ସେ କଣ ତାର ତ୍ୟାଗ ନୁହେଁ । ଏହି ଦେହଦାନ ବୈଷ୍ଣବ ସାଧନାର ଗୋଟିଏ ବଡ ଅଙ୍ଗ । ଦେହ ନଦେଇ ଆତ୍ମାକୁ ଦାନ କରିବା କିପରି ସମ୍ଭବ? ଏହି ଦେହ ନିବେଦନର ରସ ମାଧୁରୀ ବୈଷ୍ଣବ ଯେପରି ଜାଣି ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ର ସେପରି ଜାଣିନ୍ତି ନାହିଁ । ନିଜର ଲୋଚନଦ୍ୱୟକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନୁହେଁ ନିଜ ଦେହର କ୍ଷୁଧା ନିବାରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନୁହେଁ , କୃଷ୍ଣଙ୍କର ପ୍ରୀତି ସମ୍ପାଦନ କରିବାପାଇଁ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧିକାଙ୍କ ଯେଉଁ ଦାନ , କୁଳ ଶୀଳ ମାନ ବର୍ଜନ, ଆତ୍ମ ବିସ୍ମୃତି ଅକ୍ଳାନ୍ତ ସାଧନା ତାହା କି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଚରମ ବିକାଶ ନୁହେଁ ? ଆତ୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରୀତି ଯେଉଁଠାରେ ମୁଖ୍ୟ ନ ହୋଇ କୃଷ୍ଣେନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରୀତି ମୁଖ୍ୟ ହୋଇ ଉଠେ,ସେଠାରେ ଦେହ କୁଳଶୀଳ ମାନମର୍ଯ୍ୟାଦାର ସ୍ଥାନ କାହିଁ ? କୃଷ୍ଣ ସୁଖୀ ହେଲେ ତ ରାଧାଙ୍କର ପରମାନନ୍ଦ – ଅସୀମ ଆତ୍ମତୃପ୍ତି ଏହାହିଁ ପ୍ରୀତିର ଚରମ ଆଦର୍ଶ । ଏହାକୁ କାମ କହ କି ପ୍ରେମ କହ, ସେଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ବୈଷ୍ଣବ ମାନଙ୍କର ପ୍ରେମ-ସାଧନର ଏହି ମୂଳ ମନ୍ତ୍ରଟି ନ ବୁଝିଲେ କାମର ଗନ୍ଧ ପାଇଁ କୃଷ୍ଣ ଓ ରାଧାଙ୍କ ଠାରୁ ଆମକୁ ଚିର ଦିନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ , ବୈଷ୍ଣବ ମାନେ ଭକ୍ତିର ନୂତନ ସଜ୍ଞା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି କହିଥିଲେ

"ହୃଷୀକେନ ହୃଷୀକେଶ ସେବନଂ ଭକ୍ତିରୁଚ୍ୟତେ" ଯେ ହୃଷୀକେଶ ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅଧିପତି ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱାରା ତାର ସେବାର ନାମ ଭକ୍ତି । ତାର ସେବନହିଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ସାର୍ଥକତା । ପ୍ରେମ ବା କଣ? ତାର ପ୍ରୀତିର ବାଞ୍ଛା । କାମ ଓ ପ୍ରେମର ପାର୍ଥକ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରିବାକୁ ଯାଇ ବୈଷ୍ଣବ ପ୍ରେମସାଧକ ମାନେ ଲେଖିଅଛନ୍ତି "ଆତ୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରୀତିବାଞ୍ଛା ତାରେ ବଳି କାମ , କୃଷ୍ଣେନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରୀତିବାଞ୍ଛା ଧରେ ପ୍ରେମ ନାମ ।"

ଜଣେ ବୈଷ୍ଣବ କବି ରାଧାଙ୍କର ଏହି କୃଷ୍ଣେନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରୀତିବାଞ୍ଛାର ଚିତ୍ର ଦେବାକୁ ଯାଇ ଲେଖି ଅଛନ୍ତି "କୃଷ୍ଣ ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠି ଦେଖିଲେ ପାଖରେ ପୀତବସନ" ଶୁନାବର୍ଣ୍ଣର ପୀତ ବସନ ଅଙ୍ଗରେ ଜଡ଼ିତ କରିବାକୁ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତି

Digitized by srujanika@gmail.com

ତାହା ବାମନ ବୁଝେ । ଆହ୍ଲାଦିନୀ ପ୍ରେମଠାକୁରାଣୀ ଶ୍ରୀ ରାଧା । ଠାକୁରାଣୀ କହନ୍ତେ "ପ୍ରାଣବନ୍ଧୁ, ମୋର ମୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଭଲପାଏ । ମୁଁ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରୀତିସମ୍ପାଦନ ନିମନ୍ତେ ମୁଁ ମୋର ଷୋଳକଳାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଳାରୁ ସହସ୍ର ଗୋପିନୀ ସୃଷ୍ଟି କରିବି । ସେମାନଙ୍କ ଠାରେ ମୋର ସ୍ୱଭାବ ଓ ମୋର ଧାତୁ ରହିବ । ତୁମ୍ଭେ ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛାକର ଅକ୍ଳେଶରେ ତାହା ସହିତ ମିଳିତ ହୋଇ ପାରିବ । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ତୁମ୍ଭେ ଯେଉଁ ବ୍ରଜନାରୀଙ୍କୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଖୁସି, ସମସ୍ତେ ମିଳି ତାକୁ ସୁସଜ୍ଜିତ କରି ତୁମ୍ଭ ଭୋଗର ଉପଯୁକ୍ତ ନୈବେଦ୍ୟ କରି ତୁମ୍ଭ ନିକଟକୁ ତାକୁ ଅଭିସାରିକା କରି ପଠାଇବେ । ମୁଁ ନନ୍ଦରାଣୀ ହୋଇ ତୁମ୍ଭ ପାଇଁ ହାଟବଜାର କରିବି, ଯଶୋଦାରାଣୀ ହୋଇ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଲାଳନ ପାଳନ କରିବି, ବଂଶୀ ହୋଇ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରିୟ ରାଧାନାମ ଗାଇବି, କଦମ୍ବ ତରୁ ହୋଇ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସୁଶୀତଳ ଛାୟାରେ ରଖିବି, ମଳୟପବନ ଓ ଯମୁନାର ଜଳ ହୋଇ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରିବି । ଅଙ୍ଗପରିମଳରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଉନ୍ମତ୍ତ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନାଭିରେ କସ୍ତୁରୀ ଧାରଣ କରିବି । ରାଧାଙ୍କର ଏହି ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ ଓ କୃଷ୍ଣେନ୍ଦ୍ରିୟ ପ୍ରୀତିର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ବୈଷ୍ଣବ ସାଧନାର ମୂଳତତ୍ତ୍ୱ । ଏ ପରିଚର୍ଯ୍ୟାରେ କାମ ଗନ୍ଧ ନାହିଁ । ଏ ଦେହ ଦାନରେ ତ୍ୟାଗର ଦିବ୍ୟ ଉନ୍ମାଦନା ଅଛି । ତେଣୁ ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟରେ ଏହି ଶୃଙ୍ଗାର ରସର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅନବଦ୍ୟ ରୂପ ଲାଭ କରି ରସିକ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ରସ ରୂପେ ବିବେଚିତ ହୋଇଅଛି । ବୈଷ୍ଣବ କବି ଯେତେବେଳେ ରାଧା ମୁଖରେ କହେ

ଦେଲି ସହି କୁଳକୁ ଟେକି ଜଳାଞ୍ଜଳି
କାଳି ଶ୍ୟାମ ପ୍ରୀତିକି ଜୀବନ ସଙ୍ଖାଳି

କିମ୍ବା

ମାଧବ ବହୁତ ମିନତି କରି ତୋୟ
ଦେଇ ତୁଳସୀତିଲ ଦେହ ସମର୍ପିଲୁ
ଦୟା ନା ଛୋଡ଼ବି ମୋୟ

କିମ୍ବା

ଶ୍ୟାମଳ ନିର୍ମଳ ଜଳଧର ଛବିକି
ନୀଳପଟ୍ଟପିତାକୁଳ-ଜଳଧି କରି ଗଡ଼ିଲି
ପ୍ରୀତିଲାଗି ରାଧା ତନୁ ଦେଇଲାଣି ବିକି

ସେତେବେଳେ ଦେହକୁ ଘୃଣା କରିବା ଦୂରେଇଥାଉ, ପ୍ରେମର ଅଭିଷେକରେ ସେହି ଭୋଗସ୍ପୃହା, ସେହି ମୋହଜ କାମ କେତେ ପବିତ୍ର ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦାବାନ୍ ହୋଇ ଉଠିଛି, ତାହା ଆଉ ଅଧିକ ବୁଝାଇ କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଜଣେ ବୈଷ୍ଣବ ରସ ରସିକ ଯଥାର୍ଥ କହିଅଛନ୍ତି ପରର ପ୍ରୀତିପାଇଁ ପ୍ରେମର ଏହି ଆତ୍ମ ନିବେଦନ, ଏହି ମହାଦାନ, ସର୍ବସ୍ୱ ପଣର ଏହି ପରମାନନ୍ଦ କେବଳ ଦେହ ଅଛି ବୋଲି ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଦେହ ନଥିଲେ କାମ ନଥିଲେ କଣ ଦେଇ ରାଧା କୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରେ ପ୍ରେମ ନିବେଦନ କରନ୍ତେ? ତେଣୁ "ଅଶ୍ଳୀଳ କାମ" ଓ "ଶ୍ଳୀଳ ପ୍ରେମ" ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ? ଏଠାରେ ଦେହ ସମ୍ଭୋଗର ନୈତିକ ମୂଲ୍ୟ ବିଚାରର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଦେହାଧିଷ୍ଠିତ କାମ ଏଠାରେ ଦିବ୍ୟ ପ୍ରେମ ପଦକୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଅନିର୍ବଚନୀୟ ରସମାଧୁରୀ ସୃଷ୍ଟି କରିଅଛି ।

ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଆଭାଷା ସମୃଦ୍ଧି ଶାଳିନୀ । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ବୈଷ୍ଣବକବି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପ୍ରେମଲୀଳା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କାନ୍ତକବି ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସ୍ଥାନ ଲାଭ କରିଅଛନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ ସତ୍ୟର ଅପଲାପ ହେବ ନାହିଁ । ବୈଷ୍ଣବକବି ଅଭିମନ୍ୟୁ 'ବିଦଗ୍ଧଚିନ୍ତାମଣି'ରେ ଯେଉଁ 'ସମର୍ଥା' ପରକୀୟା ପ୍ରୀତିର ମାହାତ୍ମ୍ୟ କୀର୍ତ୍ତନ କରି ଲେଖିଅଛନ୍ତି

ପ୍ରାଣମୂର୍ଚ୍ଛା ରତି ସମର୍ଥା ସେହି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

କୌଣସିପ୍ରକାର ଭେଦାଭେଦ ନାହିଁ
ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନୁଗତ ଜଣାମତ
ସମ୍ଭୋଗି ସୁକାମ୍ୟା ଅବଧ ବନ୍ଧତ
ଶୁଦ୍ଧ ରାଗାନୁଗତ, ସ୍ୱ ସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରୟୋଜନ ତ୍ୟାଗ

ଯେଉଁ ରତିରେ ପ୍ରିୟ କିମ୍ବା ପ୍ରିୟାପକ୍ଷ ପ୍ରାଣମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରେ, ସେହି ରତିକୁ ସମର୍ଥା କୁହାଯାଏ । ଯେଉଁ ରତିରେ ସ୍ୱସ୍ତ୍ରୀମାତ୍ରରେ ଓ ନିର୍ମଳ ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଜନ ତ୍ୟାଗ କରାଯାଏ ତାହାକୁ ଶୁଦ୍ଧ ରାଗା ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହି ଶୁଦ୍ଧ ରାଗାନୁଗା ରତିର ଅନବଦ୍ୟ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ପଦ୍ୟାବଳୀରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣଙ୍କର ରାଧା ପ୍ରୟୋଜନ ହୀନ ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ପ୍ରେମର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପ୍ରତୀକ । ତାଙ୍କର ଦେହର ସକଳ ଆୟୋଜନ, ଓ ପ୍ରସାଧନ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ତୃପ୍ତିବିଧାନ ନିମନ୍ତେ; ଯୌବନର ଲଳିତ ଲାବଣ୍ୟ ପୁଞ୍ଜ ସେ ଯେ ଧାରଣ କରିଥିଲେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଆ... ଉପଭୋଗ ନିମନ୍ତେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସହିତ ମିଳିତ ହେବାର ବାସନା ହୃଦୟରେ ବଳବତୀ ହୋଇଲେ ହେଁ ନିଜ ଦେହ ପ୍ରତି ରାଧାଙ୍କର କୌଣ। ଆ...ନାହିଁ -କାରଣ ସେ ଦେହତ ଆଉ ତାଙ୍କର ହୋଇନାହିଁ, ସେ ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ତୃପ୍ତି ନିମିତ୍ତ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ସେ ଦେହକୁ କୃଷ୍ଣ ସମ୍ଭୋଗ ନକଲେ ତାର ମୂଲ୍ୟ କଣ ? ତେଣୁ ସଖୀମାନେ କୃଷ୍ଣଗତପ୍ରାଣା ଭାବମୟୀ ରାଧାଙ୍କୁ ଉପହାସ କରି କହୁଅଛନ୍ତି

ସହି ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ କି
ହେଲା ଉତ୍ତାରୁ ଏତେ ସତ୍ୱରରେ
ଯା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନିଜ ଅଙ୍ଗ ପାସୋରୁ
ଶ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାରଣ୍ୟା ଭେଟେକ ।

କୃଷ୍ଣଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦୁଃଖ କିମ୍ବା ଆଘାତ ଦେବା ରାଧାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନୁହେ, ସେ ଯଦି ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ ନ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ ରାଧାଙ୍କର ଚିନ୍ତା ନାହିଁ , ଯେ କୌଣସି ମତେ ସେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସୁଖୀ ହେବାର ଦେଖିଲେ ଜୀବନକୁ ଧନ୍ୟମନେ କରିବେ । ଏହା ରାଧାଙ୍କର ଅଭିମାନ ନୁହେଁ ଏହା ତାଙ୍କର ଆତ୍ମତ୍ୟାଗର ଅନ୍ୟତମ ନିଦର୍ଶନ ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ରାଧା ମୁହଁରେ କୁହାଇ ଅଛନ୍ତି

ଦୟା ନ କରନ୍ତୁ ମୁଁ ଦାସ ହିନାରେ
ଦୁଃଖ ଦେଇ ଶ୍ୟାମକୁ
ରାଧା ସୁଖୀ ହେବାକୁ
ବୃଥିବ କଳଙ୍କ ଏ ଆଲୋଚନା ରେ
ସେ ତାଙ୍କ ମନୋହାରୀ
ତା ନଉକରି ନାରି
ଦିନ ନେବ ଛଳେ ଗୁମାନ ନାହିଁ
ଯାହାରେ ହେଲେ ସଖୀ
ସେ ହୋଇ ଥିଲେ ସୁଖୀ
ମିଳିଲା ପରି କୋଟି ଲକ୍ଷ ଧନା ନରେ ।

ରାଧାଙ୍କର ପ୍ରେମରେ କାମ ଗନ୍ଧ ନାହିଁ ଏ ପ୍ରେମ କଣ ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଭୂମିରେ ସମ୍ଭବ

କେବଳ ରାଧା ନୁହନ୍ତି, ରାଧାଙ୍କର ଦୂତୀମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରେମର ତ୍ୟାଗ ମନ୍ତ୍ରରେ ଦୀକ୍ଷିତା ରାଧାଙ୍କୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କର ଅଙ୍କଶାୟିନୀ ହେବାର ଦେଖିଲେ ସେମାନଙ୍କର କି ଅସୀମ ତୃପ୍ତି ଓ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ । କେତେ ସଖୀ ମନେ ମନେ ରାଧାଙ୍କୁ ଅଭିସାରିକା ରୂପେ ସଜାଇବାର ଆନନ୍ଦ କଳ୍ପନା ବଳରେ ଆସ୍ୱାଦନ କରି କହୁଛି-

ଫୁଲ ନର୍ମଦା ଆଣିଦେବାର
ଫେଡ଼ି ପିନ୍ଧାଇ ଦେବ ସତର
ଫୁଲ ଉଠିବ ମୋ ତନୁ ସୀମନ୍ତରେ
ଲେଖି ଲଳିତା ସିନ୍ଦୂର ଗାରହେ,
ସ୍ୱାମିନ,

ଏହା କୃଷ୍ଣ ଦୂତୀ ପ୍ରୀତିର ଆତ୍ମର ଏକ ସୁନ୍ଦର ନିଦର୍ଶନ । ଏହି ଦେହ ନିବେଦନର ଅନବଦ୍ୟ ରସ-ମାଧୁରୀ ମଧ୍ୟରେ କାମର ଗନ୍ଧ କାହିଁ ? ଅଶ୍ଳୀଳତା କାହିଁ ? ଦୁର୍ନୀତିର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦୁର୍ଗନ୍ଧି କାହିଁ ? ଶୁଦ୍ଧ ରାଗାନୁଗା ଭକ୍ତିର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରତୀକ , ମହାଭାବମୟୀ ଓ ସର୍ବ ଭକ୍ତଗର୍ବ-ମୁଷୀ ରାଧା ପ୍ରେମ-ବଜାରରେ ଦେହର ଆଦୃତ ଦେବାକୁ କଦାପି କୁଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ କରି ନାହାନ୍ତି । ସେଣୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କର ସେତେ ଅଗାଧ ପ୍ରୀତି ଓ ଅନୁରକ୍ତି ଥିଲା ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଲୋକ ଲଜ୍ଜାକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନାହିଁ, ଅପବାଦକୁ ଡର ଭୟ ନାହିଁ କାରଣ ଦେହର ତୃପ୍ତି ସାଧନ ନିମନ୍ତେ ନୁହେଁ, କୃଷ୍ଣଙ୍କର ପ୍ରୀତିବିଧାନ ନିମନ୍ତେ ଦେହ ସହିତ ସମସ୍ତ ମନ, ଚୈତନ୍ୟ ଓ ପ୍ରାଣ ସେ ତାଙ୍କ ଚରଣ ତଳରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ରାଧା ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦରେ ଉଚ୍ଛଳ ହୋଇ କହି ଅଛନ୍ତି :-

ଶ୍ୟାମ ଅପବାଦ ମତେ ଲାଗିଥାଉରେ
ପ୍ରାଣସଖି
ନିଜ ନୟନ କୋଣରେ ମୋହନ ଥାଉରେ
ରୁକ୍ଷ୍ମି ଦେଲେ ପରେ ଶ୍ରୀମୁଖ
ନେତିଏ କୋଟି ଜନ୍ମର ଦୁଃଖ
ନିଭ ଯାଉଛିରେ ପରାଣମିତ
ଯେ ଯେତିକି ବୋଲିବ ନ ଭାଳୁଥାଇ

ଏହିପରି କାରଣରୁ ବୈଷ୍ଣବକବିଚୂଡ଼ାମଣି ରାଧାପ୍ରେମରେ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଅମଳାନ ଭାବନାରେ ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ଗାଇଅଛନ୍ତି

ଶ୍ୟାମପରି ଶ୍ୟାମଯିନାରେ ମୁଁ କିନା
ତ୍ରିରୀ ମାଡ଼ିରକ ଅଛନ୍ତି ପେଟେକ
ପଟେ ପିତଳ ନ ଦୁନା ।

ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ରାହୁ

ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ହୋତା ଏମ୍.ଏ.

ମଧୁ ଷାଠିଏ ଟଙ୍କାର କିରାଣୀ । ସାରା ଦିନଯାକ ମଜୁରୀ ଖାଟେ-ଯାହା ମାସକୁ ରୋଜଗାର କରେ ଆଜିକାଲି ଏ ମହର୍ଘି ଯୁଗରେ ପନ୍ଦର ଦିନର ଖରଚ !

ଛୁଆ ପିଲାନେଇ ଗୃହସ୍ଥି । ସମ୍ବଲପୁର ପରି ମହଙ୍ଗା ସହର । ପରିବାର ନେଇ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଚଳେ । ବେଳେ ବେଳେ ତା ବାପମାଆଙ୍କୁ ଦୋଷଦିଏ ଏଇ ଚାକିରୀ ଯୋଗୁ । ଚାକିରୀ କରି ଯୁଗ ଓଲଟାଇବ-ବାପମାଆଙ୍କର ଆନନ୍ଦର ସୀମା ରହିବନାହିଁ ଘରର ସୁଖ ଓ ଉଜ୍ଜଳତା ଦେଖି । କିନ୍ତୁ ସେ କ'ଣ କହିଛି-ଚାକିରୀର ମୋହ ତାକୁ ସନ୍ଧ୍ୟାରାଗର ସପନବୋଲା ଲୁଚି ଦେଇନାହିଁ-ଦେଇଛି ଅଭାବ , ଅନାଟନ, ଦୁଃଖ ଓ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା । ତେଲଲୁଣ ପାଇଁ ହାଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଛି-ବିଶ୍ରାମର ବେଳ ନାହିଁ

ରେବା ଘରର କାମଦାମସବୁ ହାତରେ କରେ. ପିଲାଙ୍କର ଅତି ସହିବାରେ ଆନନ୍ଦପାଏ ଫୁରୁସତ ପାଇଲେ ଭାବେ ଏମିତି ଭାବରେ ମଣିଷ ଜନମ ପାଇ କି ଲାଭ? ବଞ୍ଚିବ ନୂଆ ଜୀବନର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ନପାରିବ , ତେବେ ଧରାବନ୍ଧା ଗତରେ ଚଳିବ ବା କାହିଁକି? ଏ ସବୁ ବେଶୁମାରିବିନର ସାରବତ୍ତା-କିନ୍ତୁ ଚନ୍ଦ୍ରର ସୁନ୍ଦର ଓ ଅମୃତ କିରଣ ମଣିଷ ଜୀବନରେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ମଧୁ କଚେରୀରୁ ହାଲିଆହୋଇ ଆସେ । ପେଟଜଳେ ଭୋକରେ । ଖାଇବାକୁ ଡ଼ରିଯାଏ କଣ ଖାଇବ ନା ଡିବାକୁ କହେ-'ରେବା, ମୁଁ ଆଜି କେତେଦିନ ଏମିତି ଅନାହେବ ।".

ରେବା କିଛି କହିପାରେ ନାହିଁ । ଆଖି କଣରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ଚାଲିଯାଏ ଚୁଲିମୁଣ୍ଡକୁ । ମୂର୍ତ୍ତି ପିଣ୍ଡାଟିଏ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ କହେ "ଜୀବନରେ ଯାହାଥିବ ଭୋଗିବାକୁ ଭୋଗିବା । ଏଥିପାଇଁ"

ସ୍ନେହବୋଳା କଥାପଦିକ ତାକୁ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ । ଅମୃତପରି ମିଠାଲାଗେ । ଏଇ ଆଘାତ ବେଳରେ ରେବାର ଅପୂର୍ବ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆୟୋଜନ ତାକୁ ଅମର କରି ରଖେ । ସେ ଭୁଲି ଯାଏ ସବୁ ଓ ବ୍ୟାଗ୍ ନେଇ ବଜାରକୁ ଯାଏ

ମଧୁ ଯାଉ ଯାଉ ବାଟରେ ଭାବିବ ଅନେକ କଥା । ଏ ଦୁନିଆରେ ସୁନ୍ଦର ବୁଲନ୍ତି ପାଉନାହିଁ ସେତେବେଳେ ସେ କାନ୍ଦି ପକାଏ । ଆଲୋକର ସ୍ରୋତରେ ଆଉ କେହି ନାହିଁ ସେତେବେଳେ—ତାର ସୀମା ଅଛି । ରେବାର ଜୀବନରେ ମଧୁ ଦୁଃଖର ସୀମା? ଅଭିମାନ ଓ ଦୁଃଖରେ ସେ ଦିନେ ଯାଇ ଧରିଛି ।

ରେବା ସବୁଦିନ ପରି ସ୍ୱାମୀକୁ ଅନ୍ତରାଳରୁ ଦେଖିବାର ଦେଖିଛି । କାମ କରି କରି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଛି । ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆଶା ସ୍ୱାମୀ ଜୀବନକୁ ସରସ ଓ ସଜୀବ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ଆଜି-ଆଜି ଦୁଃଖର ଭାର ବଢ଼ି ଯାଇଛି—କାହିଁକି

ରେବା ବ୍ୟାଗଟି ହାତରୁ ନେଇ ଆସନ୍ତି ବଡ଼ କରୁଣ ନୟନରେ ପଚାରିଲା, “ଏବେ ଭାବିଲେ ଚଳିବ ନା ? ଏଇ ଛୁଆ ପିଲାକୁ ମଣିଷ କରିବ କିମିତି

ମଧୁ କହିବ ବୋଲି ଆଗେଇ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସାହସ କଲାନାହିଁ କାଳେ ରେବାର ମୁଖଶ୍ରୀରେ ଆଘାତ ଲାଗିବ ବୋଲି, ଛଳନା ହସ ରେଖାଟିଏ ଟାଣି କହିଲା, “ରେବା ! ତମର ଏଇ ଭବିଷ୍ୟତ କଳ୍ପନା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ ସାଧନା ଲୋଡ଼ା । କରିପାରିବ ତ ?”

ଏପରି ଗୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ କଣ ଦେବ ଭାବି ଠିକ୍ କରି ପାରୁନାହିଁ । ତେବେ ତମର ସୁନ୍ଦର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରି ଆଇବାର ଦେଖିଲେ ମୁଁ ଜୀବନ ଭରି ସୁଖୀ ହେବି ଏଇତ ମୋ ଜୀବନର—— —”

“ଚନ୍ଦ୍ରର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବଢ଼ିଛି ରେବା, ସବୁ ଗ୍ରାସେ ବୋଲି । ତେବେ କହ କଏ କହିବକି ରେବା ?”

“ବଡ଼—ଚନ୍ଦ୍ର—”

“କିମିତି—”

“ଦୁଃଖ ସହି ନିଜର ଅଭାବତା ଦେଖାଇ ଆଲୋକ ଦିଏ ବୋଲି !

“ଏ ସବୁ ଭୁଲି—ମନୁଷ୍ୟର ଭୁଲି—ସବୁ ଦୁଃଖ ଲୋକର ଅଲୋଚନା ।

“ତୁମେ ସ୍ୱାମୀ ! ଏ ରହସ୍ୟମୟ ଦୁନିଆରେ ଯଦି କିଛି ଅଛି ରହସ୍ୟ ଜାଣି ହେଲା ମୋ ମହାନ୍—ମୋ ଆତ୍ମାନୁଭୂତି ଯେତେ ସେ ନେଇ ଚାଲିଛି”

“ନେ ସେ—ସବୁ ଲିଭି ଯାଇ

“ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ କଣ ?”

“ତେବେ ନେବ ଆଶିଷ ରେବା ଯେ ଅନ୍ତରାଳେ ଆଜି ଆସି ସ୍ୱାମୀ ଜାଣି କଣ ଖୁସି ରହି ବଡ଼ ବୋଲି ।”

“ସ୍ୱାମୀର ଉପଦେଶ ଯୋଗୁ ତାହା କେବେ ଭୋଳି ଯାଇବ ନାହିଁ ।”

× × × × ×

ମଧୁ ସବୁଦିନପରି ଅଫିସ ଗଲେଣି । ଜୀବନରେ ସନ୍ତୋଷ ପାଏ ତା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ କରେ ବୋଲି । ସେଇ ଆନନ୍ଦ ମନରେ କାମ କରି ଚାଲିଛି, ଫାଇଲ୍ ପରେ ଫାଇଲ ନେଇ ଠାଇ ସଜେସନ୍ ଦେଉଛି । ଏତ ଆମ ଦେଶରେ ଖାଟିଏ ଟଙ୍କା କରାଣୀ କାମକରେ ଆଉ ହଜାର ଟଙ୍କାର ଡାକ୍ତର-ଇଂଜିନିୟର ବୋଲି ସେ ଦୁଇ ସାହେବ୍-ଏ ବୁଝିବାକୁ କାମରେ ବୋଲି ହୁଏ ଷାଠିଏ ଟଙ୍କାର କରାଣୀ ।

ପିଅନ ଆସି ମଧୁକୁ କହିଲା “ସାହେବ ଆପଣଙ୍କୁ ଡାକୁଛନ୍ତି” ବୋଲି, ହାତରେ ସସପେଣ୍ଡ ଅର୍ଡରଟି ବଢ଼ାଇଦେଲା । ପଢ଼ି ଦେଖେତ ଛଅ ମାସ ସସ୍‌ପେନ୍‌ସନ୍ ହୋଇଛି ଲାଞ୍ଚ-ଅଭି-ଯୋଗରେ । ମଧୁ ବୈର୍ଯ୍ୟଧରି ସାହେବଙ୍କ ସାମନାକୁ ଗଲା ସେ ନିଜର ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଅଭିଯୋଗ ଶୁଣାଇ ଦେଇ ଅଫିସ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ।

ଲାଞ୍ଚ-ଜୁଆଚୋରି-ମିଛ କରେ ସେ ଦଣ୍ଡନୀୟ ନାହିଁ । ଯେ ଗରୀବ ସେ ଦୋଷ ନକରି ଦଣ୍ଡିତ ହୁଏ । ଏଇୟା କଣ ଦୁନିଆ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ମଧୁ ପ୍ରବୃତ୍ତି, "ରେବା ଯେତେବେଳେ ଏଇ କଥା ଶୁଣିବ-ତାର ଦଶା କଣ ହେବ? ବାପ ଓ ସିନ୍ଧୁ ବାପା ମା'ଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ମୁହଁ ଦେଖି ଚକ୍ଷୁ ଦେଖି ରଡ଼ି କୋଳାଇବ । ରେବାର ଶ୍ରୀ ଫୁଟିବ କାହା ?-ଭଗବାନ ଚଳାଇବେ—ସେ ମଣି କଏ । ମଣିଷର ଦେବତା ... ଉରସ କାହା ମୁକୁଳିବେ । ଏଇ ତେବେ ତାଙ୍କ ମତରେ ସୁଖ ଠିକ ଏସୁ । ତେବେ ମଣିଷ ଜୀବନଟା ଖାଲି ଶକ୍ତି ଓ ନିର୍ଦୟ । ... ଅପେକ୍ଷା ପଶୁ ପକ୍ଷୀଆରୁ ଖାଦ୍ୟପା ସମ୍ପର୍କରେ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ଏ ବିଜ୍ଞାନ ଯୁଗରସୃଷ୍ଟି ନେଇ ... କରେ । ନିଜକୁ ... କରି ... ସିନ୍ଧୁକ ଦିଏ । ଭଗବାନ ଏହାଦେଖି ଲଜ୍ଜିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ? — ନ ହେବାର କି ଯୁକ୍ତି ତାଙ୍କର ଅଛି ?"

" ଏସବୁ ମଣିଷର ଅକୁଣ୍ଠା ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇପାରେ—କିନ୍ତୁ ଲୋକର ସହ୍ୟ ହେବାର ସାଧନା ଚାଲିବାକୁ ହେବ । " ଏଥିପାଇଁ ମଧୁ ଖଣ୍ଡିଏ ଚାକିରୀ ଖୋଜି ବୁଲିଲା ସରକାରୀ ଚାକିରୀ ତ ମିଳିବା ଏକଷଣି ସ୍ୱପନ—ମାଧବ ସେଠଜୀର ଜ୍ୱାଇଁ ହୋଇ କୁଣ୍ଠା ନ ପାଇଲା ।

ରେବାକୁ ମାଧବ ଏସବୁ କହିନାହିଁ । ତାର ଦୋଷ ସେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୁଦ୍ଧା ଖୋଜି ଖୋଜି ପାଇନାହିଁ ଯେଉଁଥି ଲାଗି ଆଜି ସେ ଚାକିରୀକୁ ସଟ୍ପେନ୍‌ସନ୍ ହୋଇଛି ବାପ ମାଆଙ୍କ ଠାରୁ ଏଇଚାକିରୀ ନେଇ ପିଲା ଦିନେ ସୁନେଲି ସ୍ୱପନ କଥା ଶୁଣିଥିଲା, ପାଠ ନ ପଢ଼ି ଦୁଷ୍ଟାମି କଲେ ଏଇ ଚାକିରୀର ଗୌରବ କାହାଣୀ ଓ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ଶୁଣି ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ସେଇ ଚାକିରୀ-କଣ ଖାଲି କଳା ଗୁଳି-ଫଇଲକୁ କାମୁଡ଼ି ନିଜେ ପ୍ରଶଂସା ପାଇ-କାରେ କଣ ତାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଅଛି - ଯେବେ ସେ ସହ୍ୟ ପର ଖଳ-କାହାର ସଂସାର ତ ଭଙ୍ଗା-ଣିବ ନାହିଁ ବରଂ ନିର୍ଦୋଷ ଲୋକର ସବୁ ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଲୁଣ୍ଠି ନେଇ ଯିବ । ଏମିତିକା ଭାବରେ ମାଧବ ଅନ୍ତରକୁ ଭରିଦିଏ ମନ ଦୁଃଖରେ ରାତ୍ରି ଅଧପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶେଯରେ ଏକଲା ସେ ଜାଗି ଲେଖିଥାଇ ନାନା ବିଦ୍ରୋହବାଣୀର ଯୋଜନା କରେ ।

ମାଧବ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ କେତେକ ଆପତ୍ତିର ପରୁଆନ ଦେଲାଣି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାହା ସବୁ କରିଛି—ରେବାକୁ କିଛି କହିନାହିଁ । ନକହିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସେ ରେବାର ମୁଖଶ୍ରୀରେ ସରସତା ଦେଖିବାକୁ ପାଇବନାହିଁ । ବିବାହ ବେଳେ ରେବାର ଶରୀରଟି କି ଅମାୟିକଭାବରେ ଝଲସି ଉଠୁଥିଲା । ଆଜିକାଲି ତ ତାର ଆଉ ଶତାଂଶ ବିନାହିଁ । ମଣିଷ ବିବାହ କରେ କାହିଁକି-ମଣିଷ ନିଜର କଅଁଳ ପ୍ରବୃତ୍ତିରେ କଣ ଖାଲି ଧ୍ୱଂସ ଲୀଳା ଗଢ଼ିବା ପାଇଁ ! ଏସ୍ୱୀକାର ସଂସାର — ଏସ୍ୱୀକଣ, ଏ ଯୁଗର ବିଷୟୁ ସମ୍ପତ୍ତି ? ପରିବାର ପୋଷିବାକୁ ମଧ୍ୟ ସୁଯୋଗ ମିଳିବନାହିଁ ।

ରେବା ମଧୁର ଶଯ୍ୟାରେ ଶୈଶବଭାବରେ ଶୋଇପଡ଼ିଛି । ମଧୁ ନକହିଲେ ସୁଦ୍ଧା କଥାଟାର ସତ ମିଛ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । କେତେ ଥର ବୋଲେଇ ବୋଲେଇ ପଚାରିଛି କଥାଟା ଜାଣିବା ପାଇଁ । ତଥାପି ମଧୁ ନୀରବ । ସବୁ ଦିନପରି ଆଜି ରେବା ତୁନୀ ହୋଇ ନାହିଁ ବରଂ ପଚାରିଛି ଜୋରଦେଇ "ତମେ କାହିଁକି ସବୁବେଳେ ନିଜକୁ ଅନ୍ଧାରରେ ଢାଙ୍କିଦେଉଚ? ପଚାରି ପଚାରି ଥକି ଗଲିଣି । ବେଳେ ବେଳେ ଏଣୁ ତେଣୁ ବାଆଁରେଇ ଦେଉଛ, ବେଳେ ଆମର ଦାୟିତ୍ୱ ଭୁଲାଇବାକୁ ଭାଗିଦ୍ ଦେଉଛ । ଶୁଣ, ଆଜି ଶୁଣ —

"ମଣିଷ ବଞ୍ଚିବାକୁ ହେଲେ ବହୁତ ଦୁଃଖ ସହିବାକୁ ହେବ । ଏଇଟା ମୋ ଜୀବନରେ କିଛି ନୂଆ ଘଟିନାଇ ।"

"ତେବେ—"

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିଅନ୍ ଆସି ଡାକ ମାରିଲା । ମଧୁ ନଖୁଣିବା ଆଗରୁ ରେବା ଧାଇଁ ଦୁଆରକୁ ଯାଇଛି । ପିଅନ୍ ପଚାରିଲା "ବାବୁ କୁଆଡେ଼ ଗଲେ । ସାହେବ ପଠାଇଛନ୍ତି" କହି ଚିଠିଟି ବଢ଼ାଇଦେଲା ।

ରେବାର ସନ୍ଦେହ ବଢ଼ି ଗଲା । ଅଫିସ୍ କିରାଣୀଙ୍କ । ସେପରି ଡାକଘର ରେଜେଷ୍ଟ୍ରି ଆସିବାର ତ ... ନାହିଁ ଶୁଣିକରି କଲା ଧନଦାଲୁ । ତେଣୁ ବା ଚିଠିଟାର ସାରାଂଶ ଜାଣିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ ଅପେକ୍ଷା କଲା । ମଧୁ ଟେବୁଲ ପାଖେ ... ସେ ଚୁକ୍ତିଟି ... ଯୋଗ ଦେଇପାରିବ କିନ୍ତୁ ... ପାଇଁ ତାର ଦରମା ବଢ଼ିବ ନାହିଁ । ମଢ଼ିବା ବେଳେ ଚିଠିଟି ହାତରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । "ରେବା ରେବା କହି ମଧୁ—

ରେବା ଏ ଅସମ୍ଭବ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଅଧିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା "ମଣିଷ ଜୀବନର ଦାୟିତ୍ୱରେ କଣ୍ଟକ ତ୍ରୁଟି ଘଟିନାହିଁ । ସୁଖ ଓ ସନ୍ତୁଷ୍ଟି ବଳିଦେଇ ସବୁବେଳେ ତ ଅଫିସ୍ ର କାମ ତୁଲାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏଭଳିରେ ଏତେ କାମ କରି ଯାଇଛନ୍ତି ତଥାପି ଏହାର ସାମାନ୍ୟ କଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିବାକୁ ପାଇନାହିଁ । କେତେବେ- ଏଖାଲି ମଣିଷ ନୁହନ୍ତି—ଏ ଦେବତା—ଏ ସ୍ୱାର୍ଥମୟ ଦୁନିଆଁରେ ଏ—ସ୍ୱାର୍ଥପର ଲୋକ ମଣିଷକୁ ଭୁଲ ବୁଝୁଛନ୍ତି-" କହୁଛି ସତ କିନ୍ତୁ ସେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଚେତନା ଫେରିପାଇ ମଧୁ କହିଲା "ରେବା, ରେବା, ତମେ —"

"ହେଁ, ହିଁ, ମୁଁ --"

"ବିବାହ ଦିନର ସେଇ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ- ତମ ଅନ୍ତରର ସେଇ ହସ ହସ ମୁହଁ—"

"ମୋ ଲାଗି ଏ ତେ ଦୁଃଖ ପାଉଛ—ପୁଣି —ମୋର —"

"ନାହିଁ ରେବା -- ତମଲାଗି —"

"ମୋ ଲାଗି ତମେ ଯେ ସାହା ଜୀବନରେ ନଭୋଗିଛ— ଆଜ —"

"ନା, ନା, ସେ ସବୁ ଭାବ ଘରକୁ ନଷ୍ଟ କରନାହିଁ । ଏ ସଂସାରରେ ଘରକଲେ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଅଛି—କେବେ ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ପଛା— ... ନା, ଜାଣିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ ।"

"କାହିଁକି ?"

ମୋ ଜୀବନର ପ୍ରେରଣା ମଜ୍ଜା ମିଳିଛି ।"

"ଜୀବନର ପ୍ରେରଣା — ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ ।"

ସଂସାରର କୁଳ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତମେ — ଗୃହର ଜୀବନର ଦାଉଗଞ୍ଜ ଭୁଲିଯାଇଛି— କୁଆ ପିଲାଙ୍କ ଜଞ୍ଜାଳ, ଘର କାମ ଓ ମୋର ଅତ୍ୟାଗ୍ରହ ତମ ଜୀବନର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଇଛି—ଏସବୁ ଭାବିଲେ ମୋ ମନରେ ଆତଙ୍କ ଆସେ—ଭଗବାନ, ଭଗବାନ୍ ବୋଲି ଯେ ଏଇ ଧରା ବୁକୁରେ ପ୍ରଶଂସା ଗାଇ ବୁଲେ - ଭାବେ ସେ - ଇତିହାସ ଓ ଧର୍ମର ମଣିଷ ମାନେ— ଜଣ ତମ ମନକୁ ପାଉନାହାଁ ରେବା--"

"ସବୁ ଜାଣିତ—କେବେ ସାନଝିଅ ଲିଲର ମୁଖରେ ମୋର ଚନ୍ଦ୍ର—ସେଇ ମୋର ଭଗବାନ ।"

"ତେବେ ମୁଁ କଅଣ ତମ ଜୀବନର ସୂର୍ଯ୍ୟ— "

"ଏ ଗୁଡାକ ସବୁ କଣ କହୁଛ ?—ତମେ ମୋର ଏଇ ଛୋଟ ସଂସାରରେ ପୁରୁଣା ମଣିଷ — ଯେ ସବୁ ବେଳେ ବାଟ ଦେଖାଇ ଆସିଛ--ତମର ଏ ଏକ କଥା ମୋ ଜୀବନର ଶକ୍ତି ଓ ପ୍ରେରଣା—"

ଲିଲିକୁ କୋଳରେ ଧରି କହୁଛନ୍ତି ଚାନ୍ଦକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସିନା ଗିଳିଦିଏ ଆମ ଲିଲି ମୁହଁର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କୋଇଲି ବୈକୁଣ୍ଠର ଚନ୍ଦ୍ର—"

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେଇ ବନଠୁଁ ମଧୁ କରାଏ ନୁହେଁ-   ରତ୍ନପଟଣା ଗାଁର ଜଣେ ଋଷି ।

ମୋର ପୂଜା

ଶ୍ରୀ ସୁଧାଂଶୁଶେଖର ରାୟ

ଦେବତାଙ୍କୁ ପୂଜେନା ମୁଁ ଡାଳି ଫୁଲ ଧୂଳା ଚନ୍ଦନେ
ପ୍ରଦୀପର ସ୍ନିଗ୍ଧ ତେଜେ, ଗୁଗ୍‌ଗୁଳର ସୁରଭି ସ୍ପନ୍ଦନେ,
ମନ୍ଦିର ମୃଦଙ୍ଗ ଛନ୍ଦେ, ସଙ୍ଗୀତର ଲଳିତ ଝଙ୍କାରେ,
ବୀଣା-ବେଣୁ- ନିକ୍ୱଣିତ ଆରତିର ଶାନ୍ତ ରଶ୍ମି-ଧାରେ ।

ପୂଜେନା ମୁଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ବସନ୍ତର ପୁଷ୍ପ-ମଧୁ ଦେଇ,
ପଲ୍ଲବ-ସୁବାସ-ସ୍ନିଗ୍ଧ ମଳୟର ଝର୍ନା ସଜାଇ,
କୋକିଳର କୁହୁଗାନେ, ଜୋଛନାର ମଧୁର ପ୍ରୀତିରେ,
ଉଷାର ଅଧର ବୋଳା ତଟିନୀର ମଞ୍ଜୁଳ ଗୀତିରେ ।

ଦ୍ୱିପ୍ରହରେ ଦୂରବନେ କପୋତର ଉଦାସୀ କୂଜନେ,
ପ୍ରଦୋଷ -ଚଢୁର ଦୁଃଖ-ଆନତ-ନନ୍ଦନ-ଅଶ୍ରୁ ଦାନେ
ଉପଳ-ଆହତ-ବକ୍ଷ ଝରଣାର ଚପଳ ବିଳାପେ,
ପୂଜେନା ମୁଁ -ନଭଯାଏ ସମୁଦ୍ରର ପ୍ରଣୟ-ଆଳାପେ ।

ପୂଜେନା ମୁଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ଖାଲିମୋର ବୁକୁର ପୁଲକେ,
ତନୁର ରୋମାଞ୍ଚ-ଛନ୍ଦେ ଅନ୍ତରର ଆନନ୍ଦ-ଆଲୋକେ,
ଆମୋଦିତ ପ୍ରଶାନ୍ତ ମା ଛଳ ଛଳ ମୁଗ୍ଧ ବୃନ୍ଦାଣୀରେ,
ଆହ୍ଲାଦ ଗଦ୍‌ ଗଦ ଭାବେ ତୃପ୍ତି ଭରା ନୟନର ନୀରେ ।

ଦୁଃଖେ ଭରା ଅନ୍ତରେ ମୋ ଜାଗେ ଯେଉଁ ବ୍ୟଥା ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ
ଯେଉଁ ରିକ୍ତ ବୃନ୍ଦାବୀରେ ଶୂନ୍ୟ ଦିଶେ ସୁନୀଳ ଆକାଶ;
ପୀଡ଼ିତ ବୁକରୁ ଝରେ ନିତି ଯେଉଁ ଲୋତକ ନିର୍ଝର
କେବଳ ସେତକ ଦେଇ ପୂଜେନାମୁଁ ଦେବତାଙ୍କୁ ମୋର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସବୁଠୁ ସୁନ୍ଦର ଯେଉଁ ସୁହାସୀରେ ଭୁଲୁଛ ମୋ ପ୍ରିୟା,
ସବୁଠୁ ମଧୁର ତାର ଯେ ପରଶେ ଥରୁଛୁ ମୋ ହିଆ,
ସବୁଠୁ ମଧୁର ତାର ଯେ ଚୁମ୍ବନେ ଭୁଲେମୁଁ ନିଜକୁ,
ନିରନ୍ତର ଯେଉଁ ଗାନ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଶଙ୍କ ମୋର ବୁକୁ ।

ଭାରତର ବାଣିଜ୍ୟ ନୀତି

ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ରଥ ଏମ୍.ଏ.

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ପୁନଃସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆମଦାନୀ, ରପ୍ତାନୀ ଉପରେ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭର କରେ । ବିଶେଷତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତ ଯେଉଁ ମୁଦ୍ରାସଙ୍କଟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଅଛି ସେଥିରେ ଆମଦାନୀ ଓ ରପ୍ତାନୀ ଯେଉଁ ପ୍ରଭାବ ପକାଇବ ଏବଂ ପକାଉଅଛି ତାହା ବିଚାର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟ ।

ପ୍ରାୟ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିବେ ଯେ ଦେଶର ଆମଦାନୀ, ରପ୍ତାନୀ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ହେବାର ଅର୍ଥ ସେହି ଦେଶର ସେହି ପରିମାଣରେ ଅନ୍ୟଦେଶଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ଯୋଗାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ହିସାବରେ ୧୯୫୬ ମସିହାରେ ଭାରତର ଆମଦାନୀ ରପ୍ତାନୀ ତୁଳନାରେ ୧୯-୨୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଅଧିକ ହୋଇଥିଲା; ଏବଂ ୧୯୫୭ ରେ ୧୩.୧୪ କୋଟି ଟଙ୍କା ବୋଲି ହିସାବ କରାଯାଇଥିଲା । ପ୍ରଧାନ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ଆମ୍ଭକୁ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକୁ ୫୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଖାଦ୍ୟଶସ୍ୟ ଅନ୍ୟଦେଶମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆମଦାନୀ କରିବାକୁ ପଡୁଛି । ସେହିପରି ଆମେ ରପ୍ତାନୀ କରୁଛୁ କଣ ? ରପ୍ତାନୀ ଜିନିଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଝୋଟ, ଚାହା, ତୈଳବୀଜ ପ୍ରଧାନ ଅଟନ୍ତି । ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ୟା ହୋଇଛି ଯେ ବ୍ରିଟେନ୍ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମର ଗଚ୍ଛିତ ଥିବା ପାଲିଆମେଣ୍ଟରୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଯନ୍ତ୍ରମାନ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଭାରତ ଚାହେଁ ଯେ ତାହାର ଆର୍ଥିକ ଉନ୍ନତି କରିବାକୁ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଆଣି, ଦେଶର ଉତ୍ପାଦିକା ଶକ୍ତି ବଢ଼ାଇବା ନିହାତି ଦରକାର । ଯେତେବେ ଯଦି ବ୍ରିଟେନ୍ ତାହା ଦେବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ତେବେ ଏକମାତ୍ର ଆମେରିକା ଠାରୁ ଆମ୍ଭେ ଏହା ପାଇ ପାରିବା । କିନ୍ତୁ ଆମେରିକାରୁ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ଆମେରିକା ମୁଦ୍ରା ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦରକାର, କାରଣ ସେମାନେ ଷ୍ଟର୍ଲିଂ କିମ୍ବା ଭାରତୀୟ ମୁଦ୍ରା ନେବେ ନାହିଁ । ତେଣୁ ବ୍ରିଟେନ୍ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଭାରତ ତାହାର ଗଚ୍ଛିତ ମୁଦ୍ରାରୁ ୧୯୫୯ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋଟ ୧୫,୦୦୦୦୦୦ ଷ୍ଟର୍ଲିଂ ଆମେରିକାର ମୁଦ୍ରା ଆକାରରେ ପାଇପାରେ ବୋଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲା । ଏହି ଆମେରିକା ମୁଦ୍ରା ହିଁ ଆମର ହୋଇଛି ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା । ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରଶ୍ନସ୍ଥାନ ଯେ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଏତେ କମ ପରିମାଣରେ ଆମେରିକା ମୁଦ୍ରା ମିଳିଲେ ଆମେରିକାରୁ ବିଶେଷ କିଛି ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଆଣି ପାରିବ ନାହିଁ । ଆଉ ଯାହା ବା ମିଳୁଛି ତାକୁ କେବଳ ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ଆକାରରେ ଆଣିଲେ ଖୁବ୍ କମ୍ ସମୟରେ ଡଲାର ଯାହା କିଛି ମିଳୁଛି ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିଦେଇ ବସିବା; ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଆଣିବା କଥା ଦୂରରେ ଥାଉ । ତେଣୁ ଭାରତକୁ ଏପରି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମେରିକାକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉପରେ ବିଶେଷ ଜିନିଷ ରପ୍ତାନି ହୋଇ ପାରେ ତାହା ଦେଖିବାକୁ ହେବ ଏହି ରପ୍ତାନି ବଢ଼ାଇ ବାଣିଜ୍ୟର ସାମ୍ୟ ଅନୁକୂଳ କରାଯାଇପାରେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖାଯାଉ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ରପ୍ତାନି ନୀତି କଣ । ଝୋଟ ଦରରେ ଯେଉଁ ରପ୍ତାନି କଟକଣା ଥିଲା ତାକୁ କୋହଳ କରି ଦିଆଯାଇଅଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଏହାଦ୍ୱାରା ଯେପରି ମୁକ୍ତବାଣିଜ୍ୟ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ଝୋଟ ଯାଇ ପାରେ ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ଏହି ଉପାୟରେ ଆମେ ଆମେରିକା ମୁଦ୍ରା ପାଇପାରୁ । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବଶତଃ ଆମେରିକା ଝୋଟ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଉପକରଣ ଉଦ୍ଭାବନ କରିବା ହେତୁ ଭାରତର ଝୋଟରେ ଥିବା ଏକଚାଟିଆ ଅଧିକାର କ୍ଷୁଣ୍ଣ ହେଉଅଛି । ଆଉର ଗୋଟିଏ କଥା ହେଉଛି ଯେ ଅନ୍ୟ କେତେ ଗୁଡିଏ ଦେଶ ଭାରତରୁ ଝୋଟ ନେଇ ତାକୁ ପୁନର୍ବାର ଆମେରିକାକୁ ପଠାଇ ଡୋଲାର୍ ମୁଦ୍ରା ଅର୍ଜ୍ଜନ କରୁ ଅଛନ୍ତି । ଏହାକୁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ହେଲେ ଭାରତକୁ କିଛି ଗୋଟାଏ ପନ୍ଥା କାଢ଼ିବାକୁ ହେବ ।

ଗୁହା ଭାରତର ରପ୍ତାନି ଦ୍ରବ୍ୟ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ । କିନ୍ତୁ ଭାରତରେ ବହୁତ ପରିମାଣ ଗୁହା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଥିବାରୁ ରପ୍ତାନିର ପରିମାଣ କମି ଯାଇଛି । ଅଧିକନ୍ତୁ ଅନ୍ୟଦେଶ ମାନଙ୍କର ଗୁହାଦା କେତେକ ପରିମାଣରେ କମି ଯାଇଅଛି । ଚେଷ୍ଟା କରାଗଲେ ଏହି ହରାଇ ଥିବା ଭୂମି ପୁନର୍ଦଖଲ କରା ଯାଇପାରେ ।

ଭାରତ-ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇଯିବା ଫଳରେ ଚମଡା ରପ୍ତାନି ଉପରେ ବହୁତ ପରିମାଣରେ ଆଞ୍ଚ ଲାଗିଅଛି । ଗୋଟିଏ ଭଲ କଥା ହେଉଛି ଯେ ଭାରତ ସରକାର ତୈଳବୀଜ ଉପରେ ଯେଉଁ ରପ୍ତାନି ଶୁଳ୍କ ବସାଉଥିଲେ ତାହା ଉଠାଇ ଦେଇ ଅଛନ୍ତି । ନିଖିଳ ଭାରତ ରପ୍ତାନି ସଙ୍ଘର ସଭାପତି ଝାବେରୀ [Jhabery] କହିଛନ୍ତି "Export duty is wrong in Principle, when they are levied on basic commodities, which have got foreign competition to meet." ଅର୍ଥାତ୍ ରପ୍ତାନି ଶୁଳ୍କ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଉପରେ ବସାଯାଏ ଯାହାକି ବିଦେଶୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ମାନଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାକୁ ହେବ—ତେବେ ତାହା ଠିକ ନୁହେଁ । ମୋଟ ମୋଟି ପଦ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ରପ୍ତାନି ଶୁଳ୍କ ... ଏବଂ ବିଦେଶୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ସହିତ ଯଦି ତାହାକୁ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ହେବାକୁ ହେବ ତେବେ ଏହା ଉପରେ ରପ୍ତାନି ଶୁଳ୍କ ବସାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏହି ହିସାବରେ ଭାରତ ସରକାର ମିଲ୍ ଲୁଗା ଉପରୁ ଶତକଡା ୨୫ ଭାଗରୁ ୧୫ ଭାଗ ରପ୍ତାନି ଶୁଳ୍କ କମାଇ ଦେଇ ଶତକଡା ୧୦ ଭାଗ ରଖିଅଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ବିଦେଶରେ ମିଲ ଲୁଗାର ଅଭାବ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଏହି ରପ୍ତାନି ଶୁଳ୍କ ହାର କମାଇ ଦେବା ଉଚିତ ଅଟେ କି? ଏହା ସଙ୍ଗେ ୨ ମନେ ରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ପରିମାଣ ଲୁଗା ସୂତା ରପ୍ତାନି କରି ଭାରତ ତାହାର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କଠାରୁ ପାଇପାରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆରୁ ଆମ୍ଭେ ଗହମ ଆଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ । କିନ୍ତୁ ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ କେବଳ ଲୁଗା ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛୁକ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଗହମ ଆଣିବାକୁ ହେଲେ କାଫୁତ୍ ପରିମାଣରେ ଲୁଗା ଦେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ସେହିପରି ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଇସ୍ପାତ ପଠାଇ ଆମ୍ଭେ ତା ବଦଳରେ ତୁଳା, ଝୋଟ, କେତେକ ଖାଦ୍ୟ ଶସ୍ୟ ପାଇପାରୁ ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଉପରୋକ୍ତ ଯୁକ୍ତି ମାନଙ୍କରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତୀୟମାନ ହୁଏ ଯେ ଆମଦାନୀ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମ୍ଭ ମାନଙ୍କୁ ରପ୍ତାନୀ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ରପ୍ତାନୀ [illegible] କେବଳ ଯଦି ଆମଦାନୀ କରାଯାଏ ତେବେ ବାଣିଜ୍ୟର [illegible] ପ୍ରତିକୂଳ ହୋଇ ପଡ଼ିବ [illegible] ରପ୍ତାନି କରିବାକୁ ହେଲେ ବଦେଶ ବଜାର- [illegible] ଅମ୍ଭଙ୍କୁ [illegible] କରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ [illegible] ପାରସ୍ପରିକ [illegible] (ଯାହାକୁ Reciprocity କୁହାଯାଏ) ଉପରେ ଆମ୍ଭର ରପ୍ତାନୀ ମାନଙ୍କର ସଫଳତା ନିର୍ଭର କରେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମଦାନୀ [illegible] ଲକ୍ଷ୍ୟ କର [illegible] । ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଅଛି ଯେ ଆମେରିକା ଡଲାରର ଆମ୍ଭର [illegible] ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ୟା । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଅନ୍ତତଃ ଆମେରିକାର ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟର ସମାନତା ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଆମେରିକାକୁ କେତେ ଭାରତରୁ ଅଧିକ ଜିନିଷ ରପ୍ତାନି ହୋଇ ପାରିବ ସେଥି ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଆମେରିକାରୁ [illegible] କମ୍ ପରିମାଣରେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆସିପାରେ ତାହା ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ଏହା ନ ହେଲେ ଆମଦାନୀ ରପ୍ତାନୀଠାରୁ ଅଧିକ ହେବାଦ୍ୱାରା ଭାରତକୁ ଆମେରିକା ଡଲାର ଶୋଧିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯାହାକି ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତ ପକ୍ଷରେ ଏକ [illegible] ଡଲାର ଅଭାବ [illegible] । [illegible] ଭାରତ ସରକାର ଆମଦାନୀ [illegible] ପ୍ରାଧାନ୍ୟ [illegible] । ଯୁଦ୍ଧ ସରିବା ପରେ ଦେଖା ଗଲା ଯେ [illegible] କଳକଜା ଗୁଡ଼ିକ ଏକବାରେ ବଦଳାଇବା ଦରକାର । [illegible] କଳ, କବ୍ଜା, ଶିଳ୍ପ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଚାହିଦା ବଢ଼ିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଯଦି ଭାରତ [illegible] ତାଙ୍କର ଆମଦାନି [illegible] କୋହଳ ନ କରୁଛନ୍ତି ତେବେ ଭାରତୀୟ ଲୋକେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପାଇବା ଏକପ୍ରକାର ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡୁଛି । ଏହା ବାଦ୍ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଲୋକେ [illegible] ବ୍ୟବହାରିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ପାଇ ପାରୁ ନଥିଲେ । ଯାହା କିଛି ମିଳୁଥିଲେ ତାହା ଖୁବ୍ [illegible] ଦେଶ ସାରା [illegible] ଦ୍ୱାରା (Control System) ଜାରି [illegible] ହେଲେ [illegible] ପାଇବା [illegible] ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । କାରଣ [illegible] ସମସ୍ତ [illegible] ସୈନ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀରେ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥିଲା ତେଣୁ ଯୁଦ୍ଧ ପରିବାର [illegible] ମାନଙ୍କ [illegible] ମଧ୍ୟ ଧରି ଟାକ୍ ଖୁବ୍ [illegible] ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜିନିଷ ମିଳୁ ନାହିଁ । [illegible] ୧୯୪୬ରେ ଦେଖିଲେ ଯେ [illegible] ଅର୍ଥ [illegible] । [illegible] ଜିନିଷ ଯୋଗାଣର ଅଭାବ । [illegible] ଅର୍ଥ ଲୋକ ମାନଙ୍କର [illegible] ଅଧିକ [illegible] ବଢ଼ି ଚାଲିବ । [illegible] ଦାମ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ି [illegible] । [illegible] ଲୋକମାନଙ୍କର [illegible] ଦର ଦାମ ନେଇ [illegible] ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀତା [illegible] ଘଟିବ । [illegible] ଲୋକେ [illegible] ପ୍ରତିଯୋଗୀତା [illegible] ଲୋକମାନଙ୍କ [illegible] ବ୍ୟବହୃତ [illegible] ଅସ୍ତ୍ର (ଟଙ୍କା) [illegible] । [illegible] ଲୋକମାନଙ୍କର ଅଧିକା କ୍ରୟ କରିବା [illegible] । ବାସ୍ତବରେ ସରକାର ୧୯୪୬ ରେ ଆମଦାନୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କୋହଳ କରିଦେଲେ [illegible] ଦେଖାଗଲା ଯେ [illegible] ଦ୍ରବ୍ୟ [illegible] ଲାଇସେନ୍ସ [illegible] ଭାରତକୁ ଆସି ପାରିବ ନାହିଁ [illegible] ଲାଇସେନ୍ସ ନେବା ପ୍ରଥା କୋହଳ କରି

Digitized by srujanika@gmail.com

ହିସାବରୁ ୧୯୫୬ ମାର୍ଚ୍ଚ ଠାରୁ ୧୯୫୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ୧୯୯ କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଜିନିଷ ଭାରତକୁ ଆସିଅଛି। ଏତଦ୍ୱ୍ୟତୀତ ଡୋଲାର ଅଞ୍ଚଳରୁ କେତେକ ସୌଖୀନ ଜିନିଷ ମଧ୍ୟ ଆସି ଥିବାର ଦେଖାଗଲା।

ସୌଖୀନ୍ ଜିନିଷ ଏତେ ପରିମାଣରେ ଡୋଲାର ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆସିଥିବାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଖୋଲା ବଜାରରେ ଏଥିରୁ ଅନେକ ବସ୍ତୁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ଏବଂ ବୁଝିହୁଏ ଯେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କର ଆମଦାନୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନୀତିରେ କେତେକ ଗଳିବାଟ ରହିଯାଇଅଛି।

ବାସ୍ତବିକ୍ ଗତଥର ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଆମେ ଆମର ଝାଳବୁହାଇ ବ୍ରିଟେନ୍‌କୁ ସାହାଯ୍ୟ ଦେଲୁ। ସେମାନଙ୍କର ସୈନ୍ୟ ଭାରତରେ ରହିଲେ ଏବଂ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଉପକରଣ ଯୋଗାଇଲୁ। ବ୍ରିଟେନ୍ ସରକାର ସବୁ ଶେଷରେ ଆମର ଏହି ଧନକୁ ଉଧାର ତାଲିକାରେ ପକାଇ ଦେଇ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷରେ ଧାର ସୁଝିବେ ବୋଲି ଭାରତ ଆଶା କରି ବସିଥିଲା। ଭାରତ ମଧ୍ୟ ଆଶା କରିଥିଲା ଯେ ଏହି ସଞ୍ଚିତ ଧନ ବଦଳରେ ଯନ୍ତ୍ରପାତି କଳ କବ୍‌ଜା ଆମଦାନୀ କରି ନିଜର ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତି କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେବ। କିନ୍ତୁ ଭାରତ ସରକାର ଆମଦାନୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କୋହଳ କରି ଦେବା ଦ୍ୱାରା ଲୋକେ ଆଣିଲେ ମୋଟରଗାଡ଼ି ଏବଂ ନାନା ପ୍ରକାର ସୌଖୀନ ଦ୍ରବ୍ୟ। ଆଜି ଭାରତ ସରକାର କଣ ଏ ରକମ୍ ହେ- ଳିକ୍ତ ମୁଷ୍କିଲ ହେବ ବୋଲି ଜାଣି ନଥିଲେ ? ବାସ୍ତବିକ୍ ଭାରତ ସରକାର ନିଜର ଭ୍ରମ ବୁଝିପାରି ନ ଥିଲେ ଏବଂ ଭ୍ରମ ୧୯୫୭ ମସିହାର ପ୍ରାରମ୍ଭରେହିଁ ବୁଝିଲେ। ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହେଲା ଯେ ଆମଦାନୀ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେବା ଉଚିତ୍ କାରଣ ଏହା ନହେଲେ ସମୁଦାୟ ସଞ୍ଚିତ ପାଣ୍ଠି ଏହି ରକମ୍ ମୋଟର ଗାଡ଼ିରେହିଁ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଯିବ। ଦେଶ ଯେତିକି ପରିମାଣ ରପ୍ତାନି କରିବ ସେତିକି ପରିମାଣରେହିଁ ଆମଦାନୀ କରିବ। ଅବଶ୍ୟ ଏହାଛଡ଼ା ସଞ୍ଚିତ ପାଣ୍ଠିରୁ ଯାହା ମିଳିବ ସେ ସବୁ ଶିଳ୍ପ ଉପକରଣ ଆମଦାନୀ ଖର୍ଚ୍ଚ କରାଯାଇପାରେ। ବାସ୍ତବିକ୍ ଦେଖିଗଲେ ଗଲା ୧୯୫୭ ମସିହା ଜୁଲାଇ ଠାରୁ ଆମଦାନୀ ବାଣିଜ୍ୟର ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଖୋଲିଲା। ଡୋଲାର ଓ ଷ୍ଟର୍ଲିଂ ବିଦେଶୀ ମୁଦ୍ରା ଯେପରି ଅନୁପ୍ରଯୁକ୍ତ ଦୁର୍ଲଭ ନ ହୁଏ ସେହି ହିସାବରେ ଆମଦାନୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନୀତି ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଏହି ସମୟଠାରୁ ଆମଦାନୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନୀତି ଏବଂ ବିଦେଶୀ-ମୁଦ୍ରା-ବିନିମୟ-ହାର-ନିୟନ୍ତ୍ରଣ-ନୀତି ଏକ ସୂତ୍ରରେ ଗ୍ରଥିତ ହେଲେ। ୧୯୫୭ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ଅନ୍ତତଃ ଷ୍ଟର୍ଲିଂମୁଦ୍ରା ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ମୁଦ୍ରାରେ ବିନିମୟ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା (ଯାହାକି **Multilaterally convertible** ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ) ଏବଂ ଯେ କୌଣସି ଦେଶରୁ ଆମେ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣି ପାରୁଥିଲୁ ଅର୍ଥାତ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପକ୍ଷପାତିତା କରାଯାଉ ନଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଜାନୁଆରୀ ୧୯୫୮ ମସିହାରୁ ଏହି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନୀତିରେ ଭେଦଭାବ ରଖାଯାଇଅଛି। ବିଶେଷତଃ ଡୋଲାର ଅଞ୍ଚଳରୁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆଣାଗଲେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବଡ଼ କଠୋର ହେଉଥିଲା। ମୋଟ ଉପରେ ୧୯୫୮ ମସିହା ଜୁନ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ପ୍ରାୟ କେତେକ ସୌଖୀନ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଏପରିକି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉପରେ ଆମଦାନୀ କଟକଣା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥିଲା କିନ୍ତୁ କଳ କବ୍‌ଜା ଶିଳ୍ପଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଉପରେ କୌଣସି କଟକଣା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇ ନଥିଲା। ଏହି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଫଳରେ ଡୋଲାର ଅଞ୍ଚଳ ମାନଙ୍କ ସହିତ (ଯାହାକୁ

Digitized by srujanika@gmail.com

Hard Currency area କୁହାଯାଏ) ଭାରତ ବର୍ଷ ବାଣିଜ୍ୟର ସାମ୍ୟରକ୍ଷା କରି ପାରିଥିଲା ତଥା ଦେଶି ନିର୍ଦ୍ଧନ ଦେୟ ଏବଂ ଦେୟ ତାଲିକା (ଯାହାକୁ **Balance of Payments** କୁହାଯାଇ ପାରେ) ବିଷୟରେ ଭାରତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ଧାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥିତି ଘଟିପାରିଥିଲା । ୧୯୪୯ ମସିହାରେ ଜନ୍ ନେଲା ... ହେଲା । ଷ୍ଟର୍ଲିଂ ଅଞ୍ଚଳ ବାହାରେ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ମାନଙ୍କର ମୁଦ୍ରା ଅଞ୍ଚଳ (ଯାହାକୁ **Soft Currency area** ବୋଲି କୁହାଯାଏ) ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସାମ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁକୂଳ ହୋଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ ସେହି ଦେଶ ମାନଙ୍କର ମୁଦ୍ରା ଦୁର୍ବଳ ହୁଏଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରତର ରପ୍ତାନି,ଆମଦାନି ତୁଳନାରେ ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇ ଅନେକ ଅଧିକ ଦେୟ ହୋଇଥିଲା (**Large Surplus balance in our current account with soft currency areas developed.**

ଏହି ଭୂମିକା ନେଇ ଭାରତକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଆମଦାନି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଭୂମିକା ଧାରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଜୁଲାଇ ୧୯୪୮ ରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କୋହଳ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ସହଜ ପ୍ରାପ୍ୟ - ମୁଦ୍ରାଞ୍ଚଳ(**Soft currency areas**) ମାନଙ୍କରୁ ଭାରତର ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ମୁଦ୍ରା ଦୈନନ୍ଦିନ ବ୍ୟବହାରିକ ଦ୍ରବ୍ୟ କିଣିପାରିଲେ ଦରଦାମ ଯେଉଁ ହ୍ରାସ ହୋଇ ବଢ଼ି ଚାଲୁଛି ତାହା କମି ଯିବ । ... ମୁଖ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଦୈନନ୍ଦିନବ୍ୟବହାରିକ ଜିନିଷ (ଯାହାକୁ **Consumer'sgoods** କିମ୍ବା ମାଲ କହନ୍ତି) ଗୁଡ଼ିକର ସୁବିଧା ଅଭାବ ଦୂର ହେଲା ଏବଂ ଏହି ସହଜ ପ୍ରାପ୍ୟମୁଦ୍ରାଞ୍ଚଳରେ ଭାରତର ମୁଦ୍ରା ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ... ରେ ସେହି ଦ୍ରବ୍ୟ, କଞ୍ଚା ମାଲ ଆସିଲେ ଦରଦାମର ଅଦ୍ୟାବଧି ବୃଦ୍ଧି ... କରାଯାଇପାରିବ ବୋଲି ଆଶାକରାଯାଇ ଏହି ନୀତି ଅବଲମ୍ବନ ହୋଇଥିଲା । ଏକ ରକମ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମଦାନି ନିୟନ୍ତ୍ରଣର ବନ୍ଧନରେ ... କୋହଳ କରି ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ଏଠାରେ ... ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯେ ... ବ୍ୟବହାରିକ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅର୍ଥ କେବଳ ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ନୁହେଁ । ବ୍ୟବହାରିକ ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସୌଖୀନ ଦ୍ରବ୍ୟ ହୋଇ ପାରେ । ମୋଟ ଭାବରେ ଏହି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କୋହଳ କରିଦିବା ଦ୍ୱାରା ନିତାନ୍ତ , ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ସୌଖୀନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଶିଳ୍ପୋପଯୋଗୀ କଞ୍ଚାମାଲ ପ୍ରଭୃତି ସହଜ-ପ୍ରାପ୍ୟ -ମୁଦ୍ରାଞ୍ଚଳ [**Soft currency areas**] ମାନଙ୍କରୁ ଅଧିକରେ ଅଣାଯାଇପାରି ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଲଭ ମୁଦ୍ରାଞ୍ଚଳ [**Hard currency area**] ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପୂର୍ବର ଆମଦାନି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନୀତି କାଏମ ରହିଥିଲା ।

କ୍ରମଶଃ—

ଦୋତ୍ରୁ ଜାଲ

ଶ୍ରୀମତୀ ବସନ୍ତକୁମାରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଏମ୍.

ଭାରତର ମାନଚିତ୍ରରେ ଦୃଷ୍ଟିଗଲେ ପୂର୍ବ ଦକ୍ଷିଣର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ଆସାମର ପାହାଡ଼-ମାଳା ବାଟ ଆଗୁଳେଇ ଠିଆହୋଇ ଅଛି ଯାଅନା । ସେଇ ପାହାଡ଼ରେ ଅଜ୍ଞ ନଦୀ ଝରଣା

Digitized by srujanika@gmail.com

ବାହକାଠି ଟେଷ୍ଟିମକୁ [illegible] । ସୋନାଇ ନଈ ସେପଟ ପାହାଡ଼ରୁ ଗଡ଼ି ଆସିଛି ଦୂରରେ ସମୁଦ୍ର ଆଡ଼କୁ । ସୋନାଇ ନଈର ବଡ଼ ଦୁର୍ନାମ ସେ ଜୀଅନ୍ତା ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଧନରେ ବାଦ କରି ଅବଶ୍ୟାମ୍ଭାବୀ ମୃତ୍ୟୁ । [illegible] ନୂଆ [illegible] ଦୁର୍ଦାନ୍ତ [illegible] ମଣିଷକୁ [illegible] ନେଇଯିବା ପାଇଁ ସେମିତି ନେଇଯାଇ ଠିଆ ହୋଇଛି ।

ଦୁଇଟି ଆତ୍ମା [illegible] ଝିଅ-ପୁଅ । ଦୁହେଁ ସୋନାଇ ନଈ କୂଳର ଗାଁରେ ଜନ୍ମ । ନଈ ପରି ସୁନ୍ଦର ଚେହେରା—ଅଣ ଅଣାଆ ନଈ କିନ୍ତୁ ସୁଅର ତୋଡ଼ । ଦେହ ପାତଡ଼ି ଫୁଟିଲା ଭଳି ବଳିଲା ବଳିଲା [illegible] ଦେହ [illegible] ମୁହଁ ସଫା, ଆଖି ନାଲି—ସୋନାଇ [illegible] ଉପରେ ଗଡ଼ି ଯାଉଥିବା [illegible] ପାଣି ପରି ଚଉଡ଼ା କପାଳ, ଆଖି [illegible] ଆଖି । ସ୍ୱପ୍ନରେ ବିଭୋର ଥିଲା ପରି ଓ ଆନନ୍ଦରେ ମଜ୍ଜି ଆସିଲା ଭଳି ଥିଲା ପରି ।

ଗରୀବ ଘରର ପିଲା । ସଂସାର ବାହେନାହିଁ ସୁନ୍ଦରତାର ଜନ୍ମକଲା ମା ନାହିଁ । ସୋନାଇ ନଈ କୂଳରେ ମଣିଷ ହୋଇଛନ୍ତି । ପାଖ ଜଙ୍ଗଲର ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଖାଇ ନାହାନ୍ତି । [illegible] ନିଜର ଯୌବନ ଭରା ଦେହକୁ [illegible] ଶକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ପଢ଼ି ନାହାନ୍ତି, ମାନଚିତ୍ର ଦେଖି ନାହାନ୍ତି [illegible] ସଂସାର କହିଲେ ବୁଝନ୍ତି ତାଙ୍କର ଗାଁ, ଜଙ୍ଗଲ ଓ ସୋନାଇ ନଈକୁ ।

ପୁଣି ଏଠି [illegible] ହେଲେ ଆସାମ ଟ୍ରାଙ୍କରେ ଡ୍ରାଇଭିଂରୁମ ଭିତରକୁ ଖଡ଼ ପରି ପଶି ଆସିଥିଲେ ବାହାରର [illegible] ତାଙ୍କ ପିଛା ଧରିଛି । [illegible] ନିରୀହ [illegible] ତାର [illegible] ଉଠି ଆସୁଥିଲା [illegible] । ଅଶ୍ରୁ ଦେବାକୁ ଡ୍ରାଇଭିଂରୁମ୍ ସମର୍ଥ ହେବ କି ନାହିଁ ଜାଣିନାହାନ୍ତି । [illegible] ଯୌବନର ମୁକ୍ତି ଅଧରରେ କେତେ ଭରସା ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି । ହାତରେ ଆଖି ଚଢ଼ିଲା

ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ-ଖବରି କାଗଜ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଗାଉକ ଅପେକ୍ଷା ରଖିଛନ୍ତି ।

'ଉଃ ଶାନ୍ତି ମିଳିଲା । ମଣିଷଟିଏ ଅଛି' ।

ଏହି ମଣିଷର ଅନ୍ତମୁଁ ବାଜ [illegible] ବିଜୁଳି ଢକଢକ ଆଗରେ କବଚ ମନ୍ତ୍ର କାମ ଦିଏ । ଜଣେ ଯାଇ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ବସିଲା । ଅପରଜଣଟି ପ୍ରତିବାଦ କଲା । ଅନ୍ଧକାରରେ [illegible] ଓ ଶଙ୍କାଗ୍ରସ୍ତ ଭାବ ଦେଖାଇ ଫେରି ଆସିଲା ବସିବାକୁ । [illegible] ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ସେମାନେ ନଈ ରକ୍ଷା କରିବ । ଦୁହେଁ ମିଶି ଧରିଲେ ପାଗଳ ପରି । କବାଟରୁ ଟେଲିଲେ [illegible] ଆନନ୍ଦ ପରି । ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଦୁଇଟି ସେମିତି ପଡ଼ିଥାଏ । ଅନ୍ଧାରଟାଟି ସେମିତି ଖବର କାଗଜ ପଢ଼ୁଥାଏ । [illegible] ଡ୍ରାଇଭିଂରୁମ ଭିତରେ ମିଳାଇଗଲା । ଆସାମର ମେଘ ବିଜୁଳି କୋଠରୀ [illegible] ଲିଭିଲା ପରି ।

ଗାଡ଼ି ଡେଇଁଅଛି । ମାଲଗାଡ଼ି ତାଙ୍କ ଭଳି ଅଛି । ଡ୍ରାଇଭିଂ ରୁମର ଦାଗ ପଦାକୁ ଯାଇଛି । ଫେରିବ କେତେବେଳେ କେଜାଣି । ସେପଟ୍ଟା [illegible] ଓ ଧାନ୍ୟ [illegible] ଗାଧୁଆ ଘାଟର [illegible] ହେଲେ । [illegible] ଶୁଣି ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ [illegible] ଜଣ [illegible] କରୁଛନ୍ତି ।

କିଛି ସମୟ ପରେ [illegible] ଯାଇ [illegible] । କୌଣସି ଭବିଷ୍ୟତ ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ । ଜଳ, [illegible], ପାହାଡ଼, [illegible], ଠିକ ପ୍ରଧାନର [illegible] ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଲାଗିଲା । ଦର୍ପଣର ଛବି [illegible] ଉଠିଲା । [illegible] ରୂପ [illegible] ଗୋଟିଏ ରୂପତାର ଡାକୁଣି ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଆସାମ ପାହାଡ଼ର ହଂସ ରଙ୍ଗ ସେମିତି ଫୁଟି ବାହାରୁ [illegible] ଏହି

Digitized by srujanika@gmail.com

ରୁଚରେ ସାଜ ସଜିତ୍ର । କାହିଁ ଆସାମ ପାହାଡ଼, କାହିଁ ଆସାନସୋଲ, କାହିଁ ପିଲା ଦିନର ସେଇ ଭୂତା ଆଉ ନୂଆ ବୋଳୁଥିଲା ଆସ୍ମାନିକ ରଙ୍ଗ ।

କିଏ ଆସିଛନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀ ଅଛନ୍ତି ! ତଥାପି ମନ ସନ୍ଦେହର ଦୋଳି , ଉଠିଲା ଡରିଲା ମନ ଦୁଆରକୁ ଆସି ଚାହିଁଲେ । କେହି ନାହିଁ । ଲୋକ ଜନଙ୍କ ମାଝରେ ନାହିଁ । ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ କୋଳାହଳ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସର୍ବନିଜତା ଉପରେ କାହାର ଅଧିକାର କେମିତି ହୋଇ ଦୋହାଇ ଦେବାକୁ ଆସୁନାହିଁ ।

ଖୁଲି ଖୁଲି ଆସିଲେ ଅପରିଚିତା ନିକଟକୁ । ଜଣେ ହୃଦୟରେ ପଚାରିଲା ସେ କାଏ କେଉଁଆଡେ ଯିବେ ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ି କେତେ ଡେରି ?

ଯଦି ସେ ନିଜ ବେଞ୍ଚ ଛିଡ଼ାଏ ଦୁହିଙ୍କୁ ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ଚଢାଇ ବସୁଥିବା ଚୌକିରେ ବସନ୍ତି ତାହାହେଲେ ବଡ଼ ଉପକାର ହୁଅନ୍ତା ଜଣେ ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକର ।

କୌତୂହଳ ଯୋଗୁ ଅନେକେ ଠାଣି ସ୍ଥାନ ବଦଳାଇଲେ । ପଚାରିଲେ " ବିପଦ କଣ?"

"ମୋର ଏଇ ମାଆ 'ସୀତା'ର ବିପଦ-ବେଳେ ନାଁ ସୁଭଦ୍ରା । ଆମ ଦୁହିଙ୍କ ଘର ଆସାମ । ମୁଁ ଯାଉଛି ମା ମାଉସୀଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିବାକୁ ଆସାନସୋଲ । ମୋର ସ୍ୱାମୀ ଫୌଜର କାମ କଲାବେଳେ ପଞ୍ଜାବ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି ଅଡ଼େଇ ମାସ ହେଲା ଡାକ୍ତର ଖାନାରେ ମା ଆସିବ । ସୀତାର ସ୍ୱାମୀ ସେଇ ଏକା ଫୌଜରେ ଅଛନ୍ତି । ସୀତା ଖୋଜୁଛି ତା ମା ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ଥର ଚେଷ୍ଟାକରି ବିଫଳ ହୋଇଛି । କାହିଁ କାନ୍ଦି ଜଣେ କେଉଁଦିନ ସ୍ୱାମୀଠାରୁ ନ ଲୁଚଲେ ଯେ ପୃଥିବୀରୁ ଲିଭି-ଯିବ---"

ସୁଭଦ୍ରା କହି ଗ୍ଭଲିଲା 'ଆମେ ଏକାଗାଁର ଲୋକ ଏକାଠି ଖେଳିବୁଲି ମଣିଷ ହୋଇଛୁ । ଚାରିବର୍ଷ ସୀତାର ଖବର ପାଇନଥିଲି । ଏଠି ପାଇଲି ସେ ଆନନ୍ଦର ସମ୍ବାଦ ନୁହେଁ ।

ସୀତା ମୌନ ରହି ଖାଲି ଦୁଆରକୁ ଗ୍ଭହିଁ ଆଖି ଲମ୍ବାଇଲା ପରି । ମିଲିଟାରୀ ବୁଟ ଶବ୍ଦର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ହୋଇ ଦୁଆର ଆଗରେ ରହିଲା । ଦୁହେଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ନସ୍ତ ଲୋକର ପାଦ କାଇ ସୀତା ଛାତିରୁ ବାହାରିଲା । ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ସୁଭଦ୍ରା ମୁହଁରେ ଉଠିଲା । ସୀତା ମୁହଁ ଲୁଚିଲା ।

ସେହି ଲୋକଟି ଓଏଟିଂରୁମ ଭିତରକୁ ପଶିଆସିବ ବୋଲି ଚେଷ୍ଟାକଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ବାଧା ଦେଇ କହିଲା ଜନାନା-କୋଠରୀ , ବାହାରେ ରହିବାକୁ ।

ଲୋକଟି ଆସି ଠିଆହୁଏ । ବଙ୍କା ଗାଡି ବେଳ ଆସିବା ନାଁ ଧରି ଡାକେ । ଅପଦସ୍ଥ ହେଲାପରି ସୀତା ଦୁଆରକୁ ମୁହଁ ଦେଖାଇ କହିଲା 'କଣ ?'

'ଆ-ଫେରିଯିବା । ବହୁତ ଖୋଜିଲିଣି ।'

'ନା—

'ଖାଲି ଗଲେ ଶୁଣିବା

ସୀତା ଶୁଣୁନାହିଁ । ଜଣାଗଲା ତାକୁ ଫେରାଇ ନେଇଯିବ ।

× × × ×

ଲୋକଟି ଦୂରରେ ବୁଲିଲା ଫେରି ଚାହିଁ-ଆଏ , ଆଖି ରଖିଥାଏ । ଉପସ୍ଥିତର କାରଣ ପଚାରିବାରେ ସୁଭଦ୍ରା କହିଲା ଅନେକ ଦିନ ତଳର ଗୋଟିଏ ଭୁଲର ଏତିକି ଶାସ୍ତି ।

ସୋନାଲି ନଈ କୂଳରେ ମାଲିମାଳି ବାକୁ ଦୁହେଁ ଯାଉଥିଲେ । ଏହି ଫୌଜର ଲୋକଟି ତାଙ୍କ ଗାଁର- ସେ ବି ଆସୁଥିଲା ମାଛ ମାରି । ଏମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ବସେ ଏମାନେ ଆସିଲେ ସେ ବି ଗ୍ଭଲିଆସେ । ଦିନେ ଦିନେ ଗୀତ ବୋଲେ । ପୁଣି ଦିନେ ଦିନେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଚୁପହୋଇ ବସିରହେ । ସୀତା କେବେ କମିତ ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ସୁଭଦ୍ରାକୁ ଅନୁରୋଧ କରେ ସେହି ଲୋକଟିକୁ କହିବାକୁ । ହସି ସୁଭଦ୍ରା କହିଲା ସେତେବେଳେ ସେ ସୀତାକୁ ଶୁଣେଇ କହେ ତୁ କହ କ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଗୀତ ବୋଲିବାକୁ ସେମିତ ମାଛ ହୁରୁଡ଼ିବେ ନାହିଁ ।

ବହୁତ ଦିନ ତଳର କଥା । ସୋନାଇ ନଈ ସାକ୍ଷୀ । ବନସିରେ ପଡୁଥିବା ମାଛ କଙ୍କଡା ମରିଛନ୍ତି, କହି ପାରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସୋନାଇ ନଈ ମିଛ କହିବ ନାହିଁ, ମୁଁ ମିଛ କହୁ ନାହିଁ ।

ଦିନେ ଖରାବେଳେ ସେଇ ଲୋକଟି ଆସି-ଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ବହୁଛି । କହିଲା ମା ମରି-ଗଲା ବୋଲି । ଦୁହେଁ ମନ କଷ୍ଟ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସୀତା କହିଲା ତାହାର କେହିନାହିଁ ।

ସେଦିନ ନଈ ତାହାର ମାଛ କଙ୍କଡ଼ା ସମ୍ପଦ ନେଇ ବହିଗଲା । କିନ୍ତୁ ସୀତାର ମନ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । ଅଜଣା ଅଶୁଣା ଲୋକ -- ଗାଁରେ ବହୁତ ତଫାତ । ଗରୀବଙ୍କ ଭିତରେ ବି ଜାତିବିଭାଗ ଅଛି । ସୋନାଇର ସ୍ନେହବାଳି ସୀତାକୁ ନେଇ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଦିନେ ରାତିରେ କାହାକୁ ନକହି ସୁଭଦ୍ରାକୁ ଲୁଚି , ନିଜର ବିଧବା ମା'ର ହାତ ପାଣ୍ଠି ସ୍ନେହ କରି ସୀତା ହଜି ଯାଇଥିଲା ।

ସୋନାଇ ନଈ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗ ଧରି ବୁଲି ଯାଇ ଥିଲା ନିଜର ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ । ସତେ ଯେପରି ସୀତାର ଭବିଷ୍ୟତ ସୁଖ ଲୁଚିବାକୁ ଧାଇଁ ଥିଲା ପଶ୍ଚିମ ଦିଗକୁ । ତିନିବର୍ଷ କୌଣସି ଖବର ନାହିଁ । ଗାଁ ଲୋକେ ମନେ କଲେ ବଣର ଜନ୍ତୁ କ ସୋନଇ ନଈର କୁମ୍ଭୀର ତାକୁ ଖାଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

× × × ×

ତିନି ବର୍ଷ ପରେ । ଆସାନସୋଲରେ ପୁଣି ଦୁହିଁଙ୍କର ଦେଖା ହେଲା । ସୁଭଦ୍ରା ତାହାର ସ୍ୱାମୀ ସାଙ୍ଗରେ ଆସାନସୋଲ ଆସିଥିଲା । ସେ ପୁଲିସ ଫୌଜରେ କାମକରେ । ସୀତାର ସ୍ୱାମୀ ମଧ୍ୟସେହି ଫୌଜରେ । ହଠାତ ବଜାରରେ ଦେଖା ହେଲା ଦୁହିଁଙ୍କର । ସୋନାଇ ମନେ ନାହିଁ ।

ସୁଭଦ୍ରା ସୀତାର ଅବସ୍ଥା ବୁଝିଲା । ନିଜ ଗାଁ ରୁ ଲୋକ ଆସି ଆସାନସୋଲ ଆସିବାର ଲମ୍ବା ବାଟ କେମିତି ଦୁଃଖ ଭିତରେ କଷ୍ଟ ବହୁ ହୋଇଛି ଜାଣିଲା । ସୀତା ଏବେ ମାଡ ଖାଏ ଯେଉଁ ଲୋକର ଗୀତ ଶୁଣି ସୋନାଇ ନଈ କୂଳରେ ଭୁଲିଥିଲା; ଯେଉଁ ଲୋକ ତାଙ୍କଠାରୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଦୂରେଇ ହୋଇ ବସୁଥିଲା, ସେଇ ଲୋକଟି ଏବେ ପ୍ରତିଦିନ ସୀତାକୁ ମାଡ ଦେଉଛି । ତିନିଟି ସାରି କ୍ଳାନ୍ତହୋଇ, ନିଶା ଖାଇ ମନରେ ମାତା-ଲରୁ ବୁଦ୍ଧି ନେଇ ସୀତା କୋଇ ଚଢ଼ିଥାଏ ମାଡଖାଇଲେ କାନ୍ଦିଉଠେ । ଅଭିମାନ, କାନ୍ଦ, ଭର୍ତ୍ସନା ଆଦିସମସ୍ତ ପ୍ରତିବାଦ ବିଫଳ ହେଲା । ପଳାଇବାର ମଧ୍ୟ ବାଟ ନାହିଁ । ନଈ ପାଣି ଉଜାଣି ଫେରେ ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କା ପାଇଁ ସୀତା ମାଡ ଖାଏ । ସ୍ୱାମୀର ନିଶାପାଣିକ ଅଭାବ ଘଟିବାରୁ ସୀତାକୁ ଚାକିରୀ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କଲା । ଚାକିରୀ କରି ଯାହା ଆଣେ ସେତକ ସେ ମାଡ ଦେଇ କାଢ଼ି ନିଏ । ପଳାଇବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ପୋଷାକୁକୁର ପରି ସବୁ ପାର କରିଦେଇ ସୀତା ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥାଏ ନିଜ ଭିଆରି ଶିକୁଳିରେ । ଗାଁରୁ ପଳାଇ ଆସିଲାବେଳେ ବାଟଦେଖାଇ ବାଟକୁ କରିଥିଲା — ସେ ଏବର ସ୍ୱାମୀ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଫେରିଲାବେଳେ ସେହି ଲୋକ ଜଗୁଛି ।

କାହିଁକି ପଳାଇ ଆସିଥିଲା ? ସୀତାଭୁଲି-ଗଲାଣି । ସୁଭଦ୍ରା ସବୁ ଶୁଣି ବୁଝି ପାରିଲାନାହିଁ ଦୁଇ ସାଙ୍ଗ ବହୁତ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି । ଆସାମ କୁ ସିବାବାଟ ସୁଭଦ୍ରା ଜାଣିଛି ବୋଲି କହେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦିନର ଆଲୁଅରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ସୁଭଦ୍ରା ଆସିଥିଲା । ବାଟ ଚଳି ଚଳି ଆସିଛି ସୀତା ଆସିଥିଲା ଅନ୍ଧାରରେ ଲୁଚିକରି । ସେ କିଛି ମନେ ରଖିନାହିଁ । ଯେତେ ଆସିଲା ବେଳେ ମା'ର ସଜିଲା ମାଣ୍ଡି ମେରିରେ ଆଣିଥିଲା । ଆଜି ନେଇ ଛାଡ଼ି ।

ସୁଭଦ୍ରା ଘରକୁ ଫେରିଛି ବୋଲି ସୀତା ଲୁଚି ଚଳାଇ ଆସିଥିଲା ଘରୁ ପଳାଇ ଆସି ନିର୍ଜନରେ ଲୁଚିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବାଡ଼ି ମାନ ସ୍ୱାମୀ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଚଳାଇ ଜାଣିଲାଣି । କଥାର କୁହୁକରେ ଆସିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା । ଆଜି ବନ୍ଧୁ-ଙ୍କର ଜମିମଜା ବାଟ ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ସ୍ୱାମୀର ଚେହେରା, ପୋଷାକ ଓ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସମସ୍ତେ ଆସି କହୁଛନ୍ତି ଯେ ପଳାଇବାକୁ ଚାହିଁଲେ ଗୁଳି ।

ଯନ୍ତ୍ରର ନିଷ୍ଠୁରତା ମଣିଷର ଭିତରର କାନ୍ଦଣା ଶୁଣେନାହିଁ । ଦାଇ ଫେରି ଦେଖିଲା ଜନାନା ୱେଟିଂରୁମ ଆଗରେ ଜମୁଆଳ । ବୁଝିହେଲା ଯେ ସ୍ତ୍ରୀ ପଳାଉଛି ବୋଲି ଏହି ଉତ୍ପାତ ଜଣେ କହୁଛି ବାନ୍ଧିହୋଇନାହିଁ, ସେ ସ୍ୱାଧୀନ । ଆଉଜଣେ କହୁଛି ବିଭା ହୋଇଛି ସେ ପରାଧୀନ ।

ସୀତା କହେ ସ୍ୱାମୀର ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ — ତାକୁ ବାହାର କରିଦିଆଯାଉ । ସ୍ୱାମୀ କହେ ସ୍ତ୍ରୀର ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ତାକୁ କୋର୍ଟରୁ ବାହା-ର କଲେ ସେ ଘରକୁ ନେଇ ଡାକ୍ତର ଦେଖା-ଇବ ।

ଶେଷକୁ ଦାଇ ଠିକ କଲା ଯେ ସୀତାକୁ ଆଣି ପଦାରେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ସବୁ ଜଞ୍ଜାଳରୁ ଛୁଟି । ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇଥିଲେ ତାକୁ କେହି ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ପରାଧୀନ ହୋଇଥିଲେ ସେ ତାହାର ଗାଡ଼ିକୁ ଫେରିବ ।

ୱେଟିଂରୁମ ଭିତରେ ଠେଲା ପେଲା ଲାଗିଲା ସୀତାକୁ ପଦାକୁ ଆଣିବାକୁ । ସୀତାର ସ୍ୱାମୀ ମାଡ଼ି ଜଗିଥାଏ ଯେ ଖାଲି ପଦାକୁ ନେଇ ଆସିଲେ ସବୁ ତୁଟିଯିବ । ଦାଇ ହାରିଗଲା ।

ଗାଡ଼ି ଆସିଲା । ସୀତା କାନ୍ଦିଲା ଯେ ସୁଭଦ୍ରା ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦେବ । ପିଲାଦିନର ସାଙ୍ଗ ଏଣିକି ସାକ୍ଷାତ୍ ମିଳୁନାହିଁ ସଂସାରର ଲୋକେ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏତେ ପାଟି ତୁଣ୍ଡ କରୁ-ଛନ୍ତି ।

ସୁଭଦ୍ରା ଭୁଲିଲା ଗାଡ଼ିଆଡ଼କୁ । ସୀତାର କାନ୍ଦଣା ତାକୁ ଅଟକାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ସୋନାଇ ନିଜେ ତାକୁ ଫେରାଇ ନେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ମା ଆସି ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ ହେଲାନାହିଁ ।

ମାଡ ଖାଇ କାନ୍ଦୁଛି । ମାକୁ ଭୁଲି ମାକୁ କାନ୍ଦାଇଛି । ସୁଭଦ୍ରାକୁ ଛାଡ଼ି ପୁଣି ଫେରି ପାଇ-ଥିଲା କିନ୍ତୁ ସୋନାଇର ପାଣି ପଣ୍ଟି ମରୁ ପୂର୍ବ ମୁହାଁ ହୋଇ ନାହିଁ । ବନସି ଥାପ ଖାଇଥିବା ମାଛ କଙ୍କଡ଼ା ଆଉ ଥରେ ବଂଶ ନାହାନ୍ତି । ସୋନାଇ ବହୁତ ଦୂର ।

କିନ୍ତୁ ନନ୍ଦିଆ ବଡ଼ ଅବିଶ୍ୱାସୀ । ଗୁରୁଆଡ଼େ ତାହାର ନେତୃବାଳି । ସେଇଠୁ ସେ ବାଟ ଭୁଲିଥିଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଭ୍ରମଲଗ୍ନି

ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ କାନୁନଗୋ

ଯେଉଁ ଅନୁଭବ ଲାଗି ମୋରେ ବହୁଦୂରେ ରଖି,
ବିରହ ବିଧାନ ଭାବ ନୟନରେ ପରଖି ॥
କାହେ କେହୁ "ଭୁଲାଲଙ୍କ ପ୍ରିୟଜନ କଥା"
କେମନ୍ତ ଗହଣେ କାହୁଁ ମନେ ରହିବତା
ଭ୍ରମ ସଙ୍ଗ—ବିରହିତ ହେଲା ଏନୁ ମନେ
ସ୍ମୃତି ତବ ସାଇତିଛି ଅତି ସଗୋପନେ
ସେକଥା ଜାଣିବ କିଏ, ବୁଝିବ କେମନ୍ତେ ?
ତାଥେଯ୍ୟ ହେ ଅସରନ୍ତ ଧର୍ମ ଯାତ୍ରା ପଥେ !!
ବିଚିତ୍ର ଏ ଚରାଚର ମୂର୍ତ୍ତ କଳାକର
ଭୁଲି ରହେ ରୂପେ, ରସେ, ବର୍ଣ୍ଣେ ବାରବାର
ରଚଇ ପ୍ରେମ ଗୀତ, ଦୃଶ୍ୟ; ଅନୁଭବ
କଳପି କବିତା ଛନ୍ଦେ ଭାବ ଅଭିନବ,
ଭ୍ରମର ଗୌରବ ଗୀତି ନିତ୍ୟ ନୂତ୍ନ ଭାବେ
ଭ୍ରମର ସୁଷମା ରଚି - ଅପୂର୍ବ ଭଙ୍ଗୀରେ
ଯା ଦେଖିଲି ମୁଗ୍ଧନେତ୍ରେ ଧରଣୀର ପଥେ,
ଅମୃତର ମଧୁକୋଷ—ଏମାନ ଅନ୍ତରେ
ଦେଇଛି, ଅଲକ୍ଷ୍ୟେ ମୋତେ ନିର୍ଜନ ଭୂପରେ,
ସୀମା ମଧ୍ୟେ ଅସୀମତା— ମଧୁର ସଙ୍ଗେ
ତଥାପି ଏ ସର୍ବାମୃତ ପ୍ରାଣ ଭ୍ରମଲଟି
ବ୍ୟାକୁଳିତ ନିରନ୍ତର, ପ୍ରୀତି ଅନୁରାଗେ

ଗୋଧୂଳି ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା

ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ

ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଯେବେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଲକ୍ଷଣ ହୁଏ ତାହା ହେଲେ ପ୍ରକୃତି ଭଳି ସୁନ୍ଦର କେଉଁଠାରେ ? ପ୍ରକୃତିରେ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଭାବର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଅଛି, କିନ୍ତୁ ତହିଁରେ ଏ ଭଳି ଶୃଙ୍ଖଳା ଯେ, ବିପ୍ଳବ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ରଙ୍ଗ ଉତ୍ତାରୁ ଯେଉଁ ରଙ୍ଗ ମିଶିଯାଏ, ଯେଉଁ ସ୍ୱର ଉତ୍ତାରୁ ଯେଉଁ ସ୍ୱର ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ବୋଧ ହୁଏ, ଯେଉଁ ଭାବ ଉତ୍ତାରୁ ଯେଉଁ ଭାବ ବସିଲେ ଉଭୟଙ୍କର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ୟକ୍ ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ପାଇଥାଏ, ପ୍ରକୃତିରେ ସମସ୍ତହିଁ ଏ ଭଳି ଭାବରେ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ । ଅଶୋଭନ ଆଡମ୍ବର ତାହାର କେଉଁଠାରେ ନାହିଁ ସବୁଠିହିଁ ଶୋଭନ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ଅଛି, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ଭାବ ରହିଅଛି । ଏହି ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକୃତି ଭାବରେ ଲୋକଙ୍କର ଅରୁଚି ହୁଏନାହିଁ

ସେ ଯାହାହେଉ, ପ୍ରକୃତିର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ସାଦୃଶ୍ୟ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ସେଠାରେ ବିଭିନ୍ନ ଭାବର ବୈସାଦୃଶ୍ୟ ସହଜରେ ଅନୁଭବ କରାଯାଏନାହିଁ । ସାଦୃଶ୍ୟରେ ଯୋଡ଼ିଏ ବିଭିନ୍ନ ଭାବ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ବୋଲି ପ୍ରତିଭାତ ହୁଏ । ଗୋଧୂଳି ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା ଏହିଭଳି ପ୍ରାୟ ଏକ ବୋଲି ବୋଧହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଭାବର ମିଳ ଥିଲେହେଁ ଏ ଦୁହିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାନା ପ୍ରକାର ପ୍ରଭେଦ ।

ଗୋଧୂଳିର ରଙ୍ଗରେ ସନ୍ଧ୍ୟାର ସ୍ନେହମୟ ଭାବର ବିଶେଷ ଅଭାବ । ଗୋଧୂଳିରେ ଗୋଟିଏ ଆଗମନ ଭାବ ରହିଅଛି ସତ୍ୟ,

Digitized by srujanika@gmail.com

କିନ୍ତୁ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଶାନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୋଧୂଳିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କର୍ମ ସମାପ୍ତ ହେଲା, ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବିଶ୍ରାମ ଆସିପିବ । ଗୋଧୂଳି ନିର୍ବାଣ ହୋଇ ଆସିବାର ଅବସ୍ଥା, ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଦୀପ ନିର୍ବାଣ ହୋଇଅଛି-ନିର୍ବାପିତ ଦୀପ ଶିଖାରେ ଗୋଟିଏ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଧୂମ୍ରର ରେଖା ମାତ୍ର ଅବଶିଷ୍ଟ।

ଗୋଧୂଳି ପୁରାତନର ମୃତ୍ୟୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି । ଗୋଧୂଳିର ଅବସାନର ମଧ୍ୟରୁ ସନ୍ଧ୍ୟାର ନୂତନ ସୃଷ୍ଟିର ବିକାଶ ହୁଏ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଯେପରି ଅବସନ୍ନ ଜଗତକୁ କୋଳରେ ଧରି ଶୁଆଇଅଛି ଗୋଧୂଳି ଅପେକ୍ଷା ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟର ବିକାଶ ହୋଇ ଅଛି । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେପରି ପ୍ରାଣ ପୂର୍ଣ୍ଣହୋଇ ଉଠେ, ଗୋଧୂଳିରେ ସେପରି ନୁହେ । ଯୋଗୀର ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି ପ୍ରଶାନ୍ତ ହୋଇ ଆସୁଅଛି ଏହାହିଁ ଗୋଧୂଳିର ଭାବ; ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମ ଭୂମାନନ୍ଦ ଲାଭ ସ୍ପୃହା ବଡ଼ ବଳବତୀ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପ୍ରାଣରେ ଆନନ୍ଦର ସଞ୍ଚାର ହୋଇଅଛି - ଯୋଗୀଙ୍କର ମୁଖ ଓ ଚକ୍ଷୁରେ ସେହି ଆନନ୍ଦ ଭାବ ଦୀପ୍ତି ପାଉଅଛି । କିନ୍ତୁ ଏହି ଆନନ୍ଦରେ ବଡ଼ ସ୍ଥିର ଭାବ ପ୍ରକଟିତ ।

ଶଙ୍ଖର ଶବ୍ଦ ଗୋଧୂଳିରେ ସେପରି ମଧୁର ବୋଧ ହୁଏ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଦେବ ମନ୍ଦିରର ଶଙ୍ଖ ଘଣ୍ଟା ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବଡ଼ ମଧୁର ହୁଏ ଦେବ ମନ୍ଦିରର ଘଣ୍ଟାଧ୍ୱନିରେ ବନ୍ଦନାର ଗୀତ ଶୁଣାଯାଏ—ହୃଦୟରୁ ଭଗବାନଙ୍କର ନାମ ଉଠୁଅଛି ଗୋଧୂଳି ହୃଦୟକୁ କେତେକ ପରିମାଣରେ ସଂଯତ କରି ଆଣେ, ସନ୍ଧ୍ୟାର ସଂଯତ ହୃଦୟ ସେହି ପ୍ରେମମୟଙ୍କ ଧ୍ୟାନରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ ।

ଉଷା ସହିତ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଯେପରି ଗୋଟିଏ ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଠିବା ଉତ୍ତାରୁ ଉଷା ସହିତ ଗୋଧୂଳିର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସାଦୃଶ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ତେବେ ଉଭୟର ଭାବରେ ବଡ଼ ବିଶେଷ ମେଳ ରହିଅଛି ତାହା ନୁହେ କିନ୍ତୁ ଆକାରଗତ ସାଦୃଶ୍ୟ କେତେକ ପରିମାଣରେ ରହିଅଛି ।

ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ମନ ଖୋଲି ଦେଲେ ସୁଖ ରହିଅଛି — ଯେପରି ମନେହୁଏ ମୋହୋର ଦୁଃଖ ବୁଝିବାକୁ କେହି ଅଛନ୍ତି । ସନ୍ଧ୍ୟାର ଭିତରେ ଆମ୍ଭମାନେ କି ଭଳି ଶାନ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଥାଉଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ହୃଦୟର ଡାକ ପାଉଁ-ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ବାହାରର ସୁଖ ଦୁଃଖରୁ ଟାଣି ଆଣି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆମ୍ଭେମାନେ ଆପଣାକୁ ଆପଣାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିଥାଉଁ । ବାହାରରୁ ଘରକୁ ଆସି ଶାନ୍ତି ପାଇଥାଉଁ, ଗୋଧୂଳିରେ ମନ ଖୋଲି ଦେଇ ସେ ଭଳି ତୃପ୍ତି ନାହିଁ -- ସନ୍ଧ୍ୟା ଭଳି ଗୋଧୂଳି ଆମ୍ଭ-ମାନଙ୍କର ସୁଖ ଦୁଃଖ ବୁଝେ ନାହିଁ । ଗୋଧୂଳିରେ ଅନେକ ଭାବ ଆସି ଜମା ହୋଇଗଲେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ଗୁଡ଼ିକ ଲୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଗୋଧୂଳିରେ ଫୁଲ ଫୁଟେ, ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ବିକଶିତ କୁସୁମର ସୌରଭ ବିକୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଭାବର ବିକାଶ — ସନ୍ଧ୍ୟା ନ ହେଲେ ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ପାଏ ନାହିଁ ।

ସଂକ୍ଷେପତଃ ଗୋଧୂଳି ସ୍ଥିତି ହରକୁ ଗତି ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବାର ମନ୍ଦ ଆୟୋଜନ ମାତ୍ର ସନ୍ଧ୍ୟାସ୍ଥିତି—ଶାନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ଜୀବନ ଓ ଯୌବନ

ଶ୍ରୀ ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ପଟ୍ଟନାୟକ

ଅନ୍ଧାର ରାତି

ଫୁଲ ଦେଖିଲା ବଳଆ ନିଦରେ ଢୋଳି ଗଲାଣି । କେଡେ ଚଉଡ଼ା ଗୁଣ୍ଡଟା ତାର । ଦେହଟା ପଥର ପରି ଟାଣ । ସୁନ୍ଦର, ଝଲଲ ଚେହେରା । କଳା ମିଚମିଚିଆ ବାଳ । କାଲି ମକର । କେତେ ଜିନିଷ ସେ ଘରକୁ ଆଣିଛି — ଫୁଲ ପାଇଁ ନାଲିକପ୍ପା, ଗୁଡ଼, ଘିଅ ତା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେଲୁଗା । କାଲି ପିଠା ପାଇଁ ଚୁନାଗୁଡ଼ଳ କୁଟି ରଖିଛି ଫୁଲ ।

ନିସ୍ତବ୍ଧ !

ଫୁଲ ଉଠିଲା-ବଳଆ ଘଣ୍ଟର ମାରୁଛି— ନିଦ୍ମ ନିଦ ହୋଇଛି । ଦରଆଉଜା କବାଟଟା ଟିକିଏ ଠେଲିଦେଇ ବାହାରକୁ ଗଲା । ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ କଣ ଭାବିଲା । ଦୂରକୁ ଆଗେଇଲା—ପଛକୁ ଫେରିଚାହିଁଲା-- କେଉଁ କେହି ଦେଖୁନାହାଁନ୍ତି!! ଠିଆହେଲା ସେ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଆଖିବିନ୍ଦୁଟା ଆଗେଇ ଗଲା ଗାଁ ମୁଣ୍ଡର ବରଗଛ ତଳର କୁଡ଼ିଆପାଖକୁ, ସେଠି ଆଗରୁ ଗୋଟାଏ ବଡଘରଥିଲା, ହଳଲେଗୋରୁ ବନ୍ଧା-ହେଉଥିଲେ । ଫସଲ ବରଷକମାଳିଆ ହୋଇ ପୁରୁଣା ପୁଡ଼େ ବରପୁଡ଼ା ହେଉଥିଲା-ଆଉ ଫୁଲ ଲହାଡ଼ିରେ ଧାନ ଖଇସାରି ବନ୍ଧୁତ କରିଛି । ଯେ ଦିନେ ସେଇଠି ଘର କରିଥିଲା । ତାର ସେ ଘର ଆଉ ନାହିଁ । ସେ ଘର ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି । ଏବେ କୁଡିଆଟିଏ ।

ଯୌବନ !!

ପାହାଡ ତଳର ଆମ୍ବଜନ୍ମା ଗାଁରେ ଗୋଡ଼ ନ ଦଉଣୁ ଗାଁଲୋକେ କହି ଉଠିଲେ, "କରମା ବୋହୂଖଣ୍ଡିକ ଆହାଃ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଟିଏ" ବହୁଦିନର ପୁରୁଣା ମାହାନ୍ତ ବୁଢ଼ି କହିଲା, 'ଯତତେଲୋ ବୋହୂଖଣ୍ଡି ଏତ ଆହାଃ କରୁଣ କରମାର ଭାଗ୍ୟ ।" କରମାର ସେଥିଲା ମାନଗ-ବଳ-ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ । କରମାର ମା ବୋହୂଟିକୁ ଯତ୍ନ କରୁଥିଲା । କରମା ଗାଁଟୋକା ମାନଙ୍କରେ ବେଶୀ ରାଗି କଲେ "କାଣ ତୋପାଇଁ ଏତେ ଗୁହାଁ ବସିଥିବାବେଳେ-ବୋହୂଟା ଯା ଏତେ ଟିକିଏ ମାଙ୍କ ଖାଇନି ।" କରମା ବୁଝେ । କରମାର ବୁକୁ ଉପରେ ଫୁଲର ନିଶ୍ୱାସ ଲାଗେ ।

ଫୁଲ କଣ ଭାବୁଛି !! ଚେତନା ଭାଙ୍ଗିଲା । ତେବେ ସେ କଣ ଘର ଭାଙ୍ଗିଛି-ସେ କଣ ଘର ଭାଙ୍ଗିଚି କରମାର ନା- ନା - ନା ପାଗଳ ହୋଇ ଉଠିଲା ସେ । ଆଜି ସେ କରମାର ନୁହେଁ ବଳିୟାର ସେ ବଳଆକୁ ଭଲପାଏ ତେବେ କାହିଁକି ସେ ଠିଆ ହୋଇଛି, ରାତିରେ-ଏକୁଟିଆ । କଣ ଭାବୁଛି ସେ? କାହିଁକି ???

ଶୁକୁଟା !!! ଫୁଲର ଆଖି ବାଟା ଛଳ ଛଳ ହୋଇଉଠିଲା । ସେ କରମାକୁ ଭଲପାଇ ନପାରେ -ତାକୁ ସେ ପର କରି ଦେଇଛି । ବନ୍ଧନ ଛିଣ୍ଡେଇ ଦେଇ ପାରିଛି ତେବେ ଶୁକୁଟାକୁତ ଭୁଲି ପାରିନି । ଶୁକୁଟା ଉପରେତ ରାଗକରିନି । ଦଶମାସ ଦଶଦିନ ଅଣ୍ଟିରେ ବାନ୍ଧି ଜନ୍ମ ଦେଇଛି - ବରଷକଯାଏ ତା'ର ଥନରୁ ଦୁଧଦେଇ ବଢ଼େଇଛି । ଫୁଲର ଆଖିରେ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ବାଜିଗଲା ଶୁକୁଟାର କଥା । ଶୁକୁଟା କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ତା ବୁଢ଼ିମା ପାଖରେ ଶୋଇପଡ଼ିଥିବ । କାଲି ମକର । ଛେଉଣ୍ଡ ହେବ । ଆଉ ଫୁଲ ନାଲିକପ୍ପା ଫୁଲ ଖବର ନେଇଛି ଶୁକୁଟା ପାଇଁ । ମକର ଲୁଗା ଆସି ନାହିଁ । ଶୁକୁଟା ତେବେ ମକର ଛେଉଣ୍ଡ ହେବ । ଆଉ ଫୁଲ ନାଲି କପ୍ପା

Digitized by srujanika@gmail.com

ପିନ୍ଧି ଗାଁ- ଗନ୍ଧର୍ବରେ ଗୃହଲବ ବାହି । ନା-ସେ ପାରିବନି-ପାରିବନି । ବୃଦ୍ଧବାର ହନନ୍ଧାଠନ୍ତ୍ରୁ ଲଟ୍ଟେଇ'ସେ ଦେଖି ଆଣିଛି ଶୁକୂଥା ପାଇଁ ନାଲି କୁରୁତା ଏଣ୍ଡେ ଆଉ ମିଠେଇ ବ୍ରହ୍ମଅଣାର । ସେ ଆଜ ଗତିକର ଅସହ୍ୟ-ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ଶୁକୂଥାକୁ ସେ ଦେଖିବ-ଦେଖିବ!!! ଉଁ-ଉଁ ବଳିଆରେ କହ୍ୟ । ନା ଆଉ ଆଜ ହେବ ନାହିଁ । ଫୁଲ ସେପଣ ଆସିଲା । ଘର ଆଉଜା କବାଟକୁ ଖୋଲି ପଶିଗଲା ବଳିଆ ପାଖରେ ହେଁସ ଉପରେ ମୁହପୋଛା ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ନାଧ ଆସୁନାହିଁ । ଶୁକୂଥାର ସେ ଆଜ ହୋଇଛି ପର । ଶୁକୂଥାର ସେଇ ଫୁଲ୍କା ଫୁଲକା ମୁହଁ । ବଉଣ୍ଟା କଥା । ଠୁକୁରୁ ଠୁକୁରୁ ଚାଲି । ଫୁଲର ମନରେ କଏ ଯେମିତି ଡାକଦେଲା-କଣ ଲୋଗୋଟାଏ କହି ଉଠିଲା । କଣ କରିବ ସେ । ସେ ଗୃହଅନ୍ଧକୁ ଖୁନ୍ଦିଲା ଶୁକୂଥା !! ପୁଅବୋଲି ବିଚାର କରିବାର କ୍ଷମତା ନାହିଁ ତାର । ସେ କାନ୍ଦୁଛଠ । ତେବେ ତାକୁ ଏପରି କଳା କଳ କଏସେ ? ବଳିଆ ! ଗ୍ରାମରେ ଅଳ୍ପବ୍ୟା ତାର ଜଳଉଠେ । ହଁ ହଁ ଖାଲି

ପାଇଁ ସେ ଆଜ ଏତିକ ପହୁଛି

ଶୁକୂଥାକୁ ହରେଇଛି ସବୁ ହରେଇଛି ! ତେବେ ଦାୟୀ କଏ - କଏ

ଯୌବନ !!

ବଳିଆ ଫୁଲ ଆଖିରେ ମହାନ ଲଗେଇ ଥିଲା । ଛୁଆବେଳର ଭଲପାଇବାକୁ ଫୁଲ ବି ଅସ୍ୱୀକାର କରନାହିଁ । ବଳିଆ ଘର ଗ୍ଛାଡ଼ି ଆମ୍ବଡହାରେ ଆସି ଘରକଲା ଖାଲି ଫୁଲପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଶୁକୂଥା କୋଳକୁ ଆସିଯାଇ-ଥିଲା । ଫୁଲର ବାପା ଓ ବଳିଆର ବପାଙ୍କ କଳ ସମାଧା ହେଲା ି ଫୁଲ ବରଷକର ଶୁକୂଥାକୁ ଚୁଡ଼-କରମାର ଘରଦ୍ୱାର ଛାଡ଼ି ବଳିଆ ହାଣ୍ଡିରେ ଚାଉଳ ପକେଇଲା । ବଳିଆ ଆଉ ଫୁଲ । ବଳିଆ ଫୁଲକୁ

କୋଳରେ ଜାକି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲା ଭଲ ପାଇବାଠା ଦୋଫାଁକ-ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯାଇ ଥିଲା ଫୁଲର । ତେବେ ଫୁଲ ବଳିଆକୁ ଦୋମର ଦେଖିନାହିଁ । ଫୁଲ ଭାବେ ସେତ ଟୁଣି ଘରକଲା କଣ କରମା ଆଉ ଘର କରି-ପାରନା ନାହିଁ । ଯୌବନର ମୋହ ହୁଏତ ଅନ୍ଧକରିଛି ତାକୁ କାହିଁ କିରମାତ ତାକୁ କେବେ କଉା କଥା ହପଦ କହୁନାହିଁ । ଦ୍ୟାଗରଜାତି-ଖାଲ କଣ ଟେଟ ପୋଷନ୍ତି । ତା'ର ଆଗରେ ନେତରୀ, ଚଂପୀ, ଗେନ୍ଧୀ, ସରଙ୍ଗୀ ଇଙ୍ଗଘରରୁ ଗୃହଘର କଲେଣି । ଶରଦୀ ତ ପାଣଘରେ ପଶିଲାଣି । ନେତରୀର ସାନ୍ତାଳ ଘରେ ପଶିଛିସେ ଗାଁପାକ ହଣ୍ଡଗୋଳ । ଫୁଟନେଇ ସାମିଆଣୀ ଠୋକ ଘରେ ମହାକୁଭ ଠୋକା ମୁଣ୍ଡୁଭ ପଣି ଧରିପଡ ଜାତିଆଣରୁ ବାହାର କରାଇ କାଳମାଟି ପଗେଇ ଗଲେସେ ମୁଣ୍ଡୁଭ ମା ଫଞ୍ଜି ମକାଲେ ବାହାରୁଛି । ଫୁଲ ଭାବେ-ମେ ବ ଶରଦୀ ନେତରୀ ପରି ଆଉଗୋଟାଏ ଘରକୁ ଯାଇଛି ତେବେ ସେ କଣ ଭୁଲ କରିଛି ନା -

ଶୁକୂଠା !!!

"ମାଆ ମିଠେଇ ଆଣିଦବୁ" ଶୁକୂଥା କହୁଛି । ଫୁଲ ଗୁହିଁରହିଲା ସେଇ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ସେମିତ ଡାକୁଛି—କଥା କହୁଛି । ଗୁଭଳଆିଠା ଲଭ ଆସୁଥିଲା । ସେହ୍ନମୁହିଁ-ଜଳୁ ଜଳୁ କଥାକୁହା ଆଖି-ସେମିତ ସେ ଭିତ-ରେ ମାରଭାକ ପୂରରହିଛି । କାଲି ସକାଳେ ମକର । ବଡ଼ଭୋରରେ ଦେଭ ନଦୀରେ ଶୀତ କାକରରେ ଭୂବଦେଇ ଘରକୁ ଆସି ନୂଆ ଲୁଗା, ପିଠାଖାଇ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ହାଡୁଡୁ, କାଠି ନାଚରେ ପିଲାଏ ମାତିବେ । ଯୋଗଦେବେ ବୁଢ଼ାମାନେ । ସାନ୍ତାଳ ପାଇରେ ହଣ୍ଡିଆ ସରଗରମ ହୋଇ ଉଠିବ । ସାତ ଆଠ ଦିନ ପାଏଁ "ଭୁବୁଲ୍ ଭୁବୁଲ୍ ଡଂ ଡଂ"

Digitized by srujanika@gmail.com

ର ସୁର ଲଭିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଖୁସି ଆନନ୍ଦ । ଶୁକୁଟାର ଲୁଗା ନାହିଁ ବାଲ ତାର ଲୁଖର କଡ଼ର । ଶୀତରେ ମାଲଟା ଟିକିଏ ବନ୍ଧୁଦାନକୁ ବାକିନାହିଁ । ବୁଢ଼ି ମା ତାର ମରିଗଲା ।ଛୁଆଟାର ଦେହଟା ଜଡ଼ କରିପାରିନାହିଁ, କରମା ମରୁନଥିଲେ ଖାଇ-ଛଡ଼ା ସ୍ୱଭାବ ଧରିଛି । କେବେ ଚୋର କରୁଛି ତ କେବେ ନାହିଁ ।ଖାଲି କରୁ ନାହିଁ ଆଉ ଫୁଲ ଭାବୁଛି କଣ ମଣିଷ ପଣଆରୁ ବାହାର ହୋଇ ଗଲା ଲୋକଟା । ଛୁଆଟା ପାଇଁ ମକରକୁ ଲୁଗା-ଖଣ୍ଡେ କି କୁରୁତା ଖଣ୍ଡେ ଆଣିଦେବାକୁ ତାର ମନ ବଳିଲା ନାହିଁ । କରମାକୁ କିଏ କହିବ-ଶୁକୁଟା ପାଇଁ ଲୁଗାନାହିଁ ମକରକୁ ପିଠା ନହେବା କରମା ସବୁ ଭୁଲିଯାଇଛି-ଶୁକୁଟା କଣତେବେ ମକରରେ ନିରମାଖି ହୋଇ ରହିବ-ସେ କଣ ?

ତେବେ !!

ଫୁଲ ଉଠିଲା । କୁରୁତା ଖଣ୍ଡିକ ଆଉ ମିଠେଇ ତକ ଅଣ୍ଟାରେ ବାନ୍ଧି ଆଗେଇ ଚାଲିଲା । ଫେରି ଚାହିଁଲା । ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ବଳିଆର ମୁହଁ ଦିଶୁନାହିଁ । ଘୋରଅନ୍ଧ ଅନ୍ଧକାର । ନିଶୂନ୍ ରାତି । ଘରୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ଆମ୍ବ ତୋଟାଟାକୁ ପାରେଇ ଯିବାକୁ ହେବ । ଏଇ ଆମ୍ବ ତୋଟାରେ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ପାପଧର ଡାହାଣୀ ଗୋଡ଼କୁ ଉପର କରି ନାଚନ୍ତି । କେତେ ଲୋକ ଭେଟ ପାଇ ରକ୍ତବାନ୍ତି ହୋଇ ସକାଳକୁ ସଫା-ଏ କଥା ଗାଁର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା । ଜଡ଼ ଗଛରେ ବାଦୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ାକ ଫଡ଼ଫଡ଼ ହଉଛନ୍ତି-ସେଇଠି ଭୂତଟାଏ ଅଛି । କହନ୍ତି ବହୁତ ଲୋକ ଗାଁରୁ ଭେଟ ପାଇଛନ୍ତି । କୋଉ ଶିଆଳଟା ରଡ଼ି ଛାଡ଼ୁଛି । ଦୂର ଜଙ୍ଗଲରୁ ବାଘ ଡାକ ଶୁଭୁଛି । ଏକ ଧ୍ୟାନରେ ଚାଲିଛି ଫୁଲ-କୁଆଁକୁ ନଜରନାହିଁ-ସେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଭାବୁଛି !!!

କେତେବେଳକୁ ଫୁଲ ଆସି ଠିଆ ହୋଇ ଯାଇଛି କୁଡ଼ିଆଟା ପାଖରେ ସେ ନିଜେ ଜାଣି ନାହିଁ ଡାକିବାକୁ ସାହସ କରିନାହିଁ । କଣ-ବୋଲି ଡାକିବ ସେ । କଣ ବୋଲି କହିବ । କରମା କୁଡ଼ିଆ ଭିତରେ ଯଦି ଶୋଇଥିବ ଯଦି ଦେଖିବ ସେ ଫୁଲ ଆସିଛି—ତେବେ ଅପେକ୍ଷା କରି ନାହିଁ ସେ । ଆଗେଇ ଗଲା । ପତର ଟାଟିଟା ଖୋଲିଲା ଧୀରେ । ଶୋଇଛି ଏକା-ଏକା ଶୁକୁଟା ! ଫୁଲ ଯେମିତି ପାଇଲା ଧନର ଏକ ବହୁଦିନର ସୃଷ୍ଟି ଫେରି ପାଇଛି । ସେ ଚୁମ୍ବନ ଉପରେ ଚୁମ୍ବନ ଆଙ୍କି ଦେଇ ଚାଲିଛି ତାର ଗଣ୍ଡ ସ୍ଥଳରେ ଶୁକୁଟା "ମା ଆଗୋ ମାଆ ଆସିଛୁ" କହି ଗଳାରେ ବାହୁ ଜଡ଼ାଇ ଧରିଲା ଫୁଲ ବହେରର ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ସକାଳ ହୋଇଗଲାଣି । ତାକୁ ଫେରି ଯିବାକୁ ହେବ—ଲୋକନିନ୍ଦା—ସମାଜ—ଯଦି କରମା ଜାଣେ-ଛିଃ । ସେ ଶୁକୁଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ କ୍ଷିପ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲା ଝଟପଟ । ଦୁଆରମୁହଁରେ ଥିଲା କରମା । ଫୁଲ ଆଉରି କ୍ଷିପ୍ର ବେଗରେ ଉଠିଲା । ପଦ ଚଞ୍ଚଳ ହେଲା ଆଗରେ ବିଲ ମାଳ । ତା ପରେ ବଳସ୍ତର ଦର-ପଛରେ କରମା-ଶୁକୁଟା ମଝିରେ ଗହିରୀ କଣ୍ଟାଏ ବିଲ ମଝିରେ । "ଫୁଲ ଫୁଲ" ଫୁଲ ଶୁଣିଲା ଅନ୍ତରେ ଝପ୍ସ ଅଳୁଅରେ ବଳିଆ ସେ ଆଗକୁ ଯାଇ ଚାରିହ - ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ି ପାଖ ଗହିରୀ କୂଅରେ ଅଜାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ସମାଧାନ !!!

ଫୁଲର ଜ୍ଞାନ ଫେରିଲାନି ସେ ଅଣିମେଲି ଚାହିଁଲାନି । ସମାଧା ହୋଇସାଇଥିଲା । ଲୁଗା ତାର ଟାଣି ଓଟାରି ବାହାର କରୁ କରୁ ଅଣ୍ଟିରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା ନାଲି କୁରୁତା ଖଣ୍ଡିକ ଆଉ ଗୁଡ଼ମିଠେଇ ସ୍ୱରଅଣାର ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସ୍ୱରାଜ୍ୟରେ କଣ କଲୁ ?

ଡାକ୍ତର. ରାଧାଚରଣ ପଣ୍ଡା

ଇଁରେଜୀ ମାନେ ଭାରତ ଛାଡ଼ିବା ପରେ ଆମେ ମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲୁଁ—ସଗେ ସଗେ 'ସ୍ୱ-ରାଜ୍ୟ' ପାଇଲୁଁ । ଦୀର୍ଘ ୧୫୦ ବର୍ଷ ଯାଏ ଯେଉଁମାନେ ଆମମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଘୂରାଇ ଥିଲେ ସେଇ ଇଂରେଜୀ ମାନେ ଯିବା ପରେ, ତାଙ୍କର ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ [illegible] ଏବଂ ଆମ ରୁଚି ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ଶାସନପ୍ରଣାଳୀ ଗଢ଼ିବା ସୁବିଧା ଆମେମାନେ ପାଇଲୁଁ—ଏହାକୁ ହିଁ ଆମର 'ସ୍ୱରାଜ୍ୟ କୁହାଯିବ ।

× × × ×

"ସ୍ୱରାଜ୍ୟରେ ଆମେମାନେ କଣ କରିବା?" ଏଇ ପ୍ରଶ୍ନ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମନମଧ୍ୟରେ ଉଠିଥିଲା । ଏବଂ ଏହାର ଉତ୍ତର ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିଜେ ଦେଇ-ଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ନିଜଲେଖା-ଗୁଡ଼ିକୁ ନିଷ୍ଠା ଭାବରେ ପଢ଼ିଥିବେ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ସେପରି କୌଣସି ଜଟିଳ କିଂବା ଅବୋଧ ହେବ ନାହିଁ ।

× × × ×

ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଲାଭ କରି ଆଜକୁ ଚାରି ବର୍ଷ ହେଲାଣି ।ଏ ଚାରିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ଅନେକ ଦିଗରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ପରି-ବର୍ତ୍ତନ ଓ ପରିବର୍ଦ୍ଧନ ହୋଇଛି-କେବଳ ଆମ ଲୋକ-ପ୍ରତିନିଧି ମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେ-ଶର ଶାସନ ସଭାମାନ ବସିଛି-ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଭାରତ ପାଇଁ ଏକ ନୂତନ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ତିଆରି କରି ଚଳିତ ବର୍ଷାରମ୍ଭ ଠାରୁ ଚାଲୁ କରିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟଦିଗରେ ଭାରତର ବିଭାଗ ଏବଂ ଶରଣାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ସବୁ ଯେତେ ଜଟିଳ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରପ୍ରତିନିଧି ମାନଙ୍କର ସବୁ କାମ ଏବଂ ଯୋଜନା ଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିଲେ କହିବାକୁ ହେବ—ସ୍ୱରାଜ୍ୟରେ ଆମେମାନେ ନିଷ୍ଟପୂରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛୁ ! ଏହାକୁ ହିଁ ଏକ ପ୍ରକାର ତୃପ୍ତିକର ଅବସ୍ଥା କୁହାଯିବ ।

× × × ×

ମାତ୍ର-ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସଂକଳ୍ପିତ 'ସ୍ୱରାଜ୍ୟ'ର ରୂପରେଖ ଏହାଠାରୁ ଯେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଲଗା-ଏହାମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁ ଇଂରେଜୀ ମାନେ ଆମ ଦେଶରେ ନିଜର ନିରଂ-କୁଶ ଶାସନ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଏ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ—ଉଚ୍ଚ ନୀଚ,ଧନୀ ନିର୍ଦ୍ଧନ, ରାଜା ପ୍ରଜା,ସାହୁକାର ଓ ଖାତକ ପ୍ରଭୃତି ଲୋକଙ୍କୁ ଗଢ଼ିଥିଲେ—ବ୍ୟକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସେଇ ପାର୍ଥକ୍ୟ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଉଠାଇ ଦେଇ ଏକ ସାଦଳମାନ, ଶ୍ରେଣୀ ହୀନ ଏବଂ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଭେଦାଭାବ ଉଠାଇବା ଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ 'ସମସ୍ତେ ସମାନ' ଅବସ୍ଥା ଉପୁଜିବ-ତାହାକୁହିଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ "ସ୍ୱରାଜ୍ୟ" ବୋଲି କହୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗତ ଚାରିବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଆମଦେଶର ପାଠୁଆ ଅପାଠୁଆ; ସହରିଆ-ମଫସଲିଆ;ଧନୀ-ଦରିଦ୍ର ଚାକିରିଆ-ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଉଚ୍ଚନୀଚ ପଣିଆ ଦେଖାଯାଉଛି-ଏହାକୁ କୌଣସି ମତେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ କଳ୍ପିତ 'ସ୍ୱରାଜ୍ୟ' କୁହାଯାଇ ନପାରେ ।

× × × ×

'ମେଣ୍ଢାର ଦେହ ଯାକ ଲୋମ-' କହିବା ଅନୁସାରେ ଖୋଜିବସିଲେ ବହୁ ପ୍ରକାର ଅସୁନ୍ଦର କଥା ଦେଖିହେବ-ଏବଂ ଶୁଣିହେବ-

Digitized by srujanika@gmail.com

ଘର ଝିଅଁ କୁ ତ ଅଣ୍ଟିରେ ପୂରାଇ ହେବନାହିଁ! ଏକ୍ଷଣି ଆମଦେଶର ଶାସକବୃନ୍ଦ - କର୍ମଚାରି ଗୋଷ୍ଠି -ଜମିଦାର-ମହାଜନ-ସାଧାରଣ ଲୋକ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେପରି ନିଷ୍ଠୁର ବ୍ୟବହାର ଚଳାଇଛନ୍ତି ତାହାକୁ ଦେଖିଲେ କିମ୍ବା ଶୁଣିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ ଲାଗିବ-ମାତ୍ର ସେ ସବୁ କାହାଣି ବର୍ଣ୍ଣନା ନକରି କେବଳ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ କଣ କରି ପାରିବ ସେ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ତଳେ ଲେଖିଯିବ ।

୧ମ. ସୂତା କାଟିବ ଓ ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧିବ--

ଆବାଳ ବୃଦ୍ଧ ବନିତା ପ୍ରତିଦିନ, କିଛି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସୂତାକାଟିବେ ଏବଂ କେବଳ ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧିବେ ।

ଖଣ୍ଡିଏ ଠେଙ୍ଗାରେ ଯେପରି ସହସ୍ର ହାଣ୍ଡି ଭାଙ୍ଗିହୁଏ - ଶତସହସ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ଉତ୍ତରଥିଲା 'ସୂତାକାଟ' । ସୂତାକାଟିବାଟା ବାସ୍ତବରେ ଏତେ ସହଜ, ସସ୍ତା ଓ ସ୍ୱାଦୁକର-ଯେ ଥରେ ସୂତାକଟା ଶିଖିଲେ ଯେ କେବେହେଲେ ଏହି ସୁନ୍ଦର ହସ୍ତଶିଳ୍ପକୁ ଭୁଲିଯିବନାହିଁ କି ଛାଡ଼ି ଦେଇହେବ ନାହିଁ ! ଆରମ୍ଭରୁ ତାକୁଡ଼ିରେ ଅଳ୍ପ ଦିନ ଅଭ୍ୟାସ କରି ପରେ ଖଣ୍ଡିଏ ଅରଟ, ଚରଖା କିମ୍ବା ଧନୁକକଳରେ ପ୍ରତିଦିନ ସୂତା କାଟିଲେ ନିଜର ସମୟର ସଦ୍‌ବ୍ୟବହାର ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ - ନିଜହାତକଟା ସୂତାର ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ନିଜ ଦେହକୁ ଢାଙ୍କି ପାରିବ-କେବଳ ଲୁଗା କିଣାରେ ଭାରତବାସୀ ପ୍ରତିବର୍ଷ ୬୫ କୋଟି ଟଙ୍କା ଖରଚ କରୁଛନ୍ତି । ଏତେଟଙ୍କା କେବଳ ବିଦେଶୀ ନେଉଛନ୍ତି । ନିଜ ହାତକଟା ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧିଲେ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଟଙ୍କା ଆମଦେଶରେ ରହିହେବ-କମ୍ ଲାଭନୁହେ ।

୨ୟ ପଲ୍ଲୀ ସେବା କରିବ — ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଠୁଆ ପଲ୍ଲୀରେ ଘର କରି ରହିବେ- ସେଠା ଲୋକ ମାନଙ୍କୁ ଆଧୁନିକ ସୁବିଧାରେ ଚଳିବା ଉପାୟମାନ ଶିଖାଇବେ ଏବଂ ନିଜେ ନିଜ ଆଦର୍ଶ ଓ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ପଲ୍ଲୀବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ନୂତନ ଜୀବନ ସୃଷ୍ଟି କରାଇବେ - ଶିକ୍ଷିତ ବାବୁମାନଙ୍କର ସହର ପ୍ରୀତିହିଁ ଆମଦେଶର ପଲ୍ଲୀ ଗୁଡ଼ିକୁ ହତଶ୍ରୀ କରି ଦେଇଥିଲା ଏଣିକି ଯେଉଁ ପାଠୁଆମାନେ ପଲ୍ଲୀରେ ଯାଇ ରହିବେ ସେଠା ଅଧିବାସୀ ମାନେ ନିଜର ଅବସ୍ଥାମାନକୁ ସୁଧାରି ନେବେ

୩ୟ, ନିରକ୍ଷରଙ୍କୁ ସାକ୍ଷର କରିବ---

ଇଂରେଜୀ ରାଜୁତିର ବହୁଆଗରୁ ଆମଦେଶରେ ମାଟିବଂଶ ଅବଧାନମାନେ ଗାଁ ଗାଁରେ ରହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଲେଖି ପଢ଼ିବା ଭଳି ଜ୍ଞାନ ଦାନ କରୁଥିଲେ - କେବଳ ଇଂରେଜୀ-ରାଜୁତିରେ ଏ ଧରଣର ପାଠ ପଢ଼ା ଉଠିଯାଇ ଅଧିକ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ହେବାଭଳି ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷା ହୋଇଗଲା । ତଦ୍ୱାରା ଆମର ପଲ୍ଲୀଗୁଡ଼ିକରେ ନିରକ୍ଷରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଲାଭକଲା - ଏବେ ମୁଦ୍ଧା ଭାରତର ନିରକ୍ଷର ଶତକଡ଼ା ୯୫ ଅଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ସାକ୍ଷର କରିବା ଭାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ବହନ କରିବାକୁ-ହେବ - ତା ନହେଲେ ଏତେ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା! ଦୂର ହେବ ନାହିଁ-

[୪] — ଅଧିକ ଫସଲ କରିବ-

ପଲ୍ଲୀରେ ରହିବା ଅର୍ଥ ଏକପ୍ରକାର କୃଷି-ଜୀବି ହେବ । ଏ ଯାଏ ଆମଦେଶର ଲୋକମାନେ ଭଲ ଫଳମୂଳ ଚାଷକରି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ପଲ୍ଲୀବାସୀ ଦୁଇଟି ମାଛ, ଖୁଦୁଆ କମ୍ବା ଶାଗୁ ଖାଇ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଫଳ ପରିବା ଖାଇବା ସ୍ୱାଦ ଅନେକ ଯାଗାରେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ଏ ଅଭାବ ସବୁଦୂର କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଠୁଆ ନିଜର ଘର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ କିମ୍ବା ଗାଁରେ-ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯାଗାରେ ଜଳବଟିଗୁ କରି ସେଠାରେ ସବୁଶ୍ରେଣୀର ଫଳ ଫଳାଇବ । ବଗିଚ୍ଚରେ କାମକରି ନିଜର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଲାଭ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭଲଖାଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପାଇ ପାରନ୍ତି ଏବଂ ନିଜ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଏ ବିଷୟରେ ଭଲଶିକ୍ଷା ଦେଇ ପାରନ୍ତି ।

(୫)ନିଶାଖିଆ ଛାଡିବ—ଇଂରାଜୀ ଅମଳ ଠୁ ଆମ ଦେଶର ଲୋକମାନେ ବହୁତ୍ରକାର ନିଶା ଜିନିଷର ଅଦ୍ ବ୍ୟବହାର(?) କରିଛନ୍ତି । କେବଳ ଗଞ୍ଜା ଓ ଅଫିମ ବିକ୍ରି କରି ଦେଶର ସରକାର ମଧ୍ୟ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଆଦାୟ କରନ୍ତି । ନିଶାନିବାରଣ ଭାରତର ଏକପ୍ରଧାନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିବା ସ୍ଥଳେ ପ୍ରତ୍ୟେକଲୋକ ଗଞ୍ଜା ଅଫିମ, ମଦ, ଗୁଡ଼ାଖୁ, ପାନ,ସିଗାରେଟ୍, ଓ ବିଡ଼ି, ପ୍ରଭୃତି ଛାଡିଲେ ନିଜର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଭଲ ରଖିବା ସହଜ ହେବ ।

[୬]ମାମଲା ମକଦମା ଛାଡିବ- କେବଳ ମକଦ୍ଦମା କରି ଆମର ପଲ୍ଲୀବାସୀ ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କା ଖରଚ କରନ୍ତି । ଏଣିକି ଆମଦେଶରେ'ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ' ଦ୍ୱାରା ସବୁ ମନାନ୍ତର ଓ ମତାନ୍ତର ର ମୀମାଂସା ହେବା ଦରକାର । ଏହିବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ବିଶେଷଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ପଲ୍ଲୀବାସୀ ସୁଖୀ ହୁଅନ୍ତେ ।

(୭)ଡର ଓ ଭୟ ଛାଡିବେ-- ଅପାଠୁଆ ମୂର୍ଖଲୋକ ଯେତେ ଧନୀହେଲେ ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ପାଠୁଆଙ୍କୁ ବିଶେଷତଃ,କର୍ମଗୃହ ଗୋଷ୍ଠି ବା ସ୍କୁଲରିଆଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଡରନ୍ତି-ଭୟ କରନ୍ତି ଏପରି ଡର ଓ ଭୟ କରିବାପାଇ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦେଖିଲେ ଡରିବ କାହିଁକି ?

[୮] ଲାଞ୍ଚ ଓ ମିଛ—ଆମଦେଶର କର୍ମଚାରି ମାନେ ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ଲାଞ୍ଚ ନିଅନ୍ତି-ଅଧିକାଂଶ ସରକାରି କଚେରି ଗୁଡିକର ତଳସ୍ଥା ଚପରାସି ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସମୟରେ କେତେକ ବଡ଼ ମୋଟା ଦରମାଖିଆ ଲୋକମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ମଜୁରିଆଙ୍କ ଠାରୁ କିଛି ପଇସା ଖାଇଲେ ତାର କାର୍ଯ୍ୟ ଠିକ୍ କରିବାପାଇଁ ଇଚ୍ଛାକରେ । ଏଥିପାଇଁ ଗାଉଁଲୀ ଲୋକମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ କିଛି ପଇସା ଅଣି ଗୁଞ୍ଜା ଦେବାକୁ ଏବଂ ଏସମ୍ପର୍କରେ କିଛି ମିଛ କହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ-ଏସବୁ ଅନ୍ୟାୟ ଦୁର୍ନୀତିବାଦରକାରୀ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କର୍ମ ଧୃତ ସଚ୍ଚରିତ୍ର ଓଣିଅନର ନିଜର କାମକଲେ ଦେଶ ଅଚିର ଆଣୁଥିବା ଟଙ୍କାରେ ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦର ଚଳି ପାରନ୍ତି-ଲାଞ୍ଚ ଖାଇବା ଦ୍ୱାରା ତାର ପେଟ ପୂରିବ ନାହିଁ କି କେବେହେଲେ ମଙ୍ଗଳ ହେବ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଏ ଦୁଇଟି ଦୁର୍ଗୁଣ ସମସ୍ତେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ ।

[୯]ସରଳ ଜୀବନ କାଟିବ-ଇଂରାଜୀ ଅମଳରେ ଯେଉଁ କେତୋଟି ଦୁର୍ଗୁଣ ଆମଦେଶରେ ପାଠୁଆମାନେ ଶିଖୁଥିଲେ-ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଆଡ଼ମ୍ବର ବେଶ, ଏବଂ ବିଳାସପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ପ୍ରଧାନ ହେଲା । ଭଲ ବେଶ ସାଜିଲେ କିମ୍ବା ଅଧିକ ଭୋଗବିଳାସରେ ମାତିଲେ ଆମକୁ ଲୋକମାନେ (ସାଧାରଣ ମଜୁରିଆ)'ବଡଲୋକ' କହିବେ ଏଆଶା ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଥିଲା ସେଥିପାଇଁ ଅଜସ୍ର ଟଙ୍କାମଧ୍ୟ ଖରଚ ହେଉଥିଲା,ଗାନ୍ଧି ଯୁଗରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନରନାରୀ କେବଳ ନିରାଡ଼ମ୍ବର ହୋଇରହିବା ସୃଷ୍ଟିର ଗୋଟିଏ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟବୋଲି କହାଯାଇ ପାରେ । ଏଣୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ନିଜର ଖାଦ୍ୟପେୟ ଆଗ୍ରର ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ରୀତି ନୀତିରେ ଯଥାସାଧ୍ୟ ସରଳତା ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ନିଶ୍ଚେ ନିଜର ଏବଂ ଦେଶର ମଙ୍ଗଳ କରି ପାରନ୍ତି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

୧୦ ସାର୍ବଜନୀନ ମୈତ୍ରିଭାବ-ଜୀବନର ସର୍ବୋପରି ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆମ ମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଯେଉଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇ ଯାଇଛନ୍ତି ତା ହେଉଛି ଏଇ 'ସାର୍ବଜନୀନ ମୈତ୍ରିଭାବ' । ପରସ୍ପର ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଭାବ ରହିବ ନାହିଁ ସମସ୍ତେ ଯେତେ ବେଳେ ଏକଦେଶର ଅଧିବାସୀ ଭାବରେ କେବଳ ଅନ୍ତ ସରଳ ଜୀବନ କାଟିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଏଠାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ହିଂସା, ଅହଙ୍କାର କପଟ ଓ ବିଦ୍ୱେଷ ପ୍ରଭୃତିର ସ୍ଥାନ ରହିବ ନାହିଁ। ଏପରି ଏକ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ହିଁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସଂକଳ୍ପିତ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଥିଲା—ଏଦିଗରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ କେତେଦୂର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ଆତ୍ମ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜାଣିପାରନ୍ତି ।

Digitized by srujanika@gmail.com

ସମ୍ପାଦକୀୟ

ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ତିନି ବର୍ଷ ହେଲା 'ବୀଣା' ବନ୍ଦ ରହିଲା । 'ବୀଣା'କୁ ନିୟମିତ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଆମର ଏକାନ୍ତ ଇଚ୍ଛା ଓ ଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ନାନା ପ୍ରତିକୂଳତା ଯୋଗୁ ଏ ଅବାଞ୍ଛିତ ଘଟଣା ଘଟିଲା । ଆମର ସହୃଦୟ ଗ୍ରାହକ ଓ ପାଠକ ବର୍ଗ ଏଥି ପାଇଁ ଆମକୁ କ୍ଷମା କରିବେ ବୋଲି ବିଶେଷ ଅନୁରୋଧ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଟିକଲିରେ ରାଜା ଜଗନ୍ନାଥ ଦେବ ବର୍ମାଙ୍କ ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରେସ୍ ସ୍ଥାପିତ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇ ଥିବାରୁ ଏଣିକି 'ବୀଣା' ନିୟମିତ ବାହାରିବ ବୋଲି ଆମର ଏକାନ୍ତ ଭରସା । ଲେଖକ ଲେଖିକା ମାନେ ଏଣିକି ନିୟମିତ ଲେଖା ପଠାନ୍ତୁ, ଆମର ଅନୁରୋଧ ।

× × × ×

ଏ ଦୁଇ ତିନି ବର୍ଷରେ ବହୁତ କଥା ଘଟି ଗଲାଣି । ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ଜଗତ । ତହିଁରେ ଆଧୁନିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଣବିକ ଜଗତ ତ ଆହୁରି ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ । ମୁହୁର୍ମୁହୁ ପରିସ୍ଥିତି ବଦଳୁଛି । ଆମେ ତ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲୋଡ଼ୁଛୁ । ଟିକିଏ ପୁରୁଣା ହେଲେ ଆମକୁ ଘସା ପଥର ହେଉଛି; ନୂଆ ନୂଆରେ ଆମର ବଡ଼ ଆଦର । କିନ୍ତୁ ଏ ନୂଆବାଇ, ଏ 'ପ୍ରଗତି' ଏ 'ସଭ୍ୟତା' କି ଆମକୁ ଶାନ୍ତି ଦେଇଛି ? ସୁଖ ଦେଇଛି ସନ୍ତୋଷ ଦେଇଛି ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପାଇଁ ଖୋଜି ଲୋଡ଼ିବା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଆମର ଜାତୀୟ ତଥା ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ବିଚ୍ଛେଦ, ବିକ୍ଷୋଭ, ବିଭ୍ରାଟ ତହିଁର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସାକ୍ଷୀ ।

× × × ×

ଭାରତ ନବ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇ, 'ସାର୍ବଭୌମ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଲୋକ-ଶାସନ' ହୋଇ ତିନି ଚାରି ବର୍ଷ ଗଡ଼ି ଗଲାଣି । କାହିଁ-ସବୁ କଥାରେ ତ ବାପୁଜୀ ପରିକଳ୍ପିତ ରାମରାଜ୍ୟ ବା ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତି ସମନ୍ୱିତ ଧର୍ମପ୍ରାଣ ଅଭ୍ୟୁଦୟ-ମୋକ୍ଷ-ଆଦର୍ଶ ଭାରତ ଠାରୁ ଏବର ଭାରତ ତ ବହୁଦୂରରେ ରହିଲା । ବରଂ ଆଦର୍ଶ ଠାରୁ ବାସ୍ତବ ଦିଗକୁ ଆହୁରି ଦୂରକୁ ଯାଉଛୁ; ପଦ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଯାଉଛୁ । 'ସତ୍ୟ ଅହିଂସା'ର ମୁଖା-ତଳେ 'ଲାଞ୍ଚ ମିଛ ମେଲାଣି'ର ନଗ୍ନ ରୂପ ଦେଖା ଯାଉଛି; ଶାସନ-କଳର ଖର୍ଚ୍ଚ ଊଣା ହେବା କଥା ଥାଉ, ଅକଳ୍ପିତ ଭାବରେ ବଢ଼ି ଯାଉଛି; ସାମରିକ ଖର୍ଚ୍ଚ ଊଣା ହେବା କଥା ଥାଉ, ବହୁ ଗୁଣ ବଢ଼ି ଯାଉଛି; 'ଖଦଡ଼' କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଅଦୃଶ ହେଉଛି; ସଭା-ମଣ୍ଡପରେ, ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ 'ସୂତ୍ରଯଜ୍ଞ'ରେ ଦେଖଣା 'ଅରଟ ବୁଲା' 'ଟକଳି ବୁଲା' କଥା ଗୁଡ଼ି- ତନ୍ତୀ ମାନଙ୍କୁ ଲୁଗା ମିଳୁ ନାହିଁ; ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ତନ୍ତ ପଡ଼ିଆ ପଡ଼ୁଛି; ପାଞ୍ଚ ହାତିଆ ଗାମୁଛା ଖଣ୍ଡର ଦାମ ପାଞ୍ଚ ଟଙ୍କା ହେଲାଣି । ଧାନ ଚାଉଳ ଓ ଅନ୍ୟ ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହାର୍ଯ୍ୟ ଜିନିଷର ଦରଦାମ କଥା ନ କହିବା ଭଲ । ପୁଣି ଆମର ଶିକ୍ଷା ଦୀକ୍ଷା, ରୁଚି-ଅଭିପ୍ରାୟ, ହାବ-ଭାବ, ଚାଲିଚଳଣି ସାଧୁ, ସରଳ, ସଂଯମିତ, ଧର୍ମାତ୍ମକ ହେବା କଥା ଦୂରେ ଥାଉ, ବରଂ ଆହୁରି କୁଟିଳ, ଉଚ୍ଛୃଙ୍ଖଳ, ନୀଚସ୍ୱାର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ, ଲୋଭାକ୍ରାନ୍ତ, ଆଡ଼ମ୍ବର ପୂର୍ଣ୍ଣ, ସାରଶୂନ୍ୟ ହୋଇଉଛି । ମହତ୍ ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଦଳ ଭଙ୍ଗ, ଦଳାଦଳି, ସ୍ୱଦଳ ଗଠନ, ଅପପ୍ରଚାର ଚାଲିଛି । ଆସନ୍ତା ନିର୍ବାଚନ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ କରି 'ଦଳ' ବାହାରିଲେଣି, ବହୁତ 'ବାଣୀ' ଶୁଣେଇଲେଣି, ଶୁଣେଇବେ; ଅଥଚ ଏଣେ

Digitized by srujanika@gmail.com

ଖାଇ ପିଇ, ଘର କୁଟୁମ୍ବ କରି, ମାନ ମହତ୍ତ୍ୱ ରଖି ଆମର ସାମାଜିକ ତଥା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ଚଳାଇବାଟା ଅସମ୍ଭବ ବୋଧ ହେଲାଣି । ଏଥିପାଇଁ କହୁଛୁ ପଦ୍ମ ଘୁଞ୍ଚ ଘୁଞ୍ଚ ଯାଉଛି । ପଦ୍ମ କି ପାଖକୁ ଆସିବ ? ଆମେ କି ତା'କୁ ତୋଳି ଶିବ-ମସ୍ତକରେ ଅଶ୍ରୁଧୌତ-ଦଳମିଶ୍ରିତ କରି ସମର୍ପଣ କରିବୁ ? ସ୍ୱପ୍ନାତୀତ ଇଚ୍ଛା ।

*   *   *

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପରିସ୍ଥିତି ତହୁଁ ବଳି ଶୋଚନୀୟ । ସମ୍ମିଳିତ-ଜାତି-ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଛି; ତୃତୀୟ ମହାସମରର ଆଶଙ୍କା ଘନୀଭୂତ ହେଉଛି । ଆମେରିକା-ରୁଷ ମତଭେଦରେ ଛକା ପଞ୍ଝା ରାଜନୀତି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ 'ବାଦ' ପ୍ରଚାରରେ ପ୍ରତି କଥାରେ ତାଳ ପକାଇ ଚାଲିଛି । କୋରିଆର ଦକ୍ଷିଣରୁ ଉତ୍ତରକୁ, ଉତ୍ତରରୁ ଦକ୍ଷିଣକୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବଳ ଓ ସମ୍ମିଳିତ-ଜାତି-ବଳ କିଏ କାହାକୁ କେତେ ବେଳେ ଠେଲି ପେଲି କେତେ ଦୂର ନେଉଛି, ତାହା ଦୈନିକ ଖବର ହୋଇଛି । କୋରିଆ ପଛକୁ ଚାଇନା, ତା ପଛକୁ ଫାର୍ମୋଜା ତା ପଛକୁ ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷ ମେକ୍ ଆର୍ଥରଙ୍କ ବରଖାସ୍ତ ତା ପଛକୁ ଭାରତ-ପାକିସ୍ଥାନର ଭେଦରେ ୟୁ.ନ୍.ଓ ର କାଶ୍ମୀର ଖେଳ. ଏସବୁ ଭିତରେ ଜଗତର ଗତି, ମାନବିକତାର ଗତି କୁଆଡ଼କୁ ଯାଉଛି । ସବୁ'ଏ କି'ବା 'ଭ୍ରାତୃତ୍ୱ' 'ବିଶ୍ୱଭାବ'ର ପ୍ରଚାରର ମଞ୍ଚ କାହିଁ ହେଉଛି, ତାହାକୁ ଏ କହିବ? ଶେଷକୁ ପୁଣି ଏବେ ଜନ୍ମିଛି 'ପାରସ୍ୟ ତୈଳ' କନ୍ଦଳ । ଏଥିରୁ ସମର ନିଆଁ ଦପ୍‌କରି ଜଳିପିବ ବୋଲି କହାବୋଲା ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ଧନ୍ୟ ରାଜନୀତି । ଧନ୍ୟ 'ପ୍ରଗତି' !

×   ×   ×   ×

ପାରସ୍ୟର ତୈଳ ସମ୍ପଦକୁ ଇଂରେଜୀ ବଣିକ ଦଳ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୁଟି କରି ଖାଉଥିଲେ; କଂପାନୀ ବସାଇ ସେମାନେ କାରବାର କରି ଅଜସ୍ର ଲାଭ ପାଉଥିଲେ, ଯେପରି ୟୁରୋପୀୟ ଶେତାଙ୍ଗ ଜାତିମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟ ଓ ଦୂରପ୍ରାଚ୍ୟର ସବୁ ଠାରେ 'ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବାଦ' ର ଉଦାହରଣ ଉପନିବେଶ ସୂତ୍ରରେ ରସ ଶୋଷି ତୋଳି ପିଙ୍ଗିବାର ନୀତି ଧରିଥିଲେ । ଯୁଗ ବଦଳିଲା । ମଧ୍ୟ ତଥା ଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଜାତୀୟତାର ଉଦ୍‌ବୋଧ ଆସିଲା । ସେହି ଉଦ୍‌ବୋଧନରେ ଏବେ ପାରସ୍ୟ ନିଜର ସମ୍ପଦ ଜାତୀୟ କରଣ ହେଉ ବୋଲି ବୋଇଲେ ଦୋଷ ! ଧନ୍ୟ ଶୋଷଣ ନୀତି ! ହେଉ ବୋଇଲେ ଯୁଦ୍ଧ ହୁଙ୍କାର ! ମାଇପି ଢଗ ମନେ ପଡ଼ୁଛି—

ତୁ ହୋଇଥା ମୁଁ ଝାଡୁଥିବି
ତୋ ସୁନ୍ଦର ବଦନ ଚାହୁଁଥିବି
ତୁ ଯେ ମା, ମୁଁ ଖାଇବନି
ତୋ ଗୋଡ଼ ପାଞ୍ଚ ମୁଁ ଚାହିଁବନି—

*   *   *   *   *

ବାକି ଆମର ଘର କଥା ବନ୍ଧ୍ୟାଞ୍ଚଳ କଥା ତହୁଁ ବଳି ଶୋଚନୀୟ । ଏ ବନ୍ଧ୍ୟାଞ୍ଚଳର ତ ଆଉ ସୀମା ନାହିଁ । ବୋଧ ହୁଏ ତା'ର ନାଟିକା ଗ୍ଲାନି ଗଲାଣି । ମେଦିନୀପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବୃଦ୍ଧ ନିଷ୍ଠାପର କର୍ମୀ ପଣ୍ଡିତ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ କାବ୍ୟ-ତୀର୍ଥ ମହାଶୟ ବୋର୍ଗୀର ସାନ୍ନିପାତିକ ଲକ୍ଷଣ କାଟୁଛି ଚାହୁଁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବହୁ ଦିନ ହେଲା ଆମେ ତାଙ୍କ ଠାରୁ କିଛି ଶୁଣି ନାହିଁ । ବିହାର ଅଞ୍ଚଳ କଥାତ ଜଣା ଅଧିକରେ ସେହିପରି କେବେ କେବେ କେଉଁଠାରେ ସଭା ସମିତିଟାଏ ହୋଇ ଝରକୁଆଁ-ସଙ୍ଗୀତକଳାର କରୁଣ କ୍ରନ୍ଦନର କ୍ଷୀଣ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିଟାଏ ଶୁଣା ଯାଉଛି । ସେହିକି କ୍ରମେ ସେ କ୍ଷୀଣ ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ମଧ୍ୟ ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳରେ ମିଶିଯିବ । ତେଣିକି ସବୁ କାରଣ ସ୍ୱର୍ଗର ନିଶୀଥରେ ପ୍ରେତର ଅଟ୍ଟହାସ ବେଳେ ବେଳେ ଶୁଣିବ । [illegible] ବାଣ୍ଡିନ୍ଧା-ଞ୍ଚଳ କଥା । ଏ ରୋଗିଣୀ କନ୍ୟା ମରଣ ଖୁଣ୍ଟୁଛି । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓଡ଼ିଆ ସଭାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା

Digitized by srujanika@gmail.com

ଯୋଗୁଁ କର୍ଣ୍ଣ କଏ କହିବ, ଏ ସ୍ୱର ଶୁଦ୍ଧ କ୍ରମେ କ୍ଷୀଣତର ହୋଇ ଶେଷରେ ବିଲୁପ୍ତ ନହେବ? ତଥାପି ଏ ଅଞ୍ଚଳ ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ଥିବା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆମେ ଏହାର ବର୍ତ୍ତମାନର ଅଭାବ ସମ୍ବନ୍ଧେ କିଛି ଆଭାସ ଦେବା ସମୀଚୀନ ମନେ କରୁ ।

*

ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଆ ଅଞ୍ଚଳକୁ ସୀମା ତାଲିକାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ରଖିବା ପାଇଁ ସରକାରୀ ଆଦେଶ ହୋଇଛି, ତାହା ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ହୋଇଛି । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ସରକାର କହିଗଲେଣି ଯେ ଏ ବିଷୟରେ ତଦନ୍ତ କରି ସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବେ । ସରକାର ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଉ ତଦନ୍ତ କରିବେ କଅଣ ? ଏଠାରୁ ଦଶଲକ୍ଷ ସ୍ଥାୟୀ ଓଡ଼ିଆବାସୀ ତ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଘର ଦ୍ୱାର ଛାଡ଼ି ବାହାରି ଯିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ପିଲେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଏଠା ସ୍କୁଲ ମାନଙ୍କରେ ପଢ଼ିବେ । ସାମୁଦାୟିକ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ତ ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ନିଶ୍ଚୟ ବଢ଼ିବ । ତେବେ ସରକାର ଏ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସ୍ଥାୟୀ ନକରି ଏପରି ଆମ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ 'ଡେମକ୍ଲିସ୍' ଖଣ୍ଡା ଝୁଲାଇ ଦେଇରଖି କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ପୁଣି ଓଡ଼ିଆ ମାତୃ ଭାଷା (First Language)ରୂପେ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ଅଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ସେଥି ସଙ୍ଗେ କୁହା ଯାଇଛି ଗଣିତ, ବିଜ୍ଞାନ ଇତିହାସ ଇତ୍ୟାଦି ଭାଷା ଇତର ବିଷୟ ଗୁଡ଼ିକ ତେଲୁଗୁରେ ପଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ଏହା କିପରି ସମ୍ଭବ ? ଏକି ନ୍ୟାୟ ? ତେବେ ପ୍ରଥମ ଭାଷାର ମୂଲ୍ୟ କଅଣ ରହିଲା ? ପୁଣି ଏଥି ସଙ୍ଗେ ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ, ଶିକ୍ଷକ ଇତ୍ୟାଦିର ଅଭାବ । ତେବେ ଏଥିଦ୍ୱାରା ପ୍ରଥମ ଭାଷାର ସୁବିଧା ଏକ ହାତରେ ଦିଆଯାଇ ଅନ୍ୟ ହାତରେ ନିଆଯାଉ ନାହିଁକି ? ଲୋକ-ଗୀତ ମନେ ପଡୁଛି —

ଦେଇ ଯାହା, ନେଇ ତାହା
ମିଛେ ବୋଲାଉଛ ଚଢ଼ବାହା—

ଆହୁରି ସରକାରୀ ଆଦେଶ ଅଛି ଯେ ପ୍ରତି ସ୍କୁଲରେ ସାମୁଦାୟିକ ଭାବରେ ବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶ୍ରେଣୀରେ ଯଦି ଓଡ଼ିଆ ଛାତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପୃଥକ୍ ଶ୍ରେଣୀ ରଖାଯିବ । ଆମେ ବିଶାଖାପାଟଣା ଜିଲ୍ଲାର ଅନେକ ହାଇସ୍କୁଲର ଓଡ଼ିଆ ଛାତ୍ରସଂଖ୍ୟା ସଂଗ୍ରହ କରିଛୁ । ତାହା ଆବଶ୍ୟକାନୁଗତ ସଂଖ୍ୟାଠାରୁ ଅଧିକ । ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥକ୍ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ସେମାନେ ତେଲୁଗୁ ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶ୍ରିତ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ ଏହା ଦ୍ୱାରା ତେଲୁଗୁ-ଶିକ୍ଷା ମାଧ୍ୟମ ଓ ତେଲୁଗୁ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ଏ କି ନ୍ୟାୟ? ପୁଣି ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍କୁଲ ବା ଉଚ୍ଚ ସ୍କୁଲର ଓଡ଼ିଆ ଶ୍ରେଣୀ ଗୁଡ଼ିକ ଉଠାଇ ଦିଆ ଯାଉଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଓଡ଼ିଆ ଶିଶୁ ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଇତର ଭାଷା ପଢ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏପରି ଶିକ୍ଷା-ବିରୋଧ-ନୀତି କଥାରେ ତୁଳନା ନାହିଁ ! ପୁଣି ଏଠାବାସୀ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥିବା ନିକଟସ୍ଥ ଅନେକ ଓଡ଼ିଆ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଏ ଜିଲ୍ଲାର ସ୍କୁଲ ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରବେଶ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍କୁଲରେ ଅଧା ବେତନ ହେବା ବିଷୟରେ ଡୋମିସାଇଲ୍ଡ ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଦାବି କରାଯାଏ । ଏପରି କରିବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ପଢ଼ା ବନ୍ଦ ହୁଏ ବା ତାଙ୍କୁ ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ହୁଏ । ସରକାର ଏପରି ନକରି 'ଡିପେଣ୍ଡେନ୍ସି ସାର୍ଟିଫିକେଟ୍' ତାଙ୍କଠାରୁ ଲୋଡ଼ିବା ଉଚିତ ।

ଏ ଜିଲ୍ଲା ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରର କେତୋଟି ଅଭାବ । ଏପରି ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରର ଅସଂଖ୍ୟ ଅଭାବ ଆମେ କ୍ରମେ ଏ ପୃଷ୍ଠା ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରକାଶ କରିବୁ ।

* * * *

Digitized by srujanika@gmail.com

ଦକ୍ଷିଣ ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳ କଥା କହିଲା ବେଳେ ଗୋଟିଏ କଥା ମନରେ ଆସୁଛି । ଓଡ଼ିଶାର ସୁସାହିତ୍ୟିକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କପିଳେଶ୍ୱରଦାସ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଇଚ୍ଛାପୁର ହାଇସ୍କୁଲରେ କାମ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ରକ୍ଷାପାଇଁ ନୀରବ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ। ଏଥିପାଇଁ ଓ ଗତଥର ଓଡ଼ିଆ ଆଞ୍ଚଳିକ ଭାଷା ବିଷୟରେ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ମନ୍ତ୍ରି ମଣ୍ଡଳଙ୍କୁ ଡେପୁଟେ-ସନ୍ ଦେବା ଓ ଧାର କମିସନ୍ ଆଗରେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବା ବିଷୟରେ ସେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟୀ ବୋଲି ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଡାଇରେକ୍ଟର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ତାହାଙ୍କୁ ଖାଣ୍ଟି ତେଲୁଗୁ ସ୍ଥାନ ନାରାସାନ୍ନାପେଣ୍ଟକୁ ବଦଳି କରିଦିଆଗଲା । ସେଠାରେ ସେ ବର୍ଷେରହି ଲୋକ ପ୍ରିୟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ସେଠା ବିଜ୍ଞାନ ସମିତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ତାଙ୍କର ଇଂରେଜୀ ଭାଷଣ ତାଙ୍କର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଓ ଗବେଷଣାର ପରିଚୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଠାରୁ ସେ ଗଞ୍ଜାମଜିଲା ବୋର୍ଡକୁ ବଦଳି ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏଥିଦ୍ୱାରା ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳ ଜଣେ ଅନୁଭବୀ ଓ ଦକ୍ଷକର୍ମୀଙ୍କୁ ହରାଇଛି-ଏଥିପାଇଁ ଆମେ ଦୁଃଖ କରୁଛୁ । ତଥାପି ତାଙ୍କର ସହ-ଯୋଗ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓଡ଼ିଆ ସଭା ସହିତ ରହିଛି ଓ ଲେଖା ଲେଖି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଓ ପରାମର୍ଶ ନିଆଯାଉଛି । ପୁଣି ସେ ନିଜ ପ୍ରଦେଶ ଓ ନିଜ ଜିଲାକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ତାଙ୍କର ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଓ ସଂସ୍କୃତି ସାଧନା ବଳବତ୍ତର ହେବ ବୋଲି ଆମର ଆଶା । ଏହାହିଁ ଆମର ଆଶ୍ୱାସନା ।

*   *   *   *

ଆମର ଏ ଆଶାର ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଦାସଙ୍କର ଗଞ୍ଜାମ ପୁରୁଷୋତ୍ତମପୁରରେ ଇତିମଧ୍ୟରେ ଏକ ବର୍ଷ ରହଣିରେ ଦିଶୁଛି । ଏ ବର୍ଷକରେ ସେ ଛତ୍ରପୁରରେ ବିନୋଦ ବିହାର କ୍ଲବ୍‌ର ସାହିତ୍ୟ-ଶାଖାରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରି ଜଗନ୍ନାଥଧର୍ମସମ୍ବନ୍ଧ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ରସଲକୋଣ୍ଡାର ଭଞ୍ଜ-ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ୍‌ରେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଭଞ୍ଜ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ ଓ ଭଞ୍ଜ-ଜୟନ୍ତୀ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଆଲୋଚନାରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ଆସିକା କୃଷ୍ଣସିଂହ ସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ୍‌ର ସାହିତ୍ୟ ସାଧନ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଭାଷଣ ଦେଇଥିଲେ । ଧୂମୁସର ଷଡ୍ରୀଗୁବର-ପୁର ହାଇସ୍କୁଲରେ ବସନ୍ତପଞ୍ଚମି ଉତ୍ସବରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରି ମେଟ୍ରିକ୍ ଛାତ୍ରଙ୍କ ବିଦାୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଶିକ୍ଷାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ବିଷୟରେ ଭାଷଣ ଦେଇ ହିତ ମାନପତ୍ର ବାଣ୍ଟିଥିଲେ । ପୁଣି ଧରାକୋଟ ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ମେଳନ ତଥା ହାଇସ୍କୁଲ ସଭାରେ ସଭାପତିତ୍ୱ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ଭିନ୍ନ ଭାଷଣ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ରମର ଯଥାଯଥ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣୀ କ୍ରମେ ପ୍ରକାଶ କରିବୁ ।

*   *   *   *

ଏଥିସଙ୍ଗେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସୁଖର କଥା, ଯେ ତାଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ପୁରୁଷୋତ୍ତମପୁର ଠାରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାୟୀ ସାହିତ୍ୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି । ସେଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସଂସ୍କୃତପଣ୍ଡିତ, ମାର୍ଜ୍ଜିକ ତଥା ଧର୍ମସଂସ୍ଥାପକ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ବସୁ ପ୍ରହରାଜ ସ୍ମୃତି ଉପଲକ୍ଷରେ ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିର ନାମ 'ବସୁସାହିତ୍ୟ ପରିଷଦ୍'ରଖାଯାଇଛି । ଏହାର ଶାଖା ସ୍ୱରୂପ ସଂସ୍କୃତ ଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ଲୋକସେବା ମୂଳକ ଦୁଇଟି ଅନୁଷ୍ଠାନ ସଙ୍ଗଠିତ ହୋଇଛି । ବସୁପ୍ରହରାଜଙ୍କ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଗ୍ରାମର ପ୍ରଧାନ ଶକ୍ତି ପୀଠ ତାରିଣୀ ତଥା ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥର ନାମକରଣରେ ଏ ଦୁଇଟି ଅନୁଷ୍ଠାନର ନାମ ରଖାଯାଇଛି 'ତାରିଣୀ ସଂସ୍କୃତ ପୀଠ' ଓ 'କୌମୁଦୀ ସେବା ମଣ୍ଡଳ' । ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସମ୍ପାଦକ ଭାବରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୋପୀନାଥ ଦାସ ଉତ୍ସାହରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି । ବସୁ ପ୍ରହରାଜଙ୍କ ଜୀବନୀ ଓ ଅପ୍ରକାଶିତ ଗ୍ରନ୍ଥ ମାନଙ୍କର

Digitized by srujanika@gmail.com

ପ୍ରକାଶ ସଙ୍ଗେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ନିର୍ମଳ ନିରୀକ୍ଷଣୀୟ ଆଲୋଚନା ଓ ସାମୂହିକ ଭାବରେ ଯଥାଶକ୍ତି ଲୋକ ସେବା କରିବା ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ପରିଷଦର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଦିବସ ସଙ୍ଗେ ଏ ଭିତରେ କେତୋଟି ଅଧିବେଶନ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇସାରିଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ବିଶେଷ ବିବରଣୀ କ୍ରମେ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ।

*　　*　　*　　*

ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳ ମାନଙ୍କରେ ଓଡ଼ିଆ ସଂଖ୍ୟା ଗତ ସରକାରୀ ଜନ ସୁମାରି ମାନଙ୍କରେ କିପରି ନ୍ୟସ୍ତସ୍ୱାର୍ଥ ଓଡ଼ିଆ-ଇତର କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ଊଣା ଊଣା କରାଇଛନ୍ତି, ତାହା ଜଣାଶୁଣା କଥା । ଏହି ବର୍ଷର ଜନଶୁମାରୀରେ ଦକ୍ଷିଣ ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳର ଓଡ଼ିଆ ସଂଖ୍ୟା ଯେପରି ଠିକ ରହେ ତାହାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓଡ଼ିଆ ସଭା ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ଦୁଃଖର କଥା ଓଡ଼ିଶାରୁ ସରକାରୀ ବା ବେସରକାରୀ ସୂତ୍ରରେ 'ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଭାବରେ କିଛି ସାହାଯ୍ୟ ସହାନୁଭୂତି ସେଥିପାଇଁ ମିଳିନଥିଲା । ବ୍ରହ୍ମପୁରରୁ ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ କିଛି ମିଳିଥିଲା । ମାନ୍ଦ୍ରାଜ ଓଡ଼ିଆ ସଭା ଏ ବିଷୟରେ ଭାରତୀୟ ଓ ପ୍ରାଦେଶିକ ସେନ୍‌ସସ୍ କମିସନରଙ୍କୁ ଲେଖାଲେଖି କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କିଛି ଉତ୍ତର ମିଳିନଥିଲା । ଯାହା କିଛି ଲୋକ ଦରକାରୁ ହୋଇଥିଲା । ସରକାରୀ-କଳ ଏବେ 'କଂଗ୍ରେସ ଘର ପାଗ ' ବନିଲେ ଲୋକଙ୍କ ନ୍ୟାଯ୍ୟ ଅଭାବ-ଅଭିଯୋଗ ସବୁ ' କୁଳା ଡ଼ାଉଁ ଡ଼ାଉଁ ' ରେ ପରିଣତ ହେବା ଛଡ଼ା ଆଉ କ'ଣ ହେବ କିନ୍ତୁ ଏହା କି ଲୋକ ସରକାରଙ୍କ କରଣୀୟ ? ସେ ଯାହା ହେଉ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଲୋକ-ଶୁମାରି କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଛି । ସେ ସୁମାରି ଅନୁସାରେ ବିଶାଖାପାଟଣା ଜିଲ୍ଲାର ବିଭିନ୍ନ ତାଲୁକାରେ ଓଡ଼ିଆ ସଂଖ୍ୟା ସବୁ କିପରି ବାହାରିଛି, ତାହା ଠିକ୍ ଅଛି ନା ନାହିଁ, କେଉଁ କେଉଁ ଠାରେ କିପରି ଭୁଲ ରହିଛି, ସେ ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ସ୍ଥିତି ଏ ପ୍ରଦେଶରେ କିପରି ରହିଛି ଏ ସବୁର ହିସାବ (Statistiecs) ସଂଗ୍ରହ ଗବେଷଣା, ଟେବୁଲେସନ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଜରୁରି ଲୋଡ଼ା । କାରଣ ଆମେ କେତେ କହିଲେହେଁ ଏ ଯୁଗରେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନରେ ଲୋକ ସଂଖ୍ୟାହିଁ ମୂଳଦୁଆ ଭାବରେ ଗ୍ରାହ୍ୟ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଆଶାକରୁ ଏ ଜରୁରି ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳ କର୍ମୀଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ତୁରନ୍ତ ପଡ଼ିବ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଏହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ।

*　　*　　*

ଅଧ୍ୟାପକ କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାସ ଓଡ଼ିଶାର ଆଧୁନିକ ସୁପରିଚିତ କବିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବିଶିଷ୍ଟ । 'ବୀଣା'ର ଧାରା ବାହିକ ଲେଖକ ଭାବରେ ସେ ଆମର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ । ସୁଖର କଥା ଓଡ଼ିଆ ଗାଉଁଲି ଗୀତ ସଂଗ୍ରହ ଓ ସମ୍ପାଦନ ତଥା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଗବେଷଣାପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ବିଶ୍ୱ-ଭାରତୀ ଶାନ୍ତି-ନିକେତନରେ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆଶାକରୁ ତାଙ୍କ-ଭଳି ସାହିତ୍ୟିକ ତଥା ଗବେଷକଙ୍କଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ତଥା ସଂସ୍କୃତିର ମହତ୍ତ୍ୱ ଶାନ୍ତି-ନିକେତନ ଭଳି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଯଥାଯଥ ପ୍ରକଟିତ ହେବ । ଗାଉଁଲି ଗୀତ ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ସାହଚର୍ଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ିଛନ୍ତି । ଆଶାକରୁ ଏହା ତାହାଙ୍କୁ ଅପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭାବରେ ମିଳିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଣ-ସାହିତ୍ୟର ଦୁହା ଉଠୁଛି । ଗାଉଁଲି-ଗୀତ ଗଣ-ସାହିତ୍ୟ ତଥା ଲୋକ-ସାହିତ୍ୟର ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗ ଅଙ୍ଗ ନୁହେଁ, ମୂଳଗଣ୍ଡି ବୋଲିବାକୁ ହେବ-ଯେହେତୁ ସେଥିରେହିଁ ଅନାବିଳ, ଅବାଧ ଭାବରେ ଲୋକ-ପ୍ରାଣର

Digitized by srujanika@gmail.com

ଆଶା ଭରସା , ସୁଖ,ଦୁଃଖ , ଭାବ ଅଭାବ , ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ବୋଧ ପ୍ରଭୃତି ସହଜ ସରଳ ପ୍ରାକୃତିକ ଆକାରରେ ମଧୁର ଲଳିତ କାନ୍ତ ପଦ-ସମିଷ୍ଟିରେ ପ୍ରକଟିତ ହୁଏ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶଦ ଆଲୋଚନା କ୍ରମେ କରିବାର ବାସନା ରହିଲା ।

Digitized by srujanika@gmail.com

REGD.NO.M.5003. BEENA

ନିୟମାବଳୀ

୧ । 'ବୀଣା' ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଂରାଜୀ ମାସ ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବ । ଲେଖକଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହ ରଚନା ଗୁଡ଼ିକ ଇଂରେଜୀ ମାସ ପନ୍ଦର ତାରିଖରେ ପଠାଇବେ ।

୨ । ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ କାଗଜର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଲେଖିବେ [illegible] ଫେରାଇ ଦେବା ନିମନ୍ତେ [illegible] ଦେବା ନିମନ୍ତେ ଭୁଲିବେ ନାହିଁ ।

୩ । ଲେଖକ ତାଙ୍କ ନିଜର ଯୋଗାଇ ଥିବେ [illegible] ।

ସମ୍ପାଦକ 'ବୀଣା'
[illegible]କୋଲ

ବିଜ୍ଞାପନ

୧ । 'ବୀଣା'ର ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ୨.୫୦ [illegible] ।

୨ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଂଖ୍ୟା ମୂଲ୍ୟ ୨ [illegible]

୩ । 'ବୀଣା' ସମ୍ପର୍କରେ ପତ୍ର ଲେଖିବା ସମୟରେ [illegible] ଗ୍ରାହକ ନମ୍ବର ଉଲ୍ଲେଖ କରିବେ ।

୪ । ବିଜ୍ଞାପନ ସମ୍ପର୍କରେ ପତ୍ରଗୁଳିଙ୍କ [illegible] ।

୫ । ରଚନା [illegible] ଉତ୍ତର ପାଇ ପାରିବେ ।

[illegible]

ମୁଦ୍ରାକର--ରାଜା [illegible] ପ୍ରକାଶକ [illegible]
[illegible] ପ୍ରେସ, [illegible]